

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarihî, Çağdaş ve Gerçekçi Açidan Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstad Mesajı Sahir Talât AKEV
6. Message From the Grand Master Sahir Talât AKEV
7. Türk Matbaa ve Basın Tarihinin Masonik
Açidan Güncel Değeri..... Can KAPYALI
30. Masonik Tarihimizden
Kasitler (III. Bölüm)..... A. Oktay GÜNDOĞDU
43. Masonlukta Otodisiplin Koparal ÇERMAN
49. Hürmasonlukta Devam ve
Mazeret Etikeli..... Tamer AYAN
79. Bir Mason'un Başarısının
Ardında Nefer Vardır?..... Faruk ERENGÜL
83. Bir Dilek..... Halil İbrahim GÖKTÜRK
85. Masonluğun Nuru Alp Gürken
96. İşgörü Vedat PARACIKOĞLU
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
119. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

YIL : 2000

NO : 114

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTÇU
Y E N İ L İ K B A S İ M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1999

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.

Şâni Yüce Kur'an, S.III.139

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : Sahir Talât AKEV

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Osman S. ALTINAY

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 114 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 OCAK 2000

4. Büyük Üstad Mesajı Sahir Talât AKEV
6. Message From the Grand Master Sahir Talât AKEV
7. Türk Matbaa ve Basın Tarihinin Masonik
Açıdan Güncel Değeri..... Can KAPYALI
30. Masonik Tarihimizden
Kesitler (III. Bölüm)..... A. Oktay GÜNDOĞDU
43. Masonlukta Otodisiplin Koparal ÇERMAN
49. Hürmasonlukta Devam ve
Mazeret Etiketi..... Tamer AYAN
79. Bir Mason'un Başarısının
Ardında Neler Vardır?..... Faruk ERENGÜL
83. Bir Dilek..... Halil İbrahim GÖKTÜRK
85. Masonluğun Nuru Alp Gürkan
96. İçgörü Vedat PARACIKOĞLU
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
119. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

GÖREV VE SORUMLULUKLAR

Sevgili Kardeşlerim,

Masonik yaşamımızda bir çoğumuz çeşitli görevlere seçilmektedir.

Bir göreve seçilme, elbette ki bir onurdur. Ama kendisi ile birlikte pek çok yükümlülükler ve sorumluluklar da getirmektedir.

Ayrıca Masonların hepsi birbirinin kardeşidir ve bu kardeşlik elbette ki sevgiye ve hoşgörüye dayanmaktadır.

Ancak görev, nadir de olsa görevliyi bazı ikilemlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Özellikle bu, Üstadı Muhteremler, Büyük Loca görevlileri ve Büyük Üstadlar için oldukça zor anlar yaşatabilmektedir. Tabiatile, Vâdi ve Yüksek Haysiyet Kurulları başkan ve üyeleri için de aynı ikilem mevcuttur. Çünkü bazen sevgimizi, dostluğumuzu bir kenara iterek görevin gerekliliklerini yerine getirmemiz lâzım gelir ve bu bir Mason için kaçınılmaz bir ödevdir.

Ne kadar zor olursa olsun, gerek loca görevlilerini ve özellikle Büyük Loca görevlilerini tatsız ve sevimsiz olaylar karşısında objektif olmaya davet ederim. Bu durumun vereceği ıstırap ne olursa olsun, Masonik görevin yerine getirildiğine dair hissedecekleri vicdan huzuru onlar için yeterli bir ödül olacaktır.

Sahir Talât AKEV
Büyük Üstad

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

In our Masonic life many of us are elected to perform various duties.

Being chosen for a certain duty is certainly an honor. Naturally this incident is accompanied by certain responsibilities and commitments.

All Masons are brothers to each other, and this brotherhood is built upon brotherly love and tolerance.

However; duty leaves the Office Barers face to face with dualisms. This situation makes the Worshipful Masters, Office Barers and even Grand Masters live real tough times. This dualism is also valid for the Valley and Higher Disciplinary Counsul members. Sometimes it is obligatory to leave one's love and friendship aside in order to perform what is right; and this is the unavoidable duty of a Mason.

However hard it may seem; I invite the Office Barers and especially the Grand Lodge Officers to use their common sense and to be objective in hard and distasteful situations. No matter how much pain it may induce; the accomplishment of a Masonic duty will be their greatest reward and satisfaction.

With brotherly love.

Sahir Talât AKEV
Grand Master

TÜRK MATBAA VE BASIN TARİHİNİN MASONİK AÇIDAN GÜNCEL DEĞERİ

Can KAPYALI

Bizde, Türk Matbuat Tarihimiz, tıpkı Masonluk Tarihi gibi bilinmeyen gerçekler araştırılarak, öyküsü gün ışığına çıkarılmamış olaylar ve yaşamları yanında, mesleğe olan katkıları da henüz meçhulümüz olan adsız kahramanlarla doludur. Bu kısa yazı, elbette böylesine geniş bir konuyu yansıtmaktan uzak kalacaktır. Ama amaç; hakikatleri araştırma yolunda bazı gerçeklerin altlarını çizmekse, bu çalışma kararınca kararınca bir görevi yerine getirmenin başlangıcı olarak ve hiç kuşkusuz daha ayrıntılı çalışmalara yol açacaktır.

"Ayinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz" diye bir söz vardır. Ama sanırım o işi ortaya koyan kişi ya da kurumun sırası geldiğinde, "Fazla mütevazı olma, sonra sahi zannederler" özdeyişini de anımsaması gerekmektedir.. Mütevazı olmak, yâni alçak gönüllülük, elbette biz Masonların gurur duyulacak özelliklerinden biridir. Ama bu özellik göz göre göre istismar ediliyor ve buna karşılık karşı taraf alçakgönüllülük içinde yanıtız bırakılıyorsa, korkarım bir zaman gelecek "Suskunluğun ik rardan ileri geldiği" suçlamasına da muhatap olunacaktır... Yüzyıllara yayılan Masonluğun ayrıntılı incelemesi bir yana, tanımını yapmaktan, ya da içerdiği hedeflerin ucuna dokunmaktan uzak kalmış bazı haricilerin, Masonluk aleyhine yaratmaya çalıştıkları senaryolar hepimizin malûmudur. Bazı medya kaynakları Masonluk aleyhtarı

programlar yayınlamakta ve gerçeğe bütünüyle ters düşen konuşmalar, görüntüler sergilemektedirler. Dahası, bir kimsenin Mason olduğunu ileri sürmek, o kimseye yapılmış bir hakaret olarak kabul edilmekte ve bu yönde mahkemece hüküm de verilebilmektedir... Bu gerçekleri yaşadığımız bir zaman dilimi içinde, gerçeğin ne olduğunun gün ışığına çıkması zamanının geldiği ve hattâ geçmekte olduğu kanısını taşımaktayım.

Bir ülkede ne zaman matbaa ve basın ilerleyiş gösterse siyasal, ekonomik ve kültürel hayatında da bir ilerleyiş olur. Ancak bunun tersi yaşandığında, her alanda bunalmı başgösterir... Bu yalnız bizde değil, tüm dünyada böyledir".

Ulu Önder Atatürk'ün Millî Mücadele'ye başlamak için Sivas'a geldiği zaman, daha Sivas Kongresi'nin hazırlıkları yapıldığı sırada, herşeyden önce bir gazete çıkarılması için harekete geçmesinin ve **İrade-i Milliye** gazetesini çıkarmasının anlamını daha bilinçli bir şekilde değerlendirmek gereklidir.

Gerçek şudur: Bir ülkede matbaacılık, kültürle sanayinin kucaklaştığı odak noktasıdır ve ülkenin yaşanılan çağa ne ölçüde uzak-yakın olduğunun en belirgin göstegesidir.

1430 yılında icad edilen matbaayı, biz 1726 yılında aldık. Yâni yaklaşık üç yüz yıl bir gecikmeyle...

Anderson Yasalarının 1723 yılında yayınlanmasından sonra, dünyanın dört bir yanına Mason localarının yayıldığı görülmektedir. Bu yayılıştan üç yıl sonra da matbaanın icadı gerçekleşir. İstanbul'da ilk Mason locası 1720'lerde Fransız Obediyansına bağlı olarak Galata Perşembe Pazarı'nda Arap Camii yakınında açılır. Aynı yıl Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Mehmet Çelebi, oğlu Sait Çelebi'yi de kethüda olarak yanına alıp gitmiştir. Paris'te bir yılı aşkın kalan baba oğul, İstanbul'a yepyeni fikirlerle dönmüşlerdir. Sait Çelebi daha sonra İbrahim Müteferrika ile Türkiye'de ilk matbaayı kurmuş ve bu sırada İstanbul'daki bu Fransız Locası'nda bazı dostları ile birlikte tekris olmuştur. Bilinen ilk Türk Masonu bunlardır.

1453 yılında Bizans'a son vererek Rönesansı açan Osmanlı Türkleri, kültürü ayrıcalıklı bir zümrenin imtiyazı olmaktan çıkarıp, tüm insanlığın uygarlık hakkı yapmışlardır. Ancak ne var ki, bu uygarlık ışığıyla yurdumuzu aydınlatmak bizim de hakkımızken, ilmi tekellerinde tutmak isteyen ısrarlı yobazların kan ve kine uzanmış karşı koy-

malariyla, Osmanlı'nın matbaaya kavuşması yaklaşık üçyüz yıllık bir gecikmeyle gerçekleşebilmiştir.

Karşı koymanın görünürdeki nedeni, başta dinî eserler olmak üzere, kitapları elyazmasıyla çoğaltan hattatların işsiz kalmasıdır. Aslında elbette yapılması gereken, sayıları doksanbini bulan ve okuyup yazması olan bu hattatlara matbaacılığı öğretip, hem onları geleceğin itibarlı sanatı matbaacılığa sahip kılmak ve hem de ülkeyi çok çok geç kaldığı kültür ışığıyla nurlandırmaktır.

İkisi de yapılmadı.., yapılmadı...

Bugün halâ devlet-i ebedî (sona kadar sürecek devlet) denen Osmanlı'nın yıkılışın asıl nedeni, tarihçilerin yanıt aradıkları bir soru olarak karşımızdadır. Oysa gerçek, Osmanlı İmparatorluğu'nun son vakanüvisi (devlet tarihçisi) Abdurrahman Şeref Bey tarafından ortaya konmuştur: "Osmanlı İmparatorluğu'nun asıl yıkılış nedeni, matbaayı üçyüz yıl gecikmeyle aldığı için..."

Bu geç kalış bile ne dertler, kanlı ihtilâller, istemezük'lerle geçit resmi yapmıştır. İbretle anımsanmaya değer...

Ama herşeye rağmen Osmanlı İmparatorluğu'na matbaanın girmesiyle birlikte bir **Nur'un**, bir aydınlığın da insanlara yayıldığını ve onları aydınlattığını vurgulamak gerekir. Şimdi alçakgönüllülüğü bırakıp, gerçeği söylemenin zamanıdır: Bu Nur ve aydınlık, iki Mason tarafından İmparatorluğa taşınmıştır. Tıpkı dünyada diğer örneklerinde olduğu gibi nerede bir güzellik, iyilik ve insanların yararına işleyecek hayırlı bir iş varsa, orada mutlaka bir **Mason kardeşin** katkısı görülmektedir.

Çünkü Masonluğun yüce bir ülküsü vardır. Bizler tüm insanlar için bir **Ülkü Mâbedi** kurmaya çalışırız. Bu mâbet elbette taş bir bina değildir. Bu mâbet, insanların kalplerinde kurulacak bir mâbettir. Yüce ülkü ise, uygarlıktır. İnsanın hak ve özgürlüklerine ve de insanların tüm gereksinimlerini karşılayabilecek bir uygarlığı hedef almaktadır. Böyle bir uygarlığı hedef almaktadır. Böyle bir uygarlığın tüm gereksinimlerini karşılayabilecek bir uygarlığı hedef almaktadır. Böyle bir uygarlığın inşaaı için konulacak her taş, içinde bulunulan topluma verilebilecek en büyük hizmet olmaktadır. Bu büyük hizmet ilk iki Türk Masonu tarafından, Osmanlı'ya matbaanın getirilmesiyle gerçekleşmiştir.

Nevşehirli İbrahim Paşa o sıralar Sadâret Kethudası, yâni İçişleri Bakanı'dır. Macarca, Almanca ve Türtçe bilen İbrahim Efendiyi, Dergâh-ı Ali'ye alır. Yâni Sadrazamlık Kalemî'ne. İbrahim Efendi buradaki başarısından dolayı, Reis-ül Küttaplığa geçer. Günümüz deyişiyile, hariçiyeye kadrosunda müteferrika olarak çalışmaya başlar. Devlet teşkilâtında yazı işlerini düzenleyen büro, müteferrika olarak adlandırılmaktadır. İbrahim Efendi'ye müteferrika lâkâbı bu bürodan kalır ve kendisi bundan böyle sürekli olarak İbrahim Müteferrika olarak anılır.

Paris'ten gelen Yirmisekiz Çelebizade Sait Mehmet Efendi ile de bu büroda tanışır. İbrahim Müteferrika, Yirmisekiz Çelebizade Mehmet Efendiye şöyle der: "Bizim Macaristan'da sadece Budin'de değil, diğer her vilâyette matbaa var. Oysa şu koskoca Osmanlı'da matbaa yok!

Yirmisekiz Çelebizade Sait Mehmet Efendi Paris'te matbaaları incelemiştir. Böyle bir kültür ve uygarlık kaynağının Osmanlı'da da yeşermesini istemektedir. Bu amaçla kısa zaman içinde, ilk Türk matbaasını faaliyete geçirmek amacıyla, İbrahim Müteferrika ile bir ortaklık kurar. İbrahim Müteferrika derhal, matbaanın Osmanlı için ne denli yararlı olacağına dair bir yazı hazırlar. Bu yazıda ek olarak, matbaa açımı için bir de dilekçe sunar.

Esasen Sadrazam ve hattâ Padişahın elbet bu gelişmelerden haberi vardır. O yüzden tüm bu yazışmaların formalite olarak yapıldığı açıktır. Nitekim Padişah III. Ahmet hemen bu dilekçeyi onaylar. İşe başlayabilmek için, sıra fetvaya gelmiştir. Gerekli olan bu fetva da, Şeyhülislâm Abdullah Efendi tarafından verilecektir.

İbrahim Müteferrika, Yirmisekiz Çelebizade Sait Mehmet Efendi ile Sultanahmet'teki evinin alt katında matbaa kurma girişimine başlayınca, âdetâ kıyamet kopar. Medrese ayaklanır: Bir kâfir icadı tarafından din kitapları, özellikle de Kur'an-ı Kerim nasıl olup da basılacaktır? Bu yüzden Şeyhülislâm Abdullah Efendi, "dinî kitapların basılmaması" koşuluyla, matbaa açımına izin verir.

Viyana'dan Arap alfabesi harflerini dökecek ve alınan matbaa makinesini kuracak ustalar getirilir.

Matbaa harfleriyle basılan ilk kitap, Cevheri'nin "Sıhah-ı Cevheri" diye bilinen Arapça sözlüğünden *Vankulu* diye tanınan Vanlı Mehmet Efendi'nin Türkçeye çevirdiği Arapça-Türkçe bir sözlüktür. Kısa sürede ikinci baskısını yapmış olması, seçilişinin çok isabetli olduğu-

nu göstermektedir. O günlerde hem Medrese öğrencisi, hem bunun dışındaki okur yazarlar için çok kullanılan bir kitap olmuştur.

Tarih-i Hind-i Garbi, Amerika'nın keşfini haber veren bir kitaptır. Bu kitapla İbrahim Müteferrika, Osmanlı dünyasına Avrupa Rönesansı'ndan ilk haberleri vermek, yeni bilgileri ve keşifleri duyurmak istemektedir. Bu kitap ilk resimli basma kitabımızdır.

Söz Kitabı, ticaret için İstanbul'a gelen Fransızlara dil öğretme amacı ile hazırlanmış bir kitaptır. Türkçe ve Fransızca dil kurallarını da içermektedir. III. Ahmet döneminin konuşma dilini yansıması bakımından önemlidir.

Usul-ül-Hikem fi Nizam-ül Umem (Uluslararası Düzen Üzerine Düşünce Yolları). Bu kitap İbrahim Müteferrika tarafından yazılmıştır. Padişah, Avrupa'nın durumundan ve birçok yeni bilgidan haberli bir kişi olarak Müteferrika'ya "Kâfirlerin çok zaman galip gelmesine ve bizim yenilgimize neyin sebep olduğunu" araştırmasını ve başarı sağlamanın yolları üzerine düşündüklerini yazmasını söylemiştir. Kitap bu isteğe yanıt olarak hazırlanıp basılmış bir kitaptır. Müteferrika bu kitapta önce devlet düzeninin gerekliliğinden söz etmiş, "Aristokrasiye-Monarkiya ve Demokrasiya" diye adlandırdığı düzenleri anlatmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gerilemenin nedenlerini şöyle özetlemiştir: Yasaları uygulamamak, adâletsizlik, devlet işlerinin yetersiz ellere düşmesi, bilim adamlarının fikirlerine katlanamamak, yeni askerlik bilgilerinden haberli olmamak, asker arasındaki disiplinsizlik, rüşvet, devlet zenginliğini kötü amaçlara kullanmak ve dış dünyadan habersiz yaşamak. Bu kitap Fransızcaya da çevrilmiş ve Avrupa'da yayınlanmıştır.

Müteferrika Matbaası'nın basmış olduğu onyediyedi kitaptan birkaçını sıraladığımız eserlerin içeriği, İbrahim Müteferrika K.: 'imizin **tekrisle** aldığı **Nuru** yaşadığı topluma yansımasının en iyi örneklerinden olsa gerekir.

Atatürk'ün güzelim deyişiyle Türk İnsanı, "iyiye, güzele, çağdaşa kucağını ve kafasını açma özelliğine" kültürü insanlığın nasibi yapan KİTAP'ta da sahip çıkmıştır.

Ancak ne yazık ki ışıklı günler çok sürmemiştir. Özellikle Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın öncülük ettiği **Batılılaşma Hareketi**, ülkenin tüm temel konularında çağdaşlaşma girişimi, Medrese ve Yenileri Ocağını ayaklandırmıştır.

Matbaanın açılmasından dört yıl sonra, yani 1730 yılında, Patrona Halil ayaklanması olur. Padişah III. Sultan Ahmet tahtından indirilir. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa katledilir. Aslında sanat, kültür ve doğa zevkinin, Türk insanına bir yüce armağanı olan Lâle Devri, kan ve kin tufanı içinde sona erer.

İstemezükçülerin gazabının asıl hedefi olan matbaa da bundan nasibini alır ve ne hazindir ki, büyük bir çalışma ve şevk içinde basılan toplam onyediyedi kitaptan sonra, Müteferrika Matbaası kapanır.

Avrupa'da XV. yüzyıl, **Modern Çağın** başlangıcı olarak kabul edilen bir dönemdir. Ve gene Batı'ya göre, bu yeni dönemi açan üç önemli olay vardır:

- 1- Modern ülkelerin imparatorluk yönetimi altında örgütlenerek, daha güçlü bir yapıya sahip olmaları,
- 2- Keşiflerin ve deniz yoluyla ulaşılan yeni toprakların kendilerine sonsuz zenginlik ve yeni olanaklar tanınması,
- 3- Uygarlığın gelişmesini sağlayan yeni buluşlar.

Uygarlığın gelişmesini sağlayan yeni buluşlar içinde ilk sırayı, hareketli harflerle basım işini gerçekleştiren Gutenberg'in matbaası alır. Batı, Modern Çağın XV. yüzyılın ortalarında başlamasını, matbaanın icadıyla açıklamaktadır. İnsanlığa en büyük hizmet yapılmış, o güne dek aristokrasi ve ruhban sınıfının boyunduruğu altında yaşayan halk kitleleri, matbaa sayesinde aydınlanmıştır. Çünkü elle yazılan kitaplar, hem çok nadir bulunmakta ve hem de çok pahalıya satılmaktadır.

Batı uygarlığının gösterdiği çok hızlı aşamanın en önemli iki etkeni olan Rönesans ve Reform hareketleri, hemen matbaanın icadından sonra gelişir. Bu gelişme XVI. yüzyıla birlikte Rönesansın doğuşuyla ortaya çıkar. Ortaçağın ilâhiyatçı ve otoriter anlayışına karşı tepki, insanın ve dünyanın keşfi ile kültürel, siyasi, ekonomik ve hattâ dinî alanlarda Batı'nın, bir bütün halinde yükselişiyle sürüp gidecektir. Batı'daki iktisadî gelişmenin doğurduğu yeni bir sınıf olan burjuvazinin yaşam anlayışının, bu gelişmede büyük payı vardır. İktisadî gelişmenin bu sınıf yararına sağladığı zenginlik ve refah, Ortaçağın ve Hristiyanlığın sıkıcı ahlâk ve âdet çerçevesini gevşetip, yaşama tutkuyla bağlılığı, biçim ve maddedin güç ve güzelliğine önem verme anlayışını geliştirmiştir.

Batı uygarlığı bu dönemi, yani matbaanın icadıyla başlayan Modern Çağ dönemini, **nura kavuşturma** olarak değerlendirmiştir. Bu mesleğimiz açısından bir raslantı değildir. Nitekim yurdumuza matbaayı ilk kez sokan ve faaliyete geçiren Yirmisekiz Çelebizade Sait Mehmet Efendi ve İbrahim Müteferrika'nın Mason oluşları da bir raslantı değildir...

1789 yılı, dünya için üç önemli olayın sıralandığı bir yıldır: Birincisi Fransız İhtilâli'nin başlamasıdır. İkincisi George Washington'un Amerika'nın ilk Başkanı olması ve nihayet üçüncüsü, Osmanlı'da **Nizam-ı Cedid= Yeni Düzen** adı altında ülke ve devlete **çağa erişmenin** yolunu açan ve bu uğurda önce tahtını, sonra da başını veren Osmanlı Hakanlarının en büyüklerinden birisi, hattâ en büyüğü olan III. Sultan Selim'in (doğumu 1761; şehit edilmesi 1808) tahta geçmesidir.

Yukarıda, Masonluğun nuru ile aydınlanmış kişilerin, Türkiye'ye matbaanın gelmesini sağladığını ve bunun bir raslantı olamayacağını söylemiştik. İşte bu 1789 yılı da, üç önemli olayı dünyaya yaşatırken, tarihe damga vuran bu yenilik ve güzelliklerin yaratıcısı gene Mason kardeşlerimiz olmuşlardır.

Büyük Fransız İhtilâlinin başlangıç günlerinde, Masonların faaliyetlerini sürdüren 650 atölyesi olduğu bilinmektedir. Çoğu bu atölyelerde çalışan Voltaire, Rouseau, Diderot, Montesquieu gibi düşünürlerin görüşleri ve sosyal bozukluğa getirdikleri çözümler tüm dünyaya yayılmıştır. Nitekim daha 1773 yılından başlayarak Fransız Büyük Maşrik Masonluğunda yoğun bir hareket yaşanmaktadır. Tabii bu arada Masonlarla uğraşan pek çok kişi vardır. Akla gelebilecek her türlü cepheden Masonlara karşı faaliyet içindedirler. Ancak bütün bunlara rağmen, Masonlar **adalet ve hakikatin yüce prensiplerini** ilân etmekte gecikmeyeceklerdir. Herbiri bir ağızdan **eşitlik, kardeşlik** ve **hürriyet** prensiplerini yaymaya koyulmuştur. **Ayrıcalıkların kaldırılması, insanların esaretten kurtarılması ve tüm dünyayı kapsayacak bir kardeşlik anlayışı** istenmektedir. Büyük Fransız İhtilâli Masonların bu yenilikçi fikirleriyle yeşerecek, gelişecek ve nihayet gerçekleşecektir.

Bilindiği gibi Amerikan Bağımsızlık Savaşı kahramanı ve ABD'nin ilk Başkan'ı George Washington Masondur. 1752'de Virginia-Fredericksburg Locasında tekris edilmiştir. Esasen bugün de dünyada Masonluğun en yaygın olduğu ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir. 1731'de Mason olan Benjamin Franklin'in şahsiyeti, Amerikan Masonlu-

ğu'nda kendini hissettirmiştir. Amerika'da özgürlük, Masonların esedir. Bunun en büyük kanıtı, Jefferson'un yayınladığı "**İnsan Hakları Beyannamesi**"dir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanlarının Roosevelt, Truman, Reagan dahil hemen hemen tamamı Masondur. **Özgürlük Beyannamesi**'ni imzalayanların büyük çoğunluğu da Masondur. Yüksek Mahkeme üyelerinin tamamı Masondur.

Kendilerini hurafeler kâbusundan, ihtirastan, vehimlerden uzaklaştıran Masonlar, sürekli doğruya, güzele ve iyiliğe önem vermişler ve güçlerini tüm insanlığın yararına işleyecek hayırlı çalışmalara yöneltmişlerdir. Şevkat kuruluşları, hayır kuruluşları tesis etmişler ve halkın bilgi ve terbiyesini artıracak, kısacası uygarlığı ve yükselişi yaratacak vasıtalar oluşuna kendilerini adayarak, insanların ve insanlığın çıkarları için her devir üzerlerine düşen görevleri, hiçbir engellemeye ödün vermeden yerine getirmesini bilmişlerdir.

Türkiye'ye matbaanın girişi, bu hayırlı çalışmanın en güzel örneklerinden biridir.

İbrahim Müteferrika'nın 1726'daki ilk matbaası 1797'de yukarıda açıkladığımız olaylar sonucu kapanınca, **Matbaa-ı Amire** (Devlet Matbaası)nın kuruluş tarihi olan 1830 yılına kadar ülkenin tek matbaaları: **Mühendishane-i Berri-i Hümayûn** ve **Mühendishane-i Bahri-i Hümayûn**, III. Selim'in kuruluşlarıdır.

III. Selim Nizam-ı Cedid'in kadrosunu yetiştirecek **Mühendishane-i Berri-i Hümayûn** (bugünkü Teknik Üniversite) ve **Mühendishane-i Bahri-i Hümayûn** (Denizcilik alanında asker-sivil kadroyu yetiştirecek) müesseseleri kurarken, bunların bünyesi içinde birer matbaa ve bu alanda usta-teknisyen yetiştirecek bölümler de açtırmıştır. 1795 yılında öğrenime açılan iki Mühendishâne Matbaasında basılan eserler, nesiller boyu irfan hayatımıza hizmet etmiştir.

Bugün de görevine devam eden **Askeri Matbaa**'nın ilk temeli budur...

İlk kâğıt fabrikasının kuruluşu da bu devirdedir. **Yalakabâd** (Yalova)'da kurulan fabrikanın kâğıtlarına, nizam-ı cedid'i anımsatan eser-i cedid adı verilmiştir.

Servet-i Fünun Dergi ve matbaası'nın sahibi Ahmet İhsan Tokgöz Matbuat Anıları'nda, bu ilk kâğıt fabrikasını anlatırken, III. Selim devrinde Üsküdar'da Padişahın iradesiyle açılmış bir matbaadan söz eder. Server Rıfat İskit Türk Matbaacılık Tarihi'ni hazırlarken, o günlerde doksan yaşlarında olan Üsküdar'ın en kıdemli bilgin şahsiyeti

Salih Saim Unar Hoca'yı ziyaret eder ve bu matbaanın nerde olduğunu sorar. Daha sonra, tarif edilen Fıstıkağacı semtindeki yere gider ve semtin yaşlılarından biri babasından duyduğunu anlatır: II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında çevreyi kül eden büyük yangından, içinde matbaa makineleri de olan bir bina yanıp yok olmuştur.

Başka toplumlar, bu konuların ardlarında kalanların üzerine özenle titrerken, bizlerin avareliği gerçekten yürekler acısıdır. Ama bu acı, aydın ve ilerici insanların yüreklerine yerleşen üzüntüde kalsaydı keşke! Ama devletlerin kaderini oluşturan kurallar buna izin vermedi elbette: yitirilen ve yakalanamayan değerler giderek yoğunlaşarak, Osmanlı İmparatorluğu'na **Hasta Adam** adını yakıştırdı. Çağı yakalayamamak, koskoca bir İmparatorluğun çöküşüne neden oldu.

Gerçekten de insana, "Bu kadarı da olmaz!" dedirtecek bir zihniyet, tarih ve felsefe kitaplarının kütüphanelerde bulunmasına dahi karşı çıkarak, Osmanlı'yı karanlık bir örtü altında tutmakta ısrar etmiştir.

1561-1636 yıllarında Padua Üniversitesi hocalarından Santorio, ilk olarak termometreyi hastalarında kullanmaktadır. 1578-1675 döneminde ise, William Harvey kan dolaşımını bulmuş ve fizik fiziyojiye uygulanmaya başlanmıştır. Alphonso Borelli 1680'de, hareketlerimizi fizik kanunlarıyla açıklar.

Bu listeyi uzatmak mümkündür. Örneğin 1629 yılında Malpij'ni Bologna'da 1635'de Robert Hook'un Londra'da, 1637'de Jean Swammerdam'ın Amsderdam'da mikroskopla biyoloji araştırmaları yaparak kan yuvarlarını keşfetmeleri, yine bu devir içinde İngiltere'de **Royal Society**'nin ve Paris'te **Académie des Sciences**'in açılması gibi...

Batı'da matbaa aracılığı ile herkes bu olaylardan haberdardır. Haberdar olmayan bir tek Osmanlı'dır. Osmanlı'da bu alanda başarılı insanımız yok mudur? Elbette vardır. Çoğuda Masondur. Ama hepsinin de kaderi birbirine benzemiştir.

Basiretçi Ali Efendi matbaacılığın gazetecilik bölümünü aşağı yukarı yaratan bir kişidir. Basiret Gazetesi'ni çıkarmaktadır. Yıl 1870. Alman-Fransız savaşı sürerken, Basiret Gazetesi'nde bir yazısı çıkar. Bu yazıyı yazmadan önce Almanya'ya gitmiş ve Prusya'nın savaşa gerçekten de güçlü hazırlandığını kendi gözleriyle görmüştür. Bu yüzden de gazetesindeki yazısında, Almanların savaştan zaferle çıkacağını yazmıştır. Bismarck bu isabetli görüşten o kadar memnun olur ki, Basiretçi Ali Efendi'ye Frankenthal marka bir matbaa makinesi ar-

mağın eder. Artık Basiret Gazetesi bu yeni makinede basılır. Gazetenin boyu büyür. Şekli değişir. Halkı uyarıcı, eğitici makaleler yayınlanır. Ama Çırağan Sarayı baskını bahane edilerek, Basiret Gazetesi derhal kapatılır. Basiretçi Ali Efendi'de Suriye'ye sürgüne yollanır.

Şimdi de Türk Matbaacılığının en büyük isimlerinden biri olan Ebüzziya Tevfik Bey'i analım. Ancak hemen belirtilmesi gereken, bastığı Mecmuayı Ebüzziya'ların bugün dahi örnek sayılabilecek bir nitelikte olmasıdır. 1897 yılında İstanbul'a gelen Alman İmparatoru 2. Wilhelm için bir kutlama sayısı çıkarır. Bu sayıda Sultan Hamit'le 2. Wilhelm'in kolkola temsili resimleri üç renkli olup, klişeleri Viyana'da yapılmıştır. İmparatora verilen nüshaya ayrıca, ceylân derisinden bir de cilt kaplanır. 2. Wilhelm baskının güzelliği ve Ebüzziya Tevfik Bey'in matbaacılık sanatına karşı duyduğu hayranlığı gizleyemez. Ebüzziya Tevfik Bey'i ancak çok büyük başarılar karşılığı verilen, Demir Haç nişanının pırlanta rütbesiyle ödüllendirir.

Tarih 26 Ocak 1873. Gedikpaşa Tiyatrosu'nda o akşam, Ayyar Hamza ile Ebüzziya Tevfik Bey'in yazdığı Ecel-i Kaza piyesi başarıyla sergilenmektedir. 1 Nisan 1873 akşamı ise, Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre adlı oyunu sahne almıştır. Halk her iki oyun için de salonu hıncahınç doldurmuş, alkış sesleri sokaklara taşmıştır. Ancak bu coşku derhal Saray'a jurnal edilir. Ebüzziya Tevfik bey, Namık Kemal ve de Mithat Efendi apartopar Rodos zindanlarına sürülür.

Bu insanlar içinde buldukları toplumu aydınlatmak, kendi insanların çağın gerektirdiği seviyeye yükseltme çabası içinde olan insanlardır. Kaldı ki o zamanki deyimle efkâr-ı umumiyeyi, yâni kamu oyunu, nerdeyse sayıları bu bir elin parmakları kadar olan insanlar oluşturmaktadır. Çünkü sesini yükselten onlardır.

Kardeşimiz Namık Kemal'in bu konudaki ilginç öyküsünü bilmem anımsayacaklar olacak mı? Ziya Paşa, Ebüzziya Tevfik, Ali Suavi, Ayetullah Bey, Çaylak Tevfik ve Namık Kemal Şehzade Murat'ın daha sonra Padişah olacak V. Murat'ın Fikir Tepesi'ndeki köşküne giderler. Fikir Tepesi adını da Namık Kemal koymuş. O köşkte 1876 Anayasası'nın hazırlıklarını yaptıkları için, o köşkün bulunduğu semte Fikir Tepesi demiş. O gece gene konuşulmuş, yenmiş ve içilmiş. Geç vakit toparlanmışlar, karşıya geçecekler. İşleri gazetecilik, erkenden yerlerinde olmaları gerek. Şehzadenin arabasıyla Üsküdar'a kadar gelmişler. Sirkeci'ye geçmek için bir kayık kiralamaktan başka çare yok. O zaman on kişi falan alan büyük kira kayıkları var. Ama lodos

*ustaları, adeta kendi idrak ve tercihleriyle bu emek alanına döndüler ve çok kısa bir süre içinde varlıklarını kanıtladılar. Ben hepimizin kendisine Beybaba dediğimiz Hasan Bedrettin bey Üstadımızı dinledim. Ahmet Mithat Efendi gazetesi **Tercüman-ı Hakikat**'in başmakinisti bir Türk ustası olduğu gün, keyfinden bütün işçilere birer haf talık ikramiye dağıtmış..."*

*Devrin bir özelliği de matbaa ve gazete sahibi olanların, aynı zamanda fikir ve kalem sahibi, matbaacılığı bilen insanlardan oluşmasıdır. Örneğin **İkdam** gazetesinin sahibi Cevdet Bey gider soyunur ve Zihni Usta makineleri tamir ederken kendisine yardım eder. Gene Sedat Simavi günde bir iki kez mürettiphane, makine dairesi, mücellithaneyi dolaşarak kontrol etmektedir. Velid Ebüzziya, yakın dostlarının kartvizitlerini el pedalında kendi basmaktadır.*

Osmanlı Devleti, İslâm-Şark uygarlığının son temsilcilerinden biridir. Bu uygarlık XVII. yüzyıla kadar, Hristiyan-Batı uygarlığından üstündür. XVII. yüzyıldan sonra, Batı uygarlığı, Doğu uygarlığını geride bırakarak yükselmeye başlamıştır. Bu yükseliş giderek artış göstermiştir. XVII. yüzyılda Batı, Doğu'ya oranla her açıdan daha üstündür. Osmanlı İmparatorluğu Batı'dan kazandığı yerlerden çoğunu terketmiştir: Artık Batı, Doğu'ya doğru zaferle ilerlemektedir.

Osmanlı Devleti zayıfladıkça, önceden beri rakip ve hasımları olan devletler birleşerek, Avusturya ve Rusya gibi, fırsat bu fırsattır dercesine Osmanlı Devleti'nin üstüne yüklenmişlerdir. Sürekli taarruzlarla Osmanlı topraklarını istilâya uğraştıkları gibi, Müslüman olmayan Osmanlı tebaasını tahrik yoluyla kendi yönlerine çekerek, Osmanlı aleyhinde faaliyetlerde bulunmalarını sağlamışlardır. Bundan dolayı Devlet sürekli bir şekilde başkaldırı olaylarıyla karşılaşmıştır.

Osmanlı Devletini yönetenler, böylesine ciddi bir sorun karşısında, elbette kara kara düşünmekteydiler. Devleti korumak için ne yapmalı? O günkü olayları yazan vakanüvistlerden anlaşıldığına göre, devlet adamları ve zamanın düşünürleri, bu ciddi sorunu çözmek için iki gruba ayrılırlar: Birinciler, Doğu uygarlığının özelliklerini tamamen koruyarak Batı'ya karşı üstünlük sağlanabileceğini savunmaktadırlar. İkinciler ise, devletin vücudunun korunması koşulu ile Batı uygarlığının benimsenmesi gerekliliğini ileri sürmektedirler.

Bu iki görüş Osmanlı devlet adamlarını birbiriyle muhalif ve hattâ hasım iki partiye ayırmıştır. Bu iki partinin vücudu, her ne kadar XVIII.

yüzyıla özgü bir olay gibi görünüyor ise de, değişik partilerin şiddetli mücadeleleri XVIII. yüzyılın sonlarında başlamış ve XIX. yüzyılın akışında da aralıksız devam etmiştir.

Ayrıca bu mücadelenin günümüzde de yaşandığı açıktır ve sorulan soru hep aynıdır: Devleti korumak için ne yapmalı?

Haricî âlemde değişik iş konularıyla meşgul olan kardeşlerim, değişme ve yenileşme tarihine ışık tutan bu soru çerçevesinde birleşmekte ve varlığı tartışmasız kabul edilen karanlık bir ortamda, aydınlıklar için ortak bir hedefe yönelmektedirler: Memleketimiz için birşeyler yapmamız gerek...

Burada bir fikir karmaşası, bir ikilem ve hattâ bir çıkmazla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durum da âdeta, bu ülkeyi seven herkes gibi, bu satırların yazarının da ruhunda çoğu kez isyan duyguları yaratmaktadır. Bu fikir isyanına, Sayın Prof. Dr. Kemal H. Kaprat'da değinmektedir: "Fikir isyanımız, bir bakımdan Türk fikir hayatını etkileyen, kendi kendine **aydın** demekten çekinmeyen üç grup okumuşa karşıdır. Bunlardan birincisi, bazen **Batıcı**, bazen **modern**, bazen **ilerici** gibi kalıplara durmadan girip çıkan, fakat aslında toplumdan ayrı düşmenin verdiği ıstırabı gidermek ve varlığını kabul ettirmek için gerekçe arayan bir gruptur. Bunlar edindikleri bilgiyi sanki insan üstü kaynaklardan geliyormuş gibi kendilerini halktan üstün ilân etmek ve ona emir vermek için bir araç olarak kullanmaktan çekinmezler. Çok defa bunlar, Türk toplumunun meselelerini yabancıların gözüyle görüp, yabancıların Türk toplumu hakkında besledikleri yanlış görüşleri ve olumsuz duyguları çabucak kabullenerek, bunları çeşitli parlak isimler altında kendi fikir mahsulleri imiş gibi yayınladılar. Bunlar, yarı müstemleke kültürünün en canlı örnekleridir.

"İkinci grup aydın çağımızın yarattığı sonsuz sosyal, ekonomik, kültürel ihtiyaçları inkâr ederek tarihin romantik hayalleri içinde yaşamaktadırlar. İnsanın ve toplumun asla değişmeyeceğine inanan bu kişiler arasında mukaddesatçılar, ırkçılar yer alır. Bunlara karşıt gözüken birçok katı düşünceli ve herhangi bir inançtan yoksun oportünist maddiyatçıları da yine bu gruptan saymak yerinde olur.

Nihayet üçüncü bir grup aydın, Türkiye'nin belirli meselelerini belirli bir ideolojiyi tümü ile kabul ederek toptan çözülebileceğini savunmaktadırlar. Bunlar, kendi dar görüşleriyle bağdaşmayan her düşüncüyü, yaşayan insan ve toplumu ayırarak akıl kurallarının kuru mantığına göre cevaplandırmaya, daha doğrusu, değersiz olarak reddetmeye ha-

zırdırlar. Buna karşılık önlerine çıkan yeni bir sorunu, o sorunun doğuş nedenlerini ve ortamını görmezden gelerek fikir yürütürler.

"Yanlış anlaşılmasın. Biz bir toplum hayatı içinde ideolojilerin belirli fonksiyonları bulunduğuna inanan, her ideolojinin belirli sosyal, siyasi kaynaklardan çıktığını kabul eden kimseler arasındayız. Gerçek değeri olan ideoloji toplum olaylarından doğan ve onlarla beraber değişen relatif idolojidir. Zaten gelişmekte olan ülkelere, Batı ve Doğu ideolojilerinin tatbik edilmeyeceğini, bu ülkelerin kendilerine özgü yeni tip düşünce akımları yarattıklarını olaylar açıkça göstermiştir.

"Günümüzün en büyük sosyal olayı, gelişmekte olan ülkelerdeki toplumların siyasileşmesidir. Siyasileşmek mutlaka politika yapmak değildir. Gerçek anlamı ile siyasileşmek, bir toplumun hem kişisel hem toplumsal bütün maddî ve manevî kuvvetlerini bilinçli bir hâle sokarak müesseseleştirmek ve millî devletin dayanağı olan yeni siyasî benliği meydana getirmekten ibarettir.

"Bu benliğin ortaya çıkmasında toplum kültürünün, bu arada dinin etkilerini görmek mümkündür ve zâten bunları inkâr eden bir liderin az zaman sonra başarısızlığa uğraması mukadderdir. Ancak sorun, yaşayan kültürün ayrılmaz bir parçası haline giren din etkilerini millî şuur içinde eritmektedir. Lâikliğin de anlamı budur."

XIX. yüzyılı XX. yüzyıla taşıyan olaylara ve matbaacılık faaliyetlerine kısaca göz atmaya devam edelim.

Meşrutiyet yıllarının önemli bir bölümü karışıklıklar içinde geçer. İsyanlar, savaşlar ve iç huzursuzluk. Bu arada matbaacılık ve basın işleri de tamamen başıbozuk bir kimliğe bürünür. 31 Mart olayından sonra yeniden siyasî hayata atılan "Demokrat" adlı parti, hükümetçe birbiri ardına kapatılan **Türkiye, Selâmet-i Umumiye, Yeni Ses** gibi gazeteleri yeniden çıkarır. Örneğin Selâmet-i Umumiye gazetesine Baha Tevfik, Muhlis Sabahattin ve Şehabettin Süleyman yardım ederler.

Demokrat adlı partinin bu faaliyetlere girişmesinden sonra "Mutedil Hürriyetperveran" ve "Ahali" adlı partiler kurulur. Bu partileri İttihat ve Terakki partisine karşı olan ve mecliste çoğunluğu Türk olmayan milletvekilleri (Halep milletvekili Nafi Paşa, Araplardan Şefikül-müeyyed gibi) kurarlar. Daha önce kapatılan **Tanzimat, Islahat, Meşrik** gibi kendi yayın organları olan gazeteleri yeniden basmaya başlarlar. Ahali adlı partinin başında Gümölcine milletvekili İsmail

vardır. Bu milletvekili bir günde İttihat ve Terakki'ye kızarak ayrılmış ve hemen Ahali partisini kurmuştur. Bu partinin üyeleri çoğunlukla din adamlarıdır. Bu parti, İttihat ve Terakki'yi dinsizlikle suçlar.

İttihat ve Terakki 1895 yılında kurulmuştur. Memleketi seven aydınlar, özellikle de subaylar, Abdülhamid'in baskısına karşı mücadele içine girmişler ve sonunda meşrutiyeti ilân ettirmişlerdir. 1909 yılında Milli Türk Masonluğu'nu kuranlar işte, bu mücadele içinde yoğrulan aydın ve yönetici kişilerdir. Talât, Cavit, Cemal, Manyasizade Refik Bey, Mithat Şükrü, Kâzım Nami, Faik Süleyman Paşa gibi ittihatçıların ileri gelenlerinin çoğu kardeşlerimizdir.

O günlerle ilgili yaşananlar Nejat Gülen Kardeş şu şekilde dile getirmektedir: **"1908 Meşrutiyetini ilân ettiren İttihat ve Terakki ile ri gelenlerinin Mason olarak ve Mason localarında saklanarak gâyeleri için Nasıl çalıştıkları konusunda bazı enteresan anıları vardır. Manyasizade Refik Bey anılarında:**

- **Localar bizim için sığınak teşkil ettiler. Orada Mason olarak toplanıyorduk. Zira içimizden birçoğu Masonluğa girmiştir. Ama gerçekte örgütlenmek için toplanıyorduk. Ayrıca üyelerimizden büyük kısmını bu localara almamız, Masonların üye yazımında çok dikkatli araştırma yapmalarından dolayı bize elek görevini üslenerek hizmet etmelerinden di, demektedir.**

Meşrutiyetin ilânı üzerine Hürriyet Kahramanları ortaya çıktı. Marşlar bestelendi. Gösteriler yapıldı.

Selânik'teki sevinçli meşrutiyet törenlerine, bütün yabancı obediyanlardaki Mason locaları bayrakları ve özel giysileri ile iştirak edip yürüyüşler yaptılar. En çok alkışlanan Üstadı Muhterem Emmanuel Karasu olan Makedonia Rizorta Locası idi.

Artık ittihatçılık gizli bir dernek olmaktan çıkmıştı.

Tüm ittihatçılar, tüm hürriyet taraftarları ve tüm Masonlar ortadaydılar.

Ancak yukarda da belirttiğimiz gibi devrimcileri istemeyen, sevmeyen, eski düzenden yana olan, yâni diğer bir ifade ile, matbaanın Türkiye'ye üçyüz yıl gecikmeyle girmesine neden olarak, Osmanlı'yı Hasta Adam haline sokan ve nihayet koskoca İmparatorluğun çöküşüne

neden olan zihniyet, yapılan her yeni hareketi baltalamayı sürdürmektedir.

İttihat ve Terakki'nin Selânik'te, Manastır'da, Üsküp ve İşkodra'da **Silâh, Top, Tüfek, Süngü, Hançer, Bomba** gibi adlarla çıkardıkları gazeteler, İstanbul'da binlerce nüsha satmıştır.

Milliyetçi ve hürriyetçi gazeteler yanında, tutucu gazeteler de boy göstermeye başlar. Öyle ki bunlar arasında "Vahdeti adında bir yobaz", **Volkan** adlı gazetesiyle yayına başlar. Başlamasıyla da taassup, gerçek yüzünü aniden ortaya koymuş olur. Volkan yalnız değildir. Bir de **Beyanülhak** mecmuası vardır. Bu mecmua hükümetin bazı yasaları güya İslâm fihından alacağına dair Anayasa'ya bir madde ekleneceğini ileri sürerek Müslümanları kıştırtmaktadır. Ayrıca Beyanülhak'a ek olarak, üstelik mesleği doktorluk olan Hüseyin Remzi, **Mikyas-ül Şeriat** adlı bir dergi yayınlıyor. İsminden de anlaşılacağı gibi, tüm yasaların şeriat kıstaslarıyla ele alınmasını savunur.

II. Meşrutiyet'in ilânı 1908'le 1918 arası, on yıl içinde Osmanlı İmparatorluğu hepsi de yenilgiyle sonuçlanan üç savaş yaşamıştır:

1911 Trablusgarb Savaşı,
1912-1913 Balkan Savaşı,
1914-1918 Dünya Savaşı.

Ve de daha elden silâhları bırakmadan 1919-1922, Kurtuluş Savaşı. Yetişmiş insan, ve maddî imkân, hattâ ümid ve gâye, ne var ne yok hepsi tükenmiştir.

A'dan Z'ye dışarıya mahkûm olan matbaacılık yerini tamamlamış, yıpranmış ve eskimiş araç-gereçle ayakta kalabilmek için, **icad** ve **imal**'e uzanan alanda kabiliyet sahibi teknik adamların **buluş**'larından medet ummaktadır.

1918 yılında Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı'ndan istifa ederek İstanbul'a gelen Mustafa Kemal, gerçekleri millete anlatmak için, yakın dostu ve fikir arkadaşı Ali Fethi (Okyar) ile **Minber** adlı bir gazete çıkarmıştır. Başyaveri Cevat Abbas (Gürer) anlatır:

"Minber dört sayfaydı. İki baskı makinesi vardı. Bir ve dördüncü sayfalar bir makinede, iki ve üçüncü sayfalar diğer makinede aynı zamanda basılır ve böylece zaman kazanılmış olurdu. Birinci makinede Çanakkale'de diz kapağından sakat malûl, ellisini aşmış eski asker,

ötesinde ise onyediyedi yaşlarında bir çocuk, kâğıt verici olarak çalışmaktadır. Mürettip ve makinecilerin bir araya gelerek çalıştırdıkları matbaada, herşey eski ve devrini tamamlamıştır.

Bilgi ve düşünce konusunda herşeyle çok yakından ilgilenen Paşa, bir süre sonra Anadolu'ya geçtiğimiz ve Kongre için Sivas'a geldiğimizde bir gazete çıkarılmasına karar verdi. Gazetenin adını da o günlerin şartlarına uygun olarak **İrade-i Milliye** koydu. Sivas'ta gazete çıkarabilecek matbaa **Vilâyet Matbaası**'ydı. Gazetenin sorumlu müdürü Paşa'nın sivil yaverlerinden Recep Zühtü Soyak'tı. Çıkış sebebinin açıklanmasıyla başyazıları, Paşa ve Rauf (Orbay) yazıyorlardı.

27 Aralık 1919'da Ankara'ya geldiğimizde, **İrade-i Milliye**'nin yerine **Hakimiyet-i Milliye** çıkarıldı. O da ilk günlerde Vilâyet matbaası'nda basılıyordu. O günlerde Konya'da çıkan **Öğüt Gazetesi matbaasının** Ankara'ya getirilmesini temin ettik. Vilâyet binası civarında iki katlı ahşap evin bahçesine kerpiçten bir hangar yaptırarak, mürettiphane ve tek makineyi oraya yerleştirdik. Makinist Hasan Usta, kağıt arabalarıyla yirmi günde taşınan matbaa ile birlikte gelmişti."

Eğer mesleğimize, yani Masonluğa dönecek olursak, Atatürk'ün çevresini oluşturan Cumhuriyet kadrosunun içinde de en önemli ve etkin kişilerin, Masonlar olduğu görülmektedir: **Kurtuluş Savaşı silâh arkadaşlarından Fethi Okyar, Rauf Orbay, Refet Bele Paşa ve Ali İhsan Sabis Paşa Kardeşlerimizdir. Meclis Başkanı ve Millî Savunma Bakanı Kâzım Özalp Paşa da K. : şimizdir. Başbakan Hasan Saka, İçişleri Bakanı ve CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya, Dışişleri Bakanları Bekir Sami Kunduh ve Dr. Tevfik Rüştü Aras, Sağlık Bakanı Rıza Nur, Adnan Adıvar, Refik Saydam, Behçet Uz Kardeşlerimizdir.**

İlk Meclis'te sayıları kırka varan Masonun olduğu söylenir. Ayrıca Cumhuriyetimizin ilk yıllarında gene önemli görevler üstlenen Kardeşlerimiz de vardır. Bunların da adlarını aziz anıları önünde saygı ile analım: Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip, Ekonomi Bakanı Sırrı Bellioğlu, Yaver ve Milletvekili Cevat Abbas, Milletvekilleri Atıf Bey, Edip Servet, Yunus Nadi, Reşit Saffet Atabinen, Memduh Şevket Esenal, Hilmi Uran, Tevfik Fikret Sılay ve Ahmet Ağaoğlu. Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, Ankara Belediye Başkanı Süleyman Asaf İlbay. İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ ve Dr. Lütfü Kırdar. Danıştay Başkanı Mustafa Reşat Mimaroğlu, Yargıtay Üyesi Servet

Yesari. CHP Müfettişi Prof. Dr. Hakkı Şinasi Paşa. Polis Müdürü Bedri Bey. Polis Okulu Müdürü Zeki Derviş. Polis Müfettişi Muhip Nihat Kuran. Jandarma Genel Komutanı Galip Paşa. İstiklâl Mahkemesi Üyesi Necip Ali Küçüka. Prof. Dr. Fuat Süreyya Paşa. Amiral Mehmet Ali Paşa...

Diğer bazı Masonlar Atatürk'ün inandığı ve güvendiği, Cumhuriyetin devlet adamları ve bir döneme adlarını veren aydın kadrodur. Atatürk ve devrimlerine candan inanmış sadık kardeşlerdir.

Ankara'da Damat Ferit hükümetinin işgal komiserliklerinin yarattığı olumsuz ve gerçekten üzücü tutumundan dolayı, İstanbul'a karşı bir antipati vardır. Vatanseverler İstanbul'da çok acı gerçeklerle yüzyüze gelmişlerdir. Millî Mücadele kahramanlarının idamlarına burada karar verilmiştir. Hilâfet orduları, Kuvayı Ahmediyeler burada kurulmuştur. İstanbul'da Karakol Cemiyeti, Mim Mim Grubu gibi canını dişine takıp binbir kahramanlıkla, Ankara'da ekmekten önce gereksinim duyulan silâh, cephane ve yetişmiş insan gönderirken, burada belirli bir aristokrasi sınıfı işgal kuvvetleriyle âdeta bir sosyal hayat içine girmiştir.

Zaferden sonra bu hava kaybolarak, Türk İstanbul ortaya en önce matbaaları ve gazeteleriyle çıkacaktır.

Dünyada hiçbir metropolde matbaaların böylesine yedi sokağa toplandığı görülmemiştir. Musahipzade Sokağı'na kadar uzanan Bab-ı Ali Caddesi: Yokuş. O yokuşun sağı solu, Osmanlı mozayığında politikanın ve siyasî olayların alıp götürdüğü ne varsa ve Cumhuriyet'te de yaşanacak olanlar, birbiri ardına sıralanan matbaalarda gizlidir. Marifet Matbaası burdadır. Karnik Usta'nın Süsler Matbaası burdadır. İranlı Kasım ve Kütüphane-i İslâm ve Askeri İbrahim Hilmi Matbaası burdadır. Afitap halâ duruyor. Suhulet ve Kanaat Kütüphanesi sahibi İlyas, Kanaat Matbaası da bunlara yakındır. Türk fikir hayatına çok büyük emekleri geçen İkbâl Kütüphanesi sahibi Hemedanlı Hüseyin Efendi ve onun akrabası daha sonra Milliyet'i çıkaran Ali Naci Karacan da ordadır. Bu arada en son sokak olan Çemberlitaş'da Osman Bey Matbaası vardır.

O zaman Faruk Gürtunca gibi, Tahsin Demiray gibi, Reşat Ekrem Koçu, Server İskit gibi fikir adamları matbaacılığı meslek olarak almışlardır. Hepsinin matbaası vardır. Fakur Gürtunca, Tahsin Demiray, Sezai Solelli, Cemil Cahit Cem, Rakım Çalapala, Şevket Rado matbaa-

nın mürekkep kokan ortamında yetişmişler ve Türk kültürüne büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Aynı dünyayı paylaştığımız devletler içinde genç Türkiye Cumhuriyeti, çağdaşlığını yaşamaya başladığı andan itibaren, çağcıl hamleleri ilk kez, yine o Büyük İnsan'ın önderliğinde, Atatürk Devrimleri olarak adlandırdığımız devrimlerle gerçekleştirebilir.

Ulusal amaç, bu ülkeyi korumak olduğu kadar, sürekli bir şekilde yükselmesini sağlamayı da hedef almaktadır. Bu anlayış içinde 1945 yılına kadar Ankara ve İstanbul'da matbaalar, Ulusal Birliğin kurulması, devrimlerin yayılıp kökleşmesi, Halkevlerinin gelişmesi ve tüm kalkınma hareketlerinin başarıyla sonuçlanmasında tüm güçleriyle çalışarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin yükselişine büyük katkılarda bulunurlar.

Matbaalar Cumhuriyetin ilânıyla birlikte yoğun bir çalışma içine girerler. Örneğin kardeşimiz olan Yunus Nadi Bey, İstanbul'da Çağaloğlu'nda, eski Duyun-u Umumiye karşısındaki kırmızı konağı kiralamıştır. Bu binada **Cumhuriyet Gazetesi** çıkartılacaktır.

Örneğin başyazarı Yunus Nadi Bey'dir. İlk yazı işleri müdürü ise Kemal Salih Sel'dir. Gazetede Ziya Gökalp, Ahmet Rasim, Ekrem Reşat, Selim Sırrı Tarcan, Zekeriya Sertel, Aka Gündüz gibi yazarların yazıları yayınlanır.

1923 yılında İstanbul ve Ankara'da çıkan gazetelerin sayısı otuzu geçer. Bunlardan İstanbul'da İsmail Müştak tarafından çıkarılan *İstiklâl* adlı gazete, Matbuat Umum Müdürlüğü'nün çıkardığı *Ayın Tarihi*, Ahmet Emin'in *Vakit*, Fevzi Lütfü'nün *Son Telgraf*, ile *Aylık Mecmua*, *Haftalık Mecmua*, *Resimli Ay*, İbrahim Asım'ın *Yeni Türkiye*, Hakkı Tarık ve Selim Ragıp'ın *Son Saat*, Sedat Simavi'nin *Yeni Kitap* mecmuası örnek olarak gösterilebilir.

Üç yıl sonra, yani 1926 yılına bakacak olursak, gazete ve mecmua sayısının yine otuz kadar olduğu göze çarpacaktır. İstanbul'da Cemil'in kısa ömürlü *Cem* adlı mizah gazetesi ile *Yeni Kalem*'i ve Tayyare Cemiyeti'nin çıkardığı *Türk Hava Mecmuası* gene örnek olarak sıralanabilir.

1927 yılında **Amcabey** tiplemesini bularak günlük karikatürlerinde işlemesi, Cemal Nadir Güler'e büyük ün sağlar. Amcabey mizah edebiyatımızda ölmez bir tip haline gelir.

Bundan sonra bilindiği gibi Harf Devrimini Dil Devrimi izleyecektir. Hedef, herkesin konuşup yazarak anlaşabileceği arı bir dilin yaratılmasıdır. Bu dil, ulusal birliğimizin yeni bağı olacaktır. Arapça-Farsça ağırlıklı, terkiplerle ifâde edilen Osmanlıcadan bir an önce kurtulmak ve öz dilimize kavuşmak gerekmektedir.

Türk Dil Kurumu kurulur. Resmi bir kuruluş olan bu kurumun yanı sıra, özel kuruluşlar da Türk Dili üzerinde çalışmalara girişirler. Ne var ki yeni dil, öyle bir çırpıda oluşan, halka çabuk kavuşuveren devrimlerden değildir. Halk tutacak, sevecek ve benimseyecektir. Bu yolda Türk Matbaacılığı, kendine düşen görevi eksiksiz bir biçimde başarır. Bugün halk tarafından okunup anlaşılmayan gazete ve dergi sayısı yok denecek kadar azdır.

1929 yılının 31 Aralık günü, ülkemizde matbaanın açılışının 200'üncü yıldönümü kutlanır. Bu doğrultuda İstanbul Türk Ocağı salonlarında bir sergi açılır. Sergi, İstanbul Matbuat Cemiyeti tarafından düzenlenmiştir. On gün süre ile açık kalan sergide, 200 yıl önce basılan eserlerden ve zamanın matbaa makinalarından örneklerle yer verilir.

Matbaacılık alanında gözle görülür derecede bir gelişme söz konusudur. Özellikle gazeteler iç ve dış çeşitli olaylar üzerinde halka doyurucu bilgiler vermektedirler. Sosyal ve siyasi çeşitli fıkralar, ilmî makaleler, röportajlarla magazin çalışmaları, eğlence sayfaları ile halkın geniş ölçüde ilgisini çekmeye devam etmişlerdir.

Bütün bu gelişmeler matbaacılığımızın uyar dünya içinde yerini almadaki çabasına hız kazandırmıştır. Matbuatta en önemli faktörün devletle millet arasında işbirliği içinde olmak prensibinden sapma gösterilmemiş ve sorumluluk duygusunun eksikliği içinde ve bir düşünce karmaşasında yıkıcı bölücü tenkitlerde, ulusal hedef ve amaçlar tahrip edilmemiştir.

Kısaca söylemek gerekirse, bu dönemde öylesine çalışılmıştır ki, bugün geriye dönüp değil o günlerin hızını görebilmek, düşünmek dahi başdöndürücü olmuştur.

Birçok gazete ve dergi yayınladıktan sonra büyük deneyim sahibi olan İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sedat Simavi'nin en büyük emeli günlük bir gazete çıkarmaktır. Sedat Simavi, gazeteciliğe başladığı 1917 yılından tam 30 yıl sonra, 1 Mayıs 1948 yılında bu emeline kavuşmuştur.

Bu tarihte Türkiye'nin her gün büyüyen ve ileride dünyanın sayılı gazetelerinden biri olacak **Hürriyet Gazetesi** doğmaktadır. Gazetede

zamanın en güçlü gazetecileri toplanır. Çok zengin içerik ve çok zengin gazetecilik, halka en çok yaklaşan gazete Hürriyet Gazetesi'nin erişilmez nitelikleri olur.

Atatürk'ün ölümünden bir yıl sonra 2'inci Dünya Savaşı patlar. Artık matbaalar ve basın, savaş haberlerine ağırlık vereceklerdir. Ancak savaş nedeniyle kâğıt ithalâtı azaldığından, gazete ve mecmuaların sayfa adetlerinde azalma olur. Kâğıt dağıtım işi Matbuat İdaresi'ne devredilir.

2'inci Dünya Savaşı'nı demokrat cephenin kazanması basında da etkili olmuş ve demokrasi konusu en çok işlenen konuların başında yer almıştır.

Şükrü Saraçoğlu'ndan sonra Başbakanlığa Recep Peker gelmiştir. Recep Peker zamanında, sert basın rejimi daha da sertleşmiş, sol ve sağ kamplara ayrılan basının, İstanbul'dan sonra Trakya'da da çatışması, sıkı yönetime rağmen önlenememiştir.

1945'de başlayan demokrasiye bilinçli yönelişin öncüsü, dünyanın her yerinde olduğu gibi, Türkiye'de de basın olmuştur. Daha 1943 yılında başlayan demokrasi kültürünün yayını bu rejimin uygulanmasına geçileceğini belirtmektedir. 1944 ve 1945 yıllarında Türk Basınının başlıca konusu, inceden inceye işlenen demokrasidir. Ancak gerçek uygulamaya geçilememiştir. Çok partili parlamenter rejim için bir köprü gerekmiştir.

Bu köprü 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kuruluşuyla ortaya konmuştur. Bu yıllarda Türk Basını henüz gelişme aşamasındadır. Matbaacılık bir sanayi dalı olarak belirmektedir. Demokrat Parti taraftarları 1948 yılında birleşerek "**Zafer Demokrasinindir**" sloganı altında ve 1949 yılında Zafer Gazetesi'ni çıkarırlar.

Demokrat Parti'nin Yassıda Mahkemesi'yle bilinen tükenişi basın konusunda, Milli Birlik Komitesi tarafından 12 Ekim 1960 tarihinde 94 sayılı yasa tasarıasını gündeme koyar. Bu yasa ile 1954 yılının ilk aylarında Demokrat Parti Hükümetince Meclisten çıkarılmış olan ve 1960 yılına kadar Demokles'in kılıcı gibi gazetecilerin başının üstünde sallanan ünlü "Neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek cürümler hakkındaki 6334 ve 6732 sayılı kanunlar" iptal edilmiştir.

1980 sonrasında basında özellikle teknoloji ve dağıtım alanında önemli gelişmeler görülür. İzmir, Ankara, Adana, Erzurum gibi bölge merkezlerinde, bütün büyük gazeteler kendi matbaalarını kurmuşlar

ve Anadolu'da günü gününe kendi gazetelerinin okunmasını sağlamışlardır.

Devletin kâğıt üzerindeki sübvansiyonunun kaldırılması ve 24 Ocak kararlarıyla liberal pazar ekonomisine tam olarak geçme yoluna girilmesiyle, İstanbul basını için yepyeni bir dönem başlar. Ofset baskı sistemine geçiş büyük mâlî yatırımlar gerektirmektedir. Hele 1980'lerin ikinci yarısında, özel televizyonların ortaya çıkması ve reklâm gelirlerinin Televizyonlara kayması sonucu, basın bir hayli zor durumda kalacaktır.

Bu durumda para, "önce düşünülmesi gereken şey" konumuna gelip oturur. Gazeteler dağıttıkları armağanlarla tirajlarını artırmaya çalışırlar. Renkli ve heyecanlı iri başlıkları bol gazeteler 1992 yılından başlayarak ansiklopediler dağıtarak üstünlük sağlamaya çalışırlar.

Sonuç olarak bugün **Cumhuriyet Gazetesi** dışında bütün gazeteler okuyucularına tencere takımı, bornoz, ütü, battaniye, masa örtüsü, çatal bıçak takımı ve hatta bilgisayar gibi armağanlar vererek tirajlarını artırma yoluna gitmektedirler.

Gazeteler ne kadar yüksek tiraj elde ederlerse, bu elbette ülke için büyük hizmette bulduklarının da bir göstergesi olur. Ancak bu yüksek tiraj elde etmenin kaynağı piyangolara dayanıyorsa, bu hizmetin basın anlayışıyla hiçbir ilgisi yoktur. Hattâ bu durumdan endişe etmek gerekmektedir. Zira ilkel araç gereçlerle bir matbaada dün "gazete" basılırken, bugün bilgisayarlarla donatılmış bir matbaada gene "gazete" basılmaktadır. Ancak şu da bir gerçektir ki dünün matbaa sahibi gazetecisi ile, bugünün holdingleşen gazete işletmelerinde çalışan gazetecilerin durumu da aynı değildir.

Evet daha önce de belirttiğimiz gibi bir ülkede matbaacılık, o ülkenin yaşanan çağa ne ölçüde uyduğunun en belirgin göstergesidir. Türkiye'ye matbaanın getirilmesinden başlayarak, günümüz Türkiye'sine kadar, Türk Matbaacılığında ve Türk Halkını aydınlatma yolunda büyük emekleri geçen kardeşlerimiz vardır.

Yüzyılları kucaklayan bu devre içinde, ülkemizde Masonluk da çeşitli bâdireler içinde bugünlere gelmiştir. Ancak insanı ve insanlığı aydınlatma yolundaki çalışmalarından hiçbir zaman ödün vermemiştir.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Türkiye Büyük Locası'nın Dünya Muntazam Mason Obediyans'ları arasındaki bu günkü önemli, değer-

li ve saygın yerini alabilmek için geçirdiği aşamaları ve bu uğurda sarf edilen emek ve çabaları sürekli göz önünde tutmak gerekir.

Okuduğumuz bu kısa emek, kardeşlerimizin aydınlandıkları NUR'u nasıl yansıttıklarının, Türk Matbuat Tarihi temel alınarak hazırlanmış, küçük bir örneğidir. Amaç, daha ayrıntılı çalışmaların yapılmasına yol açmaktan öte değildir. Bu çalışmalar sayesinde bizlere karşı yanlış değerlendirmede bulunan sağduyu sahibi hariciler, hiç kuşkusuzdur ki değerlendirmelerini daha bilinçli bir şekilde yapacaklardır. Evrenin Ulu Mimarı yardımcımız olsun.

KAYNAKLAR

- *Eski Büyük Üstad Dr. Enver Necdet Egeran'ın Bazı Konuşmaları. Güzel İstanbul Muh. : L. : yayını*
- *Atatürk ve Masonluk / Tamer Ayan*
- *Bilgi Çağı Masonluğu / Tamen Ayan*
- *Masonluk Üzerine / Reşat Atabek*
- *İnisiyasyonun Metodolojisi ve Masonluk / M. Remzi Sanver*
- *Dünyada ve Türkiye'de Mason Aleyhtarlığı / Nejat Gülen*
- *1909-1989 Türkiye'de 80 yılda Mason Locaları / Derleyen Kaan Tunalı*
- *Türkiye'de Masonluğun Doğuşu / Abdurrahman Erginsoy*
- *Fazilet Locası Çalışmaları*
- *Mimar Sinan Dergisi 1967 / sayı: 3*
- *Mimar Sinan Dergisi 1968 / sayı: 5*
- *Mimar Sinan Dergisi 1968 / sayı: 6*
- *Mimar Sinan Dergisi 1976 / sayı: 20*
- *Mimar Sinan Dergisi 1977 / sayı: 25*
- *Mimar Sinan Dergisi 1997 / sayı: 103*
- *Mimar Sinan Dergisi 1998 / sayı: 107*
- *Mimar Sinan Dergisi 1999 / sayı: 111*
- *Türk Basın Tarihi / Nuri İnuğur*
- *Kitap ve Kütüphane Tarihi / Prof. Jale Baysal*
- *Cennetlik İbrahim Efendi / Prof. Jale Baysal*
- *Dünya Matbuatına Bakış / İstanbul Devlet Mastaası*
- *Türk Kitap Tarihi / Alpay Kabacalı*
- *Türk Matbuat Tarihi / Server İskit*
- *Aylık Ansiklopedi / Server İskit - Mayıs 1944*
- *Histoire Illustrée / Paul Crouzet*
- *La Turquie / Jean - Paul Roux*
- *L'Homme et son Langage / Tallandier - Paris*
- *Histoire Universelle de l'Imprimerie / Edition Rencontre Lausanne*

MASONİK TARİHİMİZDEN KESİTLER

(III BÖLÜM)

*1923'ten 1935 Yılına Kadar Ülkemizdeki
Masonik Gelişmeler.*

Tarih bizi tarif eder...

A. Oktay GÜNDOĞDU

"Masonik Tarihimizden Kesitler" serisinin üçüncüsü olan bu çalışmada, Cumhuriyet'imizin kuruluş yılı 1923'ten, Türkiye'de Masonik çalışmaların muvakkaten durduğu (durdurulduğu) 1935 yılına kadar gelişen tarihsel, Masonik ve siyasal olaylar bir bütün olarak ele alınmaya özen gösterilmiştir.

Ülkemizin Masonik tarihi ile ilgili bilgilerimiz, genelde somut kanıt niteliğindeki belgelerden daha çok, sınırlı sayıdaki anılara dayanmaktadır. Bu konuda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da, yaşanarak veya işitile-

rek aktarılan anı şeklindeki bu anlatıların, somut belge olarak kabul edilmesi eğiliminden kaçınılmasıdır.

Ülkemizde 1909-1935 yılları arasında 68 loca kurulmuştur. Bu locaların bir kısmı Halep, Şam, Beyrut, Yanya gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun eski topraklarında kaldığından, bir kısmı da Kurtuluş Savaşı sırasında üyelerinin savaşa katılması nedeniyle kapanmış veya diğer localarla birleştiğinden 1935 yılına gelindiğinde 31 loca çalışır vaziyette kalmıştır.

Kuruluş dönemlerine bakılacak olunursa, 68 locadan 29 adedinin Büyük Maşrak'ın kuruluşunu takip eden ilk üç yıl içinde, 11 adedinin Balkan ve I. Dünya Savaşları sırasında, 25 adedinin ise 1923 - 1935 yılları arasında yani Cumhuriyet'in ilanından sonra kuruldukları görülür. Yukarıda da belirtildiği gibi, 1935 yılında sayıları toplam 31 olan faal locaların 19 adedi İstanbul'da, 6 adedi İzmir'de, 2 adedi Bursa'da, birer adedi de Ankara, Manisa, Samsun ve Gaziantep şehirlerinde idiler. (AE-1).

Devrimlerimizin hızlı bir şekilde gerçekleştiği Cumhuriyet'imizin kuruluşunu takip eden yıllarda varlığını sürdüren ve yeni açılan localarda kaç Kardeşimizin bulunduğu dair sağlıklı bir bilgiye sahip değiliz. Ancak Cumhuriyet kadrosunu oluşturan önemli ve etkin sayıda kişilerden, Ulu Önderimiz Atatürk'ün inandığı, güvendiği yakın mesai ve ideal arkadaşlarının büyük bir bölümünün Mason oldukları çok iyi bilinmektedir.

Kurtuluş Savaşı kahramanlarından: Fethi Okyar, Rauf Orbay, Refet Bele Paşa, Ali İhsan Sabih Paşa;

Meclis Başkanı ve Milli Savunma Bakanı: Kazım Özalp Paşa;

Meclis Başkanı: Abdülhalik Renda;

Başbakan: Hasan Saka;

İşçileri Bakanı ve CHP Genel Sekreteri: Şükrü Kaya;

Dışişleri Bakanları: Bekir Sami Kunduh ve Dr. Tevfik Rüştü Aras;

İşçileri Bakanı: Mehmet Cemil Uyaydın;

Sağlık Bakanları: Rıza Nur, Adnan Adıvar, Refik Saydam, Behçet Uz;

Milli Eğitim Bakanı: Reşit Galip;

Ekonomi Bakanı: Sırrı Bellioğlu;

Yaver ve Milletvekili: Cevat Abbas;

Milletvekilleri: Atıf Bey, Edip Servet, Yunus Nadi, Reşit Saffet Atabinen, Memduh Şevket Esendal, Hilmi Uran, Tevfik Fikret Silay, Ahmet Ağaoğlu;

Ankara Valisi: Nevzat Tandoğan

Ankara Belediye Başkanı: Süleyman Asaf İlbay;

İstanbul Valileri: Muhittin Üstündağ ve Dr. Lütfü Kırdar;

Danıştay Başkanı: Mustafa Reşat Mimaroğlu;

Yargıtay Üyesi: Servet Yesari; (TA-1)

gibi, tarihe mal olmuş, döneme adını vermiş onlarca Kardeşlerimizi de bu listeye ilave etmek mümkündür.

Bu dönemde Mason olarak öne çıkan kişilerin yanında, Masonluğa karşıtlıklarıyla, Masonlara olan düşmanlıklarıyla bilinen ünlü kişiler de vardır.

Aynen Batıda olduğu gibi, Osmanlı döneminde kiliselerin doğrultusunda, softaların, yobazların, Masonluğa karşı başlıca saldırı gerekçesinin dinsizlik, din karşıtlığı suçlamaları olduğunu, gene Batı paralelinde bu suçlamalara sonradan Siyonistlik unsurunun eklendiğini ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde suçlamalara bir de Masonluğun kökü dışarda emperyalizme hizmet eden bir kuruluş olduğu savının katıldığını çok iyi biliriz.

Yıllardır Masonluğa karşı olmayı adeta bir görev sayan bu kişi ve kurumlar kendi konumlarına göre karşıtlık yelpazesinden seçtikleri okları Masonlara savurarak onları yaralamaya, yok etmeye büyük çaba harcamışlardır. Etkili Mason düşmanlarının, Masonluk karşıtlarının önemli bir bölümünün Masonluğa kabul edilmeyen, Mason olma talepleri geri çevrilen kişilerden çıktığı da gene çok iyi bilinen bir gerçektir.

1923 - 1935 yılları arasında Mason düşmanlığı ile ünlenen kişiler arasında birincilik ünvanını, şüphesiz İzmir milletvekili olan, 1924 - 1930 yıllarında Adalet Bakanlığı yapan Mahmut Esat Boz-

kurt haketmektedir. Antimasonik eylemlerini İzmir'de Mason Locası lokaline ateş edecek boyutlara kadar taşıyan Mahmut Esat Bozkurt'un Mason olmak için yapmış olduğu başvurunun kabul edilmediği belgeyle kanıtlanmıştır. Gene aynı dönemde Şükrü Saracoğlu, Recep Peker ile birlikte Saffet Arıkan ve Mareşal Feyzi Çakmak'ın adları da Masonluk karşıtı yetkililer olarak öne çıkar. (TA-2).

1923'ten 1935'e kadar geçen 12 yılda, yeni açılan 25 loca ile, devrimlerin ve atılımların gerçekleşmesinde Ulu Önder Atatürk'ün yanında mücadele veren Kardeşlerimizin katkı ve çabalarıyla Türk Masonluğunun yeni bir boyut ve anlam kazandığı yadsınamaz tarihi bir gerçektir.

1935 yılında (o günlerde süresi bilinmeyen bir dönem için) Masonik çalışmaların durmasını yaratan, kapılarımızı kapatan bir kilidin, asılı durduğu zincirin halkaları konumundaki olayların, bir bütünün parçaları olarak ele alınması, incelenmesi ve üzerinde düşünülmesi gerekmektedir.

1923-1935 yılları arasındaki yılların bir önemli özelliği de, maalessel bazı Kardeşlerimizin Masonluk ve siyaseti içiçe yaşatma çabaları, Masonluğu sürekli araç haline soktukları partizanca tutumları ile, yıkıcı ve yıpratıcı iç

çekişmeleri nedeniyle, Masonluğa ve Masonlara karşı ortaya konan düşmanca davranışları sürdüren kişilerin eylemlerini büyük ölçüde kolaylaştırarak, onlara bu olanakların sağlanmasında adeta yardımcı olmalarıdır.

Klasikleşmiş antimasonik propagandaların dışında, Cumhuriyetin ilk yıllarında Masonları en çok üzen olay şüphesiz Cumhuriyet tarihimizin önemli bir yolsuzluk olayı olan "Yavuz Havuz" davasında yaşananlardır. Yavuz zırhlısının onarım için havuza çekilmesinde, onarımı üstlenen şirketin yolsuzluk yaptığının kanıtlanması, ilgili şirketin ortakları arasında, 1925 - 1927 yıllarında Türkiye Maşrık-ı Azamı'nın Büyük Üstadı, 1926 - 1928 yılları arasında da Türkiye Yüksek Şurası'nın Hakim Büyük Amiri olan Dr. Fikret Takiyeddin Kardeş'in bulunması, mahkeme sonucu dolandırıcılık suçundan diğer sanıklarla birlikte hapis cezasına çarptırılması, kamuoyunda Masonluğun itibarını sarstığı gibi, Masonluk karşıtı propandalar için çok elverişli bir malzeme oluşturmuştur. Türk Masonluğu'nda iki Masonik kurumun baş yöneticisi olmak onuruna sahip Dr. Fikret Takiyeddin Onuralp Kardeş'in cezası açıklandıktan sonra Masonluktan kaydı silinmesine karşın bu olay uzun yıllar Türk Ma-

sonluğu açısından silinmez izler bırakmıştır.

Yargılamayı yapan Yüce Divanda, zamanın H.B.A.: Kaymakamı Fuat Hulusi Demirelli Kardeş'in de aza hakim olarak bulunduğunu ve Fikret Takiyeddin Kardeş hakkında "...daha ağır cezayı gerektiren rüşvet suçunu işlediği yolunda oy kullanmak suretiyle" karara muhalefet etmiş olduğunu konu ile ilgili kaynaklardan ayrıca öğrenmekteyiz. (AA1-1)

Söz konusu dönemi ele aldığımızda, hemen hemen bütün kaynaklarda karşılaştığımız ikinci olumsuz konu da: Türk Masonluğunda 1930 İntihabat Buhranı Vakası (Seçimler Bunalımı Olayı) dır.

Bu olay, dönemin politika ve Masonluğunun hangi boyutlarda içiçe geçtiğini gösteren çok özgün bir örnektir. 1 Ağustos 1930 tarihinde yapılan Türkiye Büyük Locası Genel Kurulu'na hükümet müdahale ederek o dönemde diğer derneklere de yaptığı gibi yönetimi kendi güdümü ve denetimi altına almak için girişimde bulunur. Genel Kurul üyesi olmamasına rağmen, Kurul Başkanlığına getirilen CHP İstanbul Müfettişi Hakkı Şinasi Paşa, Parti tarafından hazırlanan büyük Daimi Heyet aday listesini delegelere dağıtarak "Hükümet adına" baskıyla ve zorla bu liste-

deki adayların seçilmesini sağlar.

Listeye göre Servet Yesari Kardeş'in Büyük Üstatlığa, Mim Kemal Öke Kardeş'in de Büyük Üstat Kaymakamlığı'na seçildiği seçim sırasında ve sonrasında doğal olarak önemli boyutlarda tepkiler ortaya konur. Ancak tepkilerin en büyüğü Necat Locası'ndan gelir. Genel Kurul'dan sonra, Loca 14 Eylül 1930 tarihli toplantısında delegelerini dinleyip konu üzerinde tartıştıktan sonra kabul ettiği "protesto" niteliğindeki önergeyi bütün Kardeş Localara gönderir. Karşı tepki gecikmemiştir: hemen ertesi gün Necat Locası'na, geçici olarak kapatıldığı Büyük Loca tarafından bildirilir. (FÇ-1) Aynı paralelde eylemde bulunan Etoile d'Orient Locası'nın da 11 Ekim 1930 tarihinde, çalışmalarının geçici olarak durdurulmasından sonra (TA-3) alınan kararlara karşı tepki ve eleştiriler artarak devam eder. Tepkiler sonucunda, Daimi Heyet'in toptan istifası nedeniyle 30 Ekim 1930 tarihinde yapılan Genel Kurul'da Mim Kemal Öke Kardeş Büyük Üstatlığa, Mustafa Hakkı Nalçacı Kardeş de Büyük Üstat Kaymakamlığına seçilirler, Necat ve Etoile d'Orient Locaları'nın geçici kapatılma kararları ise hiç alınmamış gibi kabul edilir.

Bu olay bir bakış açısına göre, politikanın Masonluğa bulaştırıl-

maması, daha doğrusu Mason camiasına yapılan politik baskıların başarı ile engellenmesi olarak değerlendirilebilmesine karşın, 1935 yılında Masonik çalışmaların durması (veya durdurulması) ile biten bir sonun başlangıcı olarak da yorumlanabilir. O nedenle, daha önce de belirttiğimiz gibi bu önemli olayları dile getirirken, aynı dönemde gelişen politik, ekonomik ve tarihî olayları da, kısa da olsa gözden geçirmek neden-sonuç ilişkilerinin anlaşılması, kavranması açısından çok yararlı olacaktır.

Cumhuriyete karşı ilk muhalefet hareketi, Hilâfet yandaşlarından geldi. (CK-1) Ancak, İstiklâl Mahkemeleri'nin de devreye girdiği gelişmeler sonucunda 3 Mart 1924 tarihinde T.B.M.M. Hilâfet'in kaldırılmasına karar verdi. Aynı gece Halife yurttan uzaklaştırıldı. Aynı yasa uyarınca Osmanlı Hanedanı'nın üyeleri de yurt dışına çıkarıldılar. Yine aynı gün kabul edilen diğer yasalarla Şer'îye ve Evkaf Vekâleti ile Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti kaldırıldı, yerlerine Başvekâlete bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı kuruldu, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün okullar Millî Eğitim Vekâletine bağlandı. (CK-2)

1924'ün 20 Nisan günü yeni Anayasa kabul edildi ve 24 Mayıs

1924'te yürürlüğe girdi. Siyasal otoritenin tek merkezi olan T.B.M.M.'de üyelerin hemen hemen tamamı Halk Fırkası'ndan olsalar bile, gerek Meclis'te ve gerekse parti içinde önemli anlaşmazlıklar vardı. Cumhuriyet'in ilanı ve Hilafet'in kaldırılmasında görülen muhalefet, Anayasa'nın görüşülmesi ve kabulü sırasında da sürmüştü. Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta, muhalefetin ağırlıklı olarak ordu içinde çalışmış olması, orduyu kendi yanına çekmiş olduğunu düşündükten sonra da Meclis'te hükümetin karşısında yer alarak harekete geçmesiydi. 1924 Anayasası milletvekilliği ile devlet memuriyetinin aynı kişi üzerinde birleşmesine izin vermediğinden, bu konumdaki kişilerden özellikle ordu mensubu olan milletvekillerinden asli görevlerine dönmeleri istendi. Buna karşın, Kazım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa, Cafer Tayyar Paşa ordudaki görevlerinden ayrılarak milletvekili kalmayı tercih ettiler ve Adnan Bey, Rauf Bey, İsmail Canbulat Bey'lerle birlikte 17 Kasım 1924 tarihinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kurdular. (CK-3)

Milli Mücadelenin önder kadroları içinde İttihatçı kökenli çok sayıda asker-sivil bürokrat kadroların varlığı bilinen bir gerçektir. Ankara Hükümeti İttihatçı eski kadroların önemli bir kısmı-

nı tamamen kendi yanına almayı başarmışsa da, geniş bir kesim de Ankara Hükümeti ile bütünleşmekten sonuna kadar kaçınarak muhalefette kalmayı yeğlemişlerdir. Burada önemli olan bir nokta da sözkonusu muhalefetin herhangi bir fikir, düşünce ve inanç eksenine bağlı olmaksızın büyük ölçüde kişisel nedenlerle Atatürk'e ve yönetime karşı olma özelliğini taşımasıdır. Bu koşullarda Cumhuriyet'in ilânından sonra, siyasal alanda hiçbir temsil olanağı bulunmayan, özellikle din tacirleri gerici kesim, iktidar için işlevsel bir denetim mekanizması oluşturabilecek muhalefetleri hedeflerinden saptırmışlar ve sonuçta, sert önlemlere başvurulmak suretiyle yönetimi ayakta tutabilme ve rejimi koruyabilme girişimlerine yol açmışlardır.

4 Mart 1925 tarihinde Cumhurbaşkanının onayı ile, gericiliğe, ayaklanmaya karşı ve memleketin sosyal düzeninin ve huzurunun bozulmasına neden olan bütün bu kuruluşları ve yayınları, Hükümet'in yalnızca idari kararlarla yasaklayıp, kapatabilmesini sağlayan "Takrir-i Sükun Kanunu" kabul edildi.

Kanunun, Hükümet tarafından T.B.M.M.'ne sunulduğu gün kabul edilmesinin en önemli nedeni, muhakkak, doğu illerinde Şubat ayında dinî nedenli bir gö-

rüntü altında başlatılan Şeyh Sait ayaklanması idi. Ayaklanma tamamen ancak Nisan ayı ortalarında bastırılabilirdi. Şeyh Sait ve arkadaşları (toplam 29 kişi) İstiklâl Mahkemeleri'nce idama mahkum edildiler ve karar hemen infaz edildi.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ise, şubelerinde yapılan aramalarda ele geçirilen gericiliği kışkırtan belgeler nedeniyle 3 Haziran'da kapatıldı ve bir kısım yöneticileri de hapis cezalarına çarptırıldılar. (CK-4)

1926 yılının haziran ayında Atatürk'e, İzmir'i ziyareti sırasında suikast yapılacağı yolunda alınan bir ihbar üzerine, İzmir İstiklâl Mahkemesi'nin soruşturma ve kararıyla, olaya karışan ve aralarında kapatılmış Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na mensup Milletvekilleri'nin de bulunduğu 49 kişi tutuklandı. İdama mahkum olan 13 kişinin cezaları infaz edildikten sonra Ankara'da devam eden Mahkeme'nin ikinci bölümünde ise, sanıkların çoğunluğunu eski İttihat ve Terakki'lerin oluşturduğu dava sonucunda aralarında Maliye eski Bakanı Cavit Bey'in de bulunduğu üç kişi idam edildiler.

1929 yılına gelindiğinde, bütün dünyada yaşanan ekonomik bunalımın derin etkilerinin, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapı-

sında da derhal kendini belli ettiği görülür. Böyle bir dönemde, Yüce Meclis'te eleştiri ve denetimleriyle var olabilecek bir muhalefetin, kontrol ve uyarılarıyla bu yaşanan siyasal ve ekonomik sorunların çözümünde yararlı olabileceği düşünülerek, yapay da olsa tekrar bir muhalefet partisi oluşturulmaya çalışıldı.

Ancak bu kez de "talimat" üzerine kurulan muhalefet partisi "Serbest Cumhuriyet Fırkası"nın akıbeti ötekilerden pek farklı olmadı. Partinin mevcut Hükümete sadece siyasal bakımdan yumuşak bir rakip olması öngörülürken, evvelce olduğu gibi, başta Cumhuriyet ilke ve devrim karşıtları olmak üzere, ülkedeki "gayrimemnun" kitle tarafından Partinin bir iktidar seçeneği olarak görülmesi ve muhalefetin Cumhuriyet karşıtlığında bir tanım kazanması sonucunda, 12 Ağustos 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası 17 Kasım'da kapatıldı.

Çalışmanın bu kısmında, dönemselsel bir boyutta "Ülkemizdeki Masonik Gelişmeler" yerine salt siyasal tarihten söz ediliyor olması belki yadırganabilir. Ancak özellikle yirminci yüzyılın başından 1965 yılına kadar Türkiye'deki Masonluğu ülke siyasi tarihinden soyutlayabilmek mümkün görülmemektedir. Aksine, sözkonusu zaman süreci içinde

ülke genelindeki Masonik gelişmeleri anlayabilmek, kavrayabilmek ve edinilen bilgiler doğrultusunda yorum yapabilmek için, olayların Masonik yönüyle birlikte, siyasal, sosyal ve ekonomik boyutlarını da görebilmeye çalışmak daha doğru bir davranış olacaktır. Örneğin biraz önce bahsedilen 1930 İntihabat Buhranı (Necat Locası Vakası) 1 Ağustos - 14 Eylül 1930 tarihlerinde olmuştur. Yapay, güdümlü nitelikte de olsa CHP'ne bir muhalefet oluşturulurken, siyasi yönetimin çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir adı siyasetten ayrılmayan bir kurumu denetimine alma gereksinimini duyması sadece bir rastlantı mıdır? Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın, bir Masonun, Fethi Okyar K.'in başkanlığında kurulmuş olmasının, sözkonusu müdahale eyleminde bir etkisi olmuş mudur? Gene aynı konuda, siyasetin acımasız çarkları arasında sıkışan, ezilen, hatta hayatını kaybeden Kardeşlerin varlığı daha ne gibi etkiler yaratmış, hangi tepkilere yol açmıştır?

Şüphesiz her konuda, şekilsel ve biçimsel anlatıların ötesinde şüpheci bir bilimsellik, özet ve ayrıntılara daha çok yönelme gereksinimi duyulduğunda, gerçeklere daha da yaklaşmış olacaktır.

Kapitalist dünya sistemi merkezlerini derinden sarsan 1929

buhranının, bu sistemin bağımlı ve az gelişmiş çevresini oluşturan ülkelerde de ilk kez kendi öz dinamikleriyle, ulusal bir sanayileşmeye yönelme fırsatı yarattığı, pekçok çağdaş yazarın benimsediği bir tezdur. (KB-1) 1930 sonrası, bu dönemde Türkiye ekonomisinde de dışa kapanarak devlet eliyle bir sanayileşme denemesine girilmiş olduğu söylenebilir. Korumacı-devletçi sanayileşme diye nitelendirilen bu dönem "devletçiliğinin", Türkiye'de kapitalist gelişme modelinin bir parçası olduğu belirtilmektedir. (KB-1)

İktisat Vekili Celâl Bayar 1933'te "bu memleketin çocukları memlekette sanayi vücuda gelsin diye büyük bir külfete katlanırken, bunun nimetini ecnebilere kaptıracak değiliz" şeklinde bir ifade bulunurken (KB-2) 1930'lu yıllarda Türkiye'deki yabancı Masonlarla, Türk Masonlar arasında egemenlik ve başkanlık çekişmeleri de sözkonusu olabilmektedir. Büyük Üstat Servet Yesari Kardeş'in bir konuşmasından alınan şu cümle bu savı kanıtlar niteliktedir: "Meselâ, Büyük Daimi Heyet ile Muhterem Mahfillerin riyaseti ve murahhaslığı da Türk camiasına dahil Masonlara münhasır bir hak olarak muhafaza edilmelidir. Böyle bir tedbir atıyen zuhuru melhuz hadiseler için evvel-

den alınmış bir temin teşkil edebilir." (TA-4)

Masonluğun milli olmayan, kökü dışarda, uluslararası bir kuruluş olduğuna dair antimasonik propagandaların yapılmasına adeta olanak sağlayan, Masonluk camiasından dışarıya yansıyan bir çekişme örneği de "Azim Locası Vakası" adıyla anılan olaydır. 1932 yılındaki bu olayda, Büyük Daimi Heyet'in "Bir mahfelde iki sene Üstadı Muhterem'lik yapmış bir Kardeş'in aradan bir sene geçmeden tekrar Üstadı Muhterem seçilemeyeceği" şeklindeki tüzük tadilatının Umumi Heyetten geçmesi üzerine Azim Locasından otuzüç Kardeş, bu kararı "Loca Kardeşlerinin hürriyet ve serbest vicdanlarına bir müdahale ve tahakküm" olarak nitelendirdiklerini belirterek, protesto amacıyla Localarını geçici olarak uykuya yatırmaya karar verirler ve bu kararlarını Büyük Loca'ya bildirirler. Büyük Loca bu kararı kabul ettiğini diğer Localara iletir. Yapılan ilk Umumi Heyet toplantısında da alınan kararla Azim Locası üyeleri gayrimuntazam ilan edilirler. (AA2-1)

Bu olaylar sırasında Azim Locası'nın Üstadı Muhterem'i Ahmet Nehri Kardeş tekrislerde yer alan vasiyetnamelerde yapılan bir ifade değişikliği nedeniyle "başta Büyük Üstat olmak üzere Daimi Heyet'i çirkin ifadelerle

Yüksek Şura'ya şikayet eder" (AA-1) Yapılan muhakeme sonucunda Üstadı Muhterem ve dört Kardeş süresiz, bir Kardeş bir yıl süreli olmak üzere ihraç edilirler. Olay bu noktadan sonra daha da ilginç bir hal alır. İhraç edilenler Müstakil Türk Masonluğu Yüksek Azim Mahfili adı altında bir "Büyük Loca" kurduklarını ilan ederler. Kuruluşlarını ve amaçlarını Milliyet gazetesine verdikleri bir ilanla duyururlar. Olay basında haber olarak da yayımlanır. (SU-1)

22 Nisan 1932 tarihinde ise, Mim Kemal Öke Kardeş kendisi tarafından ifade edilmemekle beraber, Milli Müdafaa Vekaleti'nden gelen zata mahsus bir yazıya bağlı olarak (zira kendisi o sıralarda Tabip Albay rütbesinde idi.) Büyük Üstat'lık görevinden istifa eder (AA2-2)

Aynı yılın Eylül ayında Türk Masonları, İstanbul'da toplanan AMI (Association Maçonique International) Konvanına evsahipliği yapar. 1951 yılında yayımlanan ve bir heyet tarafından kaleme alınmış, "Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi" adlı kitapta, sözkonusu toplantılar için yapılan açıklama aynen aşağıya aktarılmıştır. (Parantez içindeki karşılıklar açıklama amacıyla ilave edilmiştir.)

"Aynı ritten muhtelif memleketlerdeki localara mensup Masonları usul ve merasim hakkında

muhalesatkâr (dostça geçinme, dostluk) münasebatı (ilişkileri) ilgilendiren kararlar ittihaz etmek (almak) arzusuyla olan birleşmelere kongre, ve Mason lisanında Konvan itlâk olunur ki (anılır ki) bunlar 1843 tarihinden beri ara sıra devam edegelmiştir. Konvanların en büyüğü 1875 tarihinde İsviçre'nin Lausanne şehrinde toplanmış olanıdır. Bundan sonra gayri muayyen fasılalarla muhtelif tarihlerde, Bruxelles, Washington, yine Lausanne ve Paris gibi şehirlerde konvanlar toplanmış, fakat bunlarda Ekossizm'in esas usulleri hakkında bir değişiklik yapılmayarak yalnız bazı, talî (ikinci derecede olan) hususlar için kararlar verilmiştir ki bunlar, ancak muvalât-kâr (dostça, karşılıklı sevgiye dayanan) münasebet (ilişkiler) ile bazı carî (olagelen) ve umumî içtimâî (genel toplumsal) ahlâki ve ilmî meselelerin tezleri ve fikirleri irâ'e ve ta'ati olunmaktan (rahatlandırma ve birbirine vermek) ibaret kalmıştır. Bunlara iştirak da (katılım da) mecburî (zorunlu) olmayıp ihtiyarî (isteğe bağlı) olmakla Türkiye Masonluğu da bunlardan bazılarında katılmıştır ki iltihak olunanlar (katılanlar) ilerde gösterilecektir."

Bu alıntıya ilave olarak AMI ile ilgili biraz daha açıklamada bulunmak yararlı olacaktır. "Birinci Dünya Savaşı'ndan kısa süre sonra, Amerikalı ve Avrupalı

Obediyanlar arasında Masonik ilkeler üzerinde müşterek noktaları saptama istekleri belirtilmiş ve görüş farklılıklarına rağmen Mason örgütleri arasında yenden Kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmek üzere 1921'de gerçekleştirilen toplantı sonucunda, Mason kudretleri arasında uluslararası bir cemiyet kurulmuştur... Ancak, daha ilk toplantıdan itibaren anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve kopmalara maruz kalmıştır..." (FÇ-2)

Ulusal Mason Örgütlerinin, uluslararası birlik kurmaları fikrine ve düzenli kuruluşların, düzensiz kabul edilen Mason örgütleriyle ilişkide bulunmalarına karşı olan İngiltere Büyük Locası'nın doğrudan ve dolaylı olarak bu ayrılmalarda etkili olduğu belirtilir. Bu tür tutum ve davranışların varlığına ve etkisine rağmen AMI İkinci Dünya Savaşına kadar varlığını, yaşayarak faaliyetlerle sürdürebilmişse de, savaş yıllarında tamamen yokolmaktan kurtulamamıştır. Türk Masonları ise son kez, 1934 yılında Lüksemburg'da toplanan Kongreye katılmışlardır.

1921-1934 yılları arasında Türk Masonlarının katıldıkları AMI toplantılarının tarih ve yerleri sırasıyla: 1921 ve 1923'te Cenevre, 1924 ve 1925'te Brüksel, 1926 Belgrad, 1927 Paris, 1930 Brüksel, 1932 İstanbul ve 1934 Lüksemburg Konvanlarıdır.

1934 yılında Türk Masonları için çok önemli bir olay da şüphesiz Türk Masonluğu'nun Yirmibeşinci yıldönümü nedeniyle yapılan kutlamalardır. Ankara'da tertiplenen mason Balosuna Kardeşler kordon ve önlükleriyle, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Aras, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, Prof. İhsan Abidin 33. Derece kordonlarını takmış olarak, Meclis Reisi Kâzım Özalp Paşa merasim elbisesiyle, Mason Büyükelçiler haiz oldukları derecenin kordonlarıyla, diğer Vekiller Heyeti üyeleri, Büyükelçiler ve Milletvekillerinin katıldıklarını ve sabaha kadar son derece samimi ve neşeli bir gece geçirildiğini Osman Koylan Kardeşimizin anılarından öğrenmekteyiz. (AE-2)

O dönemde Masonların böyle bir sosyal olayı gerçekleştirebilmiş olmaları, Masonluğun üzerinde doğrudan veya dolaylı bir baskı olmadığı anlamına da gelmektedir. 10 Ekim 1935 tarihinde Anadolu Ajansı aşağıdaki şu haber metnini gazetelere iletmiştir. (AE-3)

"Ankara: 9 (AA)- Mesul ve maruf imzalar altında Ajansımıza verilmiştir. Türk Mason Cemiyeti, memleketimizin sosyal tekâmülünü ve gündün güne artan muazzam terakkilerini nazarı itibara alarak ve Türkiye

Cumhuriyeti'nde hakim olan demokratik ve cidden laik prensiplerin tatbikatından doğan iyilikleri müşahede ederek faaliyetine - bu konuda hiçbir kanun olmasızın - nihayet vermeyi ve bütün mallarını memleketin sosyal ve kültürel kalkınmasına çalışan Halk Evlerine teberrûu muvafık görmüştür."

Masonluğun faaliyetlerini tatil etmesi, kapanması, kapatılması, durdurulması, uykuya yatması, yatırılması, fesh edilmesi v.b. gibi değişik tanımlamalarla tarihimize geçen bu çok önemli olayın, bugün için artık en açık yönü o dönemde Türk Masonluğunu yönetenlerin kontrol ve denetiminden çıkmış olduğu, kararın politik çevreler ve hükümet yetkilileri tarafından "önerilerek kabul ettirilmiş" olduğudur.

1935 yılı, Ekim ayında konu ile ilgili olarak dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Kardeş; Hakim Büyük Amir Dr. İsmail Hürşit, Büyük Üstat Muhittin Osman Omay, Yüksek Şura Azası Dr. Fuat Süreyya paşa, Muhlis Kuran Kardeşleri Ankara'ya davet etmiş, Ankara'dan Şurayı Devlet Reisi U. Reşat Mimaroğlu, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, Milletvekili Dr. Rasim Ferid Kardeşler'in de katılmalarıyla, sekiz Kardeşimizin hazır bulunduğu toplantıda "Masonluğun istifdad eylediği ve kültürel faaliyetleri

nin bir müddetten beri Halk Evleri ve Halk Odaları tarafından yapılmakta bulunduğu göz önünde bulundurularak Masonluğun artık faaliyetini tatil etmesi lâzım geldiğine partice karar verilmiş olduğunu, hükümetin de bu kararı tatbik mevkiine koymak zorunda olduğunu bildirdi."

Toplantıya katılan Kardeşler böyle bir eylemin gerçekleştirilebilmesinin Genel Kurul'da alınacak karar sonucu mümkün olabileceğini belirterek, aksine davranışların hukuki niteliği olamayacağı ileri sürülmüşse de "bu mevzudaki bütün ısrar ve müdafaalara rağmen, işin uzayacağı iddiası ile Şükrü Kaya Kardeş Umumî Heyet'in içtimaa çağrılmasına muvafakat etmemiş ve kararın derhal orada kendileri tarafından alınmasını ve bu suretle başkaca hususi bir kararın çıkarılmasına mahal kalmamasını söylemiştir."

Toplantıya katılan Kardeşler "kaza ve kadere inkıyat (boyun eğme, kendini teslimetme) ve tevekkülden (iş Allaha bırakıp kadere razı olma) başka çare kalmadığını anladıklarından bu hususta hazırlanan beyannameyi imzalayarak Dahiliye Vekili'ne verdiler."

Bu sonuca gelinmesinin nedenlerini ele alırken Masonluk karşıtı veya Masonlar ve Masonluğa ön yargılı çevrelerin ileri sürdükleri

gerekçeler ve savlar, tarafsız kesimlerin ve özellikle Kardeşlerimizin sadece rivayet ve söylentilere dayanan anlatılarına da aynı ihtiyatla yaklaşmak hatalı bir davranış olmayacaktır.

Pek Muhterem Suha Umur Kardeşimizin Mimar Sinan'ın 65 inci sayısında yer alan "Türkiye'de Masonluğun 1935-1948 Uyku dönemi" başlıklı yazısında belirttiği gibi "Kapanmayı önlemek için başta Şükrü Kaya olmak üzere Kardeşler ellerinden geleni yapmışlardır. Kapanışı önleyememişlerdir ama, bunu en az zarar verecek bir şekilde kanun v.s. çıkartmadan yaptırmışlardır." (SU2-1)

Nitekim faaliyetlerini şu veya bu şekilde durduran Kardeşlerimiz, cemiyetin kanunla fesh olunmasına yol açacak bir kanun çıkarılmasını engelleyip, aksine davranış ve direnişlerden kaçınarak, ilerde en azından gayrimenkullerimizin geri alınmasına olanak sağlayan bir sonuç yaratmışlardır.

"Burada aydınlanması lazım gelen ve henüz tarihe mal edilmemiş hadiseler ve vakıalar vardır..." "... bu elemli hadise için verilecek kati hükmü tarihe ve gelecek Mason nesillerine bırakmak belki daha doğru olacaktır..." Bu satırlar ise En Muhterem Kemalettin Apak Kardeşimizin "Ana Çizgileri ile Türkiye'de Masonluk Tarihi"

adlı kitabından alınmıştır.
(SU2-2)

Gerçekten, Mason veya tarafsız araştırmacılar, dönemin özel koşullarını gözardı etmeyerek, bu olayın neden sonuç ilişkilerini titizlikle incelediklerinde, varılan sonuçla ilgili çeşitli spekülasyonlar yapmanın ötesinde, konunun nedenleri üzerinde yoğunlaştıklarında, bugünü daha iyi anlayıp kavrayabilmemizi sağlayacak gerçeklerin bilinmesinde çok önemli ve değerli katkılarda bulunmuş olacaktırlar.

"Masonik Tarihimizden Kesitler" in Üçüncü Bölümüne, Pek Muhterem Suha Umur Kardeşimizin yukarıda adı geçen yazısından çok ilginç bir alıntıyla son verelim:

"Büyük Loca arşivinde doğrudan doğruya kapanışla ilgili tek vesika bir telgraftır. Muhiddin Osman imzasıyla Bursa'ya gönderilmiştir:

"Orada da çalışmalara son veriniz tafsilat postadadır"

Postadan tafsilat hiçbir vakit çıkmamıştır... (SU2-3)

KAYNAKLAR

- AA1 - Ahmet AKKAN *Büyük Üstadlar, M.S. Yayınları No: 21, Yenilik Basımevi, İstanbul 1997-1* s. 67-70
- AA2 - Ahmet AKKAN *Türkiye'deki Masonluk Tarihinde ibret alınması icap eden bir dönem, Mimar Sinan, Sayı 87, 1993, 1* s. 18, 2) s. 19.
- AE - Abdurrahman ERGİNSOY *Türkiye'de Masonluğun Doğuşu, Erciyas Yayınları, İstanbul 1996 1* s. 69, 2) s. 74, 3) s. 80
- CK - Cemil KOÇAK *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye 1908 - 1980 (4. Cilt) Cem Yayınevi, İstanbul 1989 1* s. 93-94, 2) s. 95-96, 3) s. 98, 4) s. 99-101
- FÇ - Fikret ÇELTİKÇİ *Hür Masonluk Tarihinden Notlar, Yenilik Basımevi, İstanbul 1982 1* s. 313-316, 2) s. 309-310
- KB - Korkut BORATAV *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye 1908-1980 (4. Cilt) Cem Yayınevi, İstanbul 1989 1* s. 295, 2) s. 297
- SU1 - Suha UMUR *Azım Mahfeli ile ilgili Belgeler, Mimar Sinan, Sayı 82, 1979 1* s. 53-57
- SU2 - Suha UMUR *Türkiye'de Masonluğun 1935 - 1948 Uyku Dönemi, Mimar Sinan, Sayı 65, 1987 1* s. 16, 2) s. 9, 3) s. 17
- TA - Tamer AYAN *Atatürk ve Masonluk, Güzel İstanbul Muh.. Lo... Yayın No: 6, İstanbul 1995 1* s. 77, 2) s. 86, 3) s. 82, 4) s. 85

MASONLUKTA OTO DİSİPLİN

Koparal ÇERMAN

Gerçek yönünde atılan her adım insanı hürriyete yaklaştırır

Kutsal kitaplardan

1717 yılında ilk büyük loca kurulurken, mevcut localardan sadece dört tanesi birleşerek otorite altına girmişti. Bu dört locanın her birindeki kardeş sayısı otuzun üzerinde olmadığı için de, toplantılardan sonraki yemeklerde Goose'daki restoran veya Gridiron gazinosu fazla sıkışmadan bütün kardeşlere yetiyordu. Daha sonra bu topluluğa Londra çevresine yayılmış diğer on loca da katılınca üye sayısı beş yüzü bulan 14 locanın bu lokallerde birlikte yemek yeme imkânı kalmadı. Londra'nın o zamanki nüfusu, bugünkünün belki yüzde biri bile değildi. Bunun da çok az bir kısmı Mason topluluğunun farkında idiler. Ama, Büyük Locanın kuruluşundan dört yıl sonra, yâni 1721 yılında Dük II. John Montague Büyük Üstat olarak seçilip atanınca halkın Masonluğa karşı ilgisi birdenbire arttı. Dük Montague'nün bir buçuk yıl kadar kaldığı bu göreve seçilişi, sessiz sedasız ve gösterişten uzak biçimde olduğu için, başlangıçta halkın ilgi, söylenti ve dedikodularından uzak kalınabilmişti. Lâkin daha sonraki gelişmeler gösterdi ki; önceleri az ilgi gören bu olay, aslında spekülâtif Masonluğun tarihinde yaşanmış büyük bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü, Montague asil sınıftandır.

Kral soyundan gelen bir insanla aynı çatı altında birlikte bulunmak, birlikte oturulan sofranın samimiyet ve dostluğunu paylaşmak,

Londra sosyal çevresinde Mason olmaya karşı büyük bir istek yarattı. Sonra da Masonlar inanılmaz bir hızla çoğalmaya başladılar. Öyle ki; bâzen bir gün evvelki loca sayısı, ertesi gün bir iki loca artmış olarak kayıtlara geçti. Bu hızla gelişmenin doğal neticesi olarak da halkın Masonluk üzerine yaptığı dedikodular arttı. Takiben, yine Dük'ler, Earl'ler ve Marquis'ler bu makamı doldurunca, dedikoduların azalıp bitmesi imkânı da kalmadı. Spekülatif Masonluğun önemli bir vesikası olan 1726 tarihli "A Free Vindication" isimli doküman, o yıllarda Londra'da 4000 hür Masonun varlığına işaret etmektedir.

Sonraları, Masonluk "güç" anlamına gelen "power" kelimesi ile ifâde edilmeye başlandı. Bu sıfat çokluk yüzünden, belki de bir başka sebepten kullanılmış olabilir. Ama Masonluğun bir "güç" olarak ortaya çıkması, doğal olarak karşı güçlerin de ortaya çıkması neticesini doğurdu. O sıralarda İngiltere'de politik sahada biri liberal diğeri tutucu, başlıca iki parti vardı. Ama politik mücadeledeki asıl çekişme Hanoverian ailesine mensup olan kral Georg'a bağlı olan grupla, Stuart ailesini krallığa taşımak isteyen grup olan Jacobit'ler arasında idi. Bu iki gurubun birbirine olan nefreti, daha sonra İskoçya'yı harbe bile sürüklemiştir. İşte bu siyasî çekişme ortamında, Masonluğun bir "güç" olarak ortaya çıkması, onu kendi emelleri yönünde kullanmak isteyen bu iki gurubun sürtüşme sahası olmasına yol açtı. 1723 yılında Warton Dük'ü büyük üstat olduğu sıralarda bu gurupların söz düellosu B. Loca koridorlarına kadar taşındı. Bu durum **Book of Constitutions**'un yayınlanmasında hızlandırıcı bir etken de olmuştur.

Büyük locanın kurulması ile başlayan ve operatif Masonluktan spekülatif Masonluğa geçiş süreci içerisinde Masonluk karşıtı yayımlar - Wyclif'in yayımları- yayınlanmış bulunan Mason karşıtı bir broşürden de anlaşılacağı üzere tenkitler tedricen artarak hicivden öteye geçti ve giderek sertleşti. Nihayet Masonluğun gelişmesine paralel olarak 1720'den sonraki yıllarda da bu tenkitler hem sert, hem de kronik bir hal aldı. Üstelik, özel bir tenkit edebiyatı gelişti. Hiciv şeklinde başlayan bu akıma önceleri gazeteler ve kahve salonları sahne oldular. Sonra muhtelif taşlama, alay, karikatür ve söğuk şaka afişleri her tarafı sardı. Masonluğun vakarı, meyhanelerde tıkınıp içen sefil insan resimlerinin "işte Masonlar" diye gösterilmesi şeklinde ayaklar altına alındı. Dahası, bazı akıllı kıt serseriler, sırf alay maksadıyla bir yolunu bulup cemiyetin içine bile girebildiler.

Mason liderler bu üzücü problemi; doğrudan emirler verip, kararlar alarak, ya da bir takım kurallar koyarak, resmi otorite yoluyla çözmek istediler. Oysa, bu üzücü problemin localarda tartışılıp, birlikte

müzâkere edilerek bir çözüm yolu bulunması, belki de daha doğru bir yol olacaktı. Büyük Locanın otorite ve yasak yolunu seçmesi sonradan kanıtlanmıştır ki, bir kaç nokta hariç, yanlış olmuştur. Bu tutumun sonucu olarak o günlere kadar yapılan toplu merasim yürüyüşleri sokakta külhanbeyliklere yol açmamak için kaldırıldı. Eski âdetlerden biri olan kiliseyi ziyaret yürüyüşü ve Büyük Üstadın evinden alınıp, Büyük Locaya merasimle getirilmesi âdetine de son verildi. Kardeşler arasındaki tanışma usulleri değiştirildi. **Book of Constitution** içerisine din ve politika paragrafları konmaya da, belli ki bu sebeple zorlanılmıştır. Velhasıl bu katı tutum giderek Büyük Locanın konuşmalar, toplantılar ve yayınlar üzerine kısıtlamalar koyması ve hattâ sansür uygulamasına kadar gelip dayandı. Böylece hiç bir loca, Büyük Locanın izni olmadan konuşamaz, neşriyat yapamaz oldu. İşte bu kısıtlama ve sansür neticesidir ki; Calcott, Hutchinson, ve Preston gibi büyük yazarlar ancak yıllar sonra ortaya çıkabildiler. Sâdece Masonlukla ilgili yayın değil, bundan Masonluktaki hitâbet de büyük zarar gördü. Kardeşler uzun süre sessiz kaldılar. Neticede bu çember 1783 yılında kaptan Georg Smith'in kısıtlamalara meydan okurcasına yazdığı "**Use and Abuse of Freemasonry**" (Masonluğun iyiye ve kötüye kullanılışı) isimli kitabından sonra kismet kırılabilir. Daha sonraki yıllarda da zorlama giderek azaldı sonra tamamen kalktı. Kardeşler günümüze kadar sürüp gelen serbest söz söyleme ve yazma olanağına kavuşabildiler.

Takdir edersiniz ki; yetişkin bir insan despotizme boyun eğmez. Hele bir Mason, Masonluk ruhunu benliğine geçirebilmişse hiç boyun eğmez. Çünkü, Masonluk, prensip olarak kısıtlamanın her türüne karşı olan, ya da karşı olması gereken bir hayat anlayışıdır. Kısıtlamanın her türü Masonluğun kalbine konmuş bir köstektir ve Masonluğun aradığı verimi yok eder. Zira, kısıtlama insanın kendi mesuliyeti altında bir şeyler yaratmasına engel olur ve yaratıcı gücü ve dinamizmini köreltip, yok eder.

Tarihin gerip bir cilvesidir ki, on dokuzuncu yüzyılda Amerika'da yaşayanlar, basit farklarla yukarıdakinin benzeri olmuştur. Aynı tehlike, aynı alarm, aynı savunma ve netice olarak, orada da sansür ege-men oldu. 1826 yılında William Morgan'ın kaybolması olayını bahâne eden ülke çapında organize olmuş Masonluk karşıtı güçler, olanca şiddeti ile Masonluğa karşı savaş açtı. Hem de bu karşıt gurubun öncüleri politik bir partinin başında idiler. Böylece, siyaset sahnesinin en ön-de gelen hitâbet ustaları, ellerindeki bütün imkân ve vasıtaları kullanarak her yerde Masonluk aleyhinde konuşmalar yapıp, ona meydan

okudular. Aleyhte yüzlerce magazin, gazete, kitap ve broşür bastırıldı. Bir çok din adamı da, şu veya bu şekilde, bu cephe saflarında çalıştılar. Bütün bu saldırı ve hengâme içerisinde eğer Masonluğun en küçük kusuru bulunsa, bir çarpıklığı olsa, hiç şüphe yok Masonluk toptan yok olurdu. Çünkü bu Mason karşıtı eylemler öyle saman alevi gibi yanıp sönmeydi. Tam çeyrek asra yakın devam etti. Düşmanları; Masonluğun kusur ve yanlışını uzun süre mikroskop altında aradılar fakat bulamadılar. Neticede Masonluk bütün bâdireleri atlatıp yine dimdik ayakta kaldı ve yoluna devam etti. Yıllar süren bu ağır hücumlar altında, gerçi Masonluk Amerika'da resmî bir sansür uygulamadı ama, kardeşler kendiliğinden köşeye çekilip sessiz kalmayı yeğlediler. Sivil harbe kadar da hem sessiz kaldılar, hem de sır saklama konusunda aşırı titiz davrandılar. Bunun sebebi çok açıktır, çünkü o sıralarda toplum içerisinde düşünmeden söylenebilecek her söz, Masonluğun düşmanları tarafından kolayca kötüye kullanılabilirdi.

Sivil harpten sonra, bu sefer de tarihin bir başka seyri başladı ve tıpkı Mason karşıtı hareketlerin sinsice oluşumu gibi, bu sefer de Masonluk kendiliğinden derin bir sessizliğe büründü. İş bununla da kalmadı, diğer taraftan Masonluk dindar bir görünüm sergilemeye başladı. Öyle ki; üstat kürsüleri, vaaz minberine döndü. Delegeler Büyük Locaya danışmaya değil, vaaz dinlemeye gider oldular. Kısaca; "Masonluk kilise hizmetinde" anlayışı kabul, görüp **motto** hâline geldi. Localardaki merasimler, cenâze merasimine, görevliler ak saçlı, ak sakallı papazlara benzediler. Bunun yanı sıra inceleme ve araştırmaya açık, ama aneleri korumaya yönelik muhafazakârlık, inceleme ve araştırmaya da kapalı tutuculuk şekline dönüştü. Tutucu bir dimağ için merak, sorgulama, araştırma, inceleme yâni "bilimsel yöntem" daima korkulan bir şey olagelmiştir. Kısaca 1870 ve 1880 yılları içinde Masonluk, deyim yerinde ise rayından çıktı ve tutucu bir "ihtiyar sükûtuna" büründü.

Bu kendiliğinden oluşan sansür havası, yine hiçbir isyan, hiçbir devrim olmadan, tıpkı yüzyıl evvel Britanya da olduğu gibi, zamanla kendiliğinden sona erdi ve anlaşıldı ki; **hürriyet olmadan masonik aktivitenin devamı mümkün değildir**. Bunun gereği de gerçeklere yönelmek ve sansürü bir kenara koymaktır. Yine anlaşıldı ki motto "gerçeklere koşma" olmalıdır. 1885-1915 yılları arasında fiilen, ya da söz ve yazılarıyla Masonlukta liderliği üstlenenlerin büyük çoğunluğu, bilim adamları, öğretmenler, tarihçiler, ve ansiklopedistlerdir. A.B.Devletlerinde bu liderler; Fort, Stillson, Greenleaf, Drummond, Mackey, Pike, Macoy, Morri, Parvin. İngiltere'de; Hanhan, Gould,

Speth, Crowe, Woodford, Crawley, Raylands, Lyons. Avrupada ise; Krause, Rebold, Begemann ve diğ erleridir. Sansürlü veya sansürsüz, sesli veya sessiz, kitaplı veya kitapsız, geçen yüz elli yıldan sonra gelecekte ne olacağına aldırmdan dünya Masonluğu otomatik biçimde kendiliğ inden karar vermiştir ki; Masonlukta hürriyet ve hür düşünce Masonluğ un önemli bir landmarkıdır.

Hiç kimse hürriyeti; kötülük yapmak, cahil kalmak, yalan söylemek ya da toplum değerlerini yok edip kanunlara karşı gelmek ve suç işlemek için istemez. Hürriyet, serbestçe çalışıp kazanmak, enellenmeden kendini geliştirip, mantıklı biçimde düşünebilmek, bu yolla erişilen gerçekleri serbestçe dile getirebilmek ve bunları paylaşan başkalarıyla birleşip, toplumla bütünleşerek âhenk içerisinde yaşamak için istenir. Hürriyetin anarşi ile ilgisi yoktur. Hürriyeti düzensizliğ e çağırarak görüp, hiyerarşi yokluğu gibi algılamak, ya da toplum menfaatini bir yana itip, kendi menfaati için uğraşma izni saymak, her kafadan her ses çıkabilir sanmak veya hürriyeti bir diktatörün bir despotun zimmetinde sanıp, onun kalıbına kendine adamak, şu gök kubbe altında yapılabilecek en büyük yanlış, affedilmez bir kusurdur. Tarih hürriyetten yoksun kalmış toplumların öfkesini içine atıp biriktirerek sonra birden patladığını ve düzenin hürriyete sahip toplumlarda değil, asıl hürriyetten yoksun toplumlarda bozulduğunu, isyanların ve ihtilallerin oralarda patlak verdiğ ini göstermektedir.

Yine şu gök kubbe altında yapılabilecek bir büyük yanlış da, hür düşünce adı altında, akla esen her fikrin, hiçbir dayanak olmadan ortaya atılabileceğ i, hattâ şahsî kaprislerin tatmini için kılıf olacak fikirlerin bile, hür düşünce esprisi altında sunulabileceğ i safsatasıdır. Oysa böyle çarpık mantığın ürettiğ i garip fikirler, fikirden çok fikirsizliğ in işaretidirler. Düşüncede hürriyet demek; gerçeklerin ışığı altında gerekli ve zorunlu olanı düşünmek demektir. Hür düşünce ve ifâde hürriyeti, zorunlu olan bir gerçeğ i engellenmeden dile getirebilme esasına dayanır. Yoksa gerçeğ i görmezden gelip onu reddederek kendi kafasına göre fikir ileri sürmek düşünce hürriyeti olmaz. Size saatin kaç olduğunu sorduğ umda, siz saatinize bakarak cevap verirsiniz. Yâni cevabı veren siz değil, saatinizdir. Size günlerden ne olduğunu sorduğ umda da, cevabı bulacağ ınız yer takvimdir. Eğer size tabanı üç cm. yüksekliğ i dört cm. olan bir üçgenin alanını sorarsam, bulacağ ınız altı cm. kare sizin belirlediğ iniz bir sonuç değil, üçgenin belirlediğ i bir sonuçtur. Gerçekleri ve hakikatleri biz kendimiz ulu orta üretmeyiz. Ancak onları bulup, keşfedip ortaya koyabiliriz. Yâni, gerçekler bize bağımlı şeyler değildirler. Eğer düşüncenin iş i bir gerçeğ i ortaya koy-

mak, ya da bir durumdan gerçeği bulup çıkmamak ise; o zaman düşünce hürriyeti adı altında gerçek dışı fikir beyan etmek, zâten büyük bir çelişki olurdu. Aslında düşünce hürriyetinin kısıtlandığı toplumlarda gerçeklerin söylenmesi şu veya bu sebeple engellediği içindir ki, onu anlamakta bu tip safсата ve yanlışlıklar ortaya çıkarlar.

Bir konuda eleştiride bulunmak zâten hür düşünce yapısının işidir ve çok tabii bir şeydir. Bu eylemin bir otorite tarafından hürriyetle desteklenmesinden maksat; açıkça ispatlanabilen bir gerçek, bir başkasının veya başkalarının acı ve sıkıntısına sebep olsa bile bunun hiçbir müeyyidesi olmayacağı şartını belirtmek içindir. Masonlukta eleştiri ile buna ait hürriyet de Masonluğun konuları ve problemleri üzerine kardeşlerin ortaya koyacakları gerçeğin hiçbir büyük loca veya loca görevlilerince cezalandırılmayacağı anlamı taşır. Hür Masonlar, düşüncelerini bu hürriyet havası içerisinde kullanabilir, konuşabilir ve eleştiride bulunabilirler. Yalnız, eleştiriyi; sâdece hatâ ve kusur bulmak, kusurların reklamını yapmak, cesaret kırmak, yıkıcı söz etmek şeklinde anlamak, her yede olduğu gibi Masonlukta da yanlışır. Düşünürsek, eleştiri ile hatâ bulmak arasında büyük fark vardır. Bir konu üzerinde kafa yoran insan, orada hatâ bulmaktan çok gerçeği arar, gerçeklerin doğruluk derecesini araştırır. Kanaatini de tarafsız bir biçimde ortaya koyar. İyi ise iyiyi, kötü ise kötüyü söyler. Aslında kişiyi bu kanaate zorlayan, onun bulduğu gerçekler ve bu gerçeklerin belirlediği bir şeydir.

Gerçekler, bin anlamda Tanrının tecellisi olarak da görülebilir. Bu sebeple onları şu veya bu biçimde çarpıtarak sunmaya kalkan, kendini Tanrı yerine koymuş olur. Onun için doğruya doğru, eğriye de eğri demek ve neyin doğru, neyin eğri olduğunu bilebilmek için de tarafsız âdil ve araştırmacı bir ruh yapısına sahip olmak Masonlukta önemli bir düsturdur. Bunun için de Mason olarak doğrulara yönelik bir iç disiplini geliştirmek şarttır.

İşte Masonluğun günümüze kadar önünde sonunda doğru yola bularak o yolda ilerlemesinin önemli bir sebebi de kardeşlerin sahip olduğu bu oto disiplin ruhudur.

Saygılarımla

H.L. Haywood kardeşimizin "More About Masonry" isimli kitabından alınarak adapte edildi.

HÜRMASONLUKTA DEVAM VE MÂZERET ETİKETİ

Tamer AYAN

Giriş

Bu denemenin amacı, loca toplantılarına ve diğer masonik çalışmalara devam meselesine ve mâzeret bildirilmesine ilişkin, Masonlukta çok önem verilen, yazılı ve yazılı olmayan, hususları, devam ve mâzeret etiketi olarak incelemek; öneriler getirmek ve yazarın görüşlerini açıklamaktır.

Masonik Etiket

Toplumda bireylerin ve kurumlarda üyelerin uymakla yükümlü oldukları tutum ve davranış ilkelerine ve kurallarına, dilimizde, *terbiye*, *âdâbı muaşeret*, *âdâb ve erkân* veya *etiket* denir. Fransızca "*à la Carte*", yâni

yazılı kurallara göre anlamındaki etiket terimi masonik terminolojiye girmiştir. Etiket, genel anlamda, bir şeyin değerinin, ne olduğunun ve niteliğinin gösterilmesi olduğu gibi; aynı zamanda, bir şeyin yerinde, zamanında, doğru olarak ve gerektiği gibi yapılmasını sağlayan kurallardır. Masonik anlamda etiket, üyelerin söz ve davranışlarına ilişkin düzenleyici kurallar ve hatta kısıtlamalardır. Toplumda bireyler ve kurumlarda üyeler ilgili etikete, yâni âdâbı muaşerete uymakla yükümlüdür. Erkekleri insanlık âleminin yararı için olgunlaştırmak ve yetkinleştirmek amacı doğrultusunda çalışan özgün bir inisiyatik-ezoterik kurum olan Masonluğun özel eti-

keti ve terbiyesi vardır. Masonik etiket ile terbiye birbirinden farklıdır. Meselâ, locaya uygun kıyafetle katılmak etiket; ama, çalışma sırasında yanındakiyle fışıldaşmamak etiket olmaktan önce terbiyedir. Terbiye ve etike-
tin toplamına **Âdâb ve Erkân** denir. **Âdâb**, terbiye, utanma, usûl, kural ve yol anlamında **Edeb** kelimesinin; Erkân, esas, destek ve sütun anlamında **Rûkn** kelimesinin çoğuludur. Yazılı ve yazılı olmayan ilke ve kurallardan oluşan **Masonik Etiket**'in kökleri, Operatif Masonluğa ait elyazmalarında anılan Eski Mükellefiyetlere ve geleneklere kadar gerilere gider. Masonik Etiket kavramı, günümüzde, **Masonik Juriprudans** da denilen yazılı yasa, disiplin ve ilkelerin önemli bir bölümünü teşkil eder. Masonik Etiket, locada, evde, kardeşler arasında, hariciler arasındaki tutum, davranış ve yükümlülükler alt bölümlerine ayrılır. Bu denemede, Masonik Etiket'in loca çalışmalarına ilişkin özel bir bölümü olan Devam ve Mâzeret etiketi yazara göre incelenmektedir.

Devam Etiketi

Masonlukta devam meselesi üzerinde sık durulan ve tartışılan önemli bir konu sayılır. Devam sayısının düşüklüğü locaları rahatsız eder ve masonik çalışmaları aksatır. Sütunları boş veya

seyrek bir locanın çalışması kardeşlere ve görevlilere hüzün verir. Hele görevlilerin de devamsızlığı hâlinde, yedek veya toplama görevlilerle toplantıyı açmak ve yönetmek daha da önemli bir sorundur. Bir de gündemde tören varsa, hele hele tekris varsa, törendeki aksaklıklar bir yana, yeni kardeşlerin boş sütunlara bakışlarındaki anlamlı soru acaba nasıl yanıtlanır?

Devam meselesi nedir?

Devam loca toplantılarına muntazaman katılmaktır. Toplantılara şu veya bu sebeple katılmamak veya devamsızlığı âdet hâline getirmek gitgide yoğunlaşan önemli bir mesele olmaya dönüşür. Kimileri, devam yerine **Katılma** kelimesini kullanmayı tercih ederler. Halbuki, devam ve katılma aynı şey değildir. İngilizce **Affiliation**, Osmanlıca **İltihak** kelimelerinin karşılığı olan katılma, iletişim veya ortak davranışta bulunma yoluyla belirli bir toplumsal duruma girme süreci, yâni katılmaktır. olarak tanımlanır. Örnek olarak, bir locaya katılma gibi! Devam ise, Fransızca **Assidueite** veya İngilizce **Attendance** kelimelerinin karşılığı olarak, bir yere, belirli bir amaçla, belirli zamanlarda gitmektir. Başka bir kavram olan **İştirak**, bir anlamda katılma sayılsa bile; özellikle masonik terminolojide **Contributi-**

on, yani **Katkı**'dır. Devam sürekli bir katılmadır. Katılma veya iştirak için süreklilik şartı gerekmezken; devam sürekli olarak ve belirli amaçla bir yere veya bir toplantıya katılmaktır. Meselâ, locaya bir kere girildikten veya katıldıktan sonra toplantılarına devam edilir. Toplantılara sayısal iştirak için yüksek katılım veya düşük katılım denirse de; bir üyenin sıfatı yüksek devamlı veya düşük devamlıdır. Bu itibarla, devam kelimesi, Arapça kökenli olsa bile, yazara göre, doğrudur ve tercih edilmelidir.

Masonluk müessesesinde **land-mark** olan veya yeminle bağlanan devam mecburiyeti yoktur. Ancak, tarihsel süreç içinde, çeşitli masonik belgelerde loca çalışmasına devamın önemini vurgulayan uyarılar mevcuttur. Meselâ, Operatıflığe ilişkin Eski Mükellefiyetlerde, meâlen, "*Hiçbir üye hayatî mazereti olmaksızın toplantılara katılmaktan imtinâ edemez.*" şeklindeki ibâre devamlılığı zorlayan ilk kayıtlardan biridir. Bunun yanında, Boyun İpi'nin spekülâtif yorumları arasında kalan bir önemlisi de, "*Masonun boyun ipinin uzunluğu kadar olan mesafe içinde loca toplantılarına katılmasının zorunluluğu*" olarak verildikten sonra; bu katılım şartı olan mesafenin tarifi için dönemin ulaşım imkânlarına göre,

meselâ elli mile varan, çeşitli uzaklıklar açıklanır. Spekülâtif dönemde, devam konusu, 1722 Büyük Loca mevzuatındaki Mükellefiyetlerin III. Localar bölümünde ve Spekülâtif Masonluğun ilk yazılı temel mevzuatı niteliğindeki 1723 Anayasası-III. Localar Üzerine alt bölümünde, "*Eski zamanlarda, hiçbir Üstad veya Kalfa, özellikle çağrılı olmaları hâlinde, Üstadı Muhterem veya Nâzırlar tarafından kabul edilen mecburi mazeretleri dışında, toplantılara mutlaka devam ederlerdi; aksi takdirde, sert bir şekilde kınanırlardı!..*" şeklinde kinayeli dille açıklanır. Özetle, eski masonik belgelerde ve yöntemde, devamla ilişkin yemine bağlı söz veya Landmark yoktur; ama, teşvik edici ikazlar, telkinler ve hatta zorlamalar vardır.

Bu nedenle, Landmark niteliği taşımayan devam meselesi hakkında, çeşitli obediyanlarda farklı kıstaslar konulmuştur. Kimileri devamı yazılı olmayan bir kural şeklinde telâkki ederek tüzüklerinde doğrudan bir yaptırım getirmezler. Kimileri devamı ilke olarak düşünmekte ve yeminle bağlamasalar bile tüzüklerine doğrudan veya dolaylı kurallar veya yaptırımlar koymaktadırlar.

Türk Masonluğunun devamsızlık meselesine ilişkin yaklaşımı

incelendiğinde, 1959 yılına kadar olan, erken ve orta dönem tüzüklerde devama ilişkin hiç bir kural veya yaptırımın olmadığı görülür. Ancak, bu tarihten itibaren başlayan, Türk Masonluğu tarzının Anglosakson modeline uyarlanma sürecinde, devamsızlık meselesi tüzüklerde bir gayrimuntazamlık sebebi olarak yer almıştır.

Türkiye Büyük Locası mevzuatındaki devama ilişkin kurallar ve yaptırımlar gözden geçirildiğinde, devamın doğrudan veya dolaylı teşvik edildiği; devamsızlığın gayrimuntazamlıkla cezalandırıldığı görülür. Devam meselesine ilişkin ilk uyarı, daha mason olunmadan önce, adayın, önericisi önünde, doldurduğu Talepnâmedeki biri aidat ödemesi ve diğeri devam olmak üzere iki önemli taahhülle açıklanır. Aslında Masonlukta landmark niteliği tanımadığı için yemin kapsamına alınmayan bu iki husus, adayın beyanı veya taahhüdü niteliğindedir. Yani, masonları yeminle olmasa bile, manevî olarak bağlayan çok önemli bir yükümlülük ve sorumluluktur.

Bu nedenle, hiç bir mason, ben devam konusunun bu kadar ciddi olduğunu bilemiyordum diyemez. Çünkü, Talepnâme aşamasında hem okumuş, hem her halde önericisi tarafından iyice açıklanmış ve tahkikatı sırasında da

devam gereği açıkça perçinlenmiş ve kesinleştirilmiştir.

Masonlukta devam neden önemlidir?

Bunun biri ekzoterik, diğeri ezoterik iki sebebi vardır.

Ekzoterik sebep, her derneğin, kulübün ve kurumun ancak üyelerinin devamlı ilgisi ile ayakta durabileceği gerçeğidir.

Ezoterik sebep, Masonlukta daha önemlidir. Çünkü, Masonluğun hedefi ve amacı insanlık âlemi için Ülkü Mâbedi inşa etmektir. İnşaati yapan iş gücünü de masonlar oluşturur. Zaten, bu niyetle ve hür iradeleriyle mason olmak istediklerinden dolayı Masonluğa alınmışlardır. Localarına devam etmeleri, Ülkü Mâbedinin inşası için çalışmaları demektir. Locasız mason olunmayacağı gibi; localar da, masonların varlığı ile kaimdir. Locaya sebepsiz devam etmemek, Ülkü Mâbedinin inşasında o gün kendine düşen ödevi aksatmak veya kaytarmak demektir. Peki, kim yapacak?

Masonlukta devam meselesinin asıl ezoterik önemi, Masonluğun tabiatından ve özel öğreti yönteminden gelir. Masonluğun **Kralî Sanat** adı verilen öğretiyöntemi, sembollerin ve allegorilerin yorumuna dayanır. Yorum, kitapla öğrenilmez; çünkü, dil dönmez, satır yetmez: Ancak, lo-

ca çalışmalarını sırasında iz'an ve idrak edilebilir. Bizatihi locanın manevi atmosferi ve mâbet denilen kutsal mekânın gizemli ambiyansı masonik öğretinin, **ne plus ultra**, vazgeçilemez öğeleridir. Bunun için, Masonluğun ne olduğu, ancak ve ancak, düzenli şekilde loca toplantılarına devam edilerek kavranabilir ve anlaşılabilir. Böylece, Ülkü Mâbedinin inşası sürdürülür.

Peki, mason düzenli olarak loca çalışmalarına devam etmezse ne olur? Önce bilgisi ve sonra dolaşısıyla ilgisi azalır; Masonluktan hemen cismen kopmasa bile, fikren ve zihnen kopar. Ülkü Mâbedi inşası ve Hakikat Arayışı hedefleri ve amaçları gitgide aklından ve gönlünden silinir. Sadece, mason derneğine üye olan ve rozet taşıyan bir kimse olup çıkar! Temsil temessül ehliyetini ve liyâkatini tedricen kaybederek, maalesef zamanla haricilerdir. Önce mânen, sonra madeten kopar. Nur söner ve tekrar zulmete döner.

Masonlukta devam meselesinin kökeni daha adayın teklif aşamasında başlar. Önericilerin, mason adayına ilişkin, Masonluğu temsil temessül edeceğine dair olumlu kararı ile birlikte; ikinci önemli ödevi, adayın iş ve aile durumu itibarıyla teklif edileceği locanın toplantı günlerinde ve saatlerinde başka bir sebeple meşgul olup olmadığını cidden

belirlenmesi ve bu hususun taleptenmenin tanzimi sırasında taahhüt olarak pekiştirilmesi olmalıdır. Kısaca, adayın Masonluğa ayıracak vakti olup olmadığı teklifinden önce tarafsız bir şekilde ciddi olarak tespit edilmelidir. Ayrıca, adayın tahkikatı sırasındaki çok önemli bir husus da, devam taahhüdünün tekrar hatırlatılarak irdelenmesi olmalıdır. Böylece, devam hususu Masonluğa girerken edilen tekris yemininde bağlayıcı bir söz olarak, doğrudan, yer almamakla birlikte; teklif, taleptenâme, üçlü tahkikat sırasında alınan bir seferlik ayrı ayrı taahhüt tekrar, mason adayına devamın önemini belletilmesi konusunda mutlaka etkili olacaktır. Tabii ki, niyet, samimiyet ve ihlâs varsa!

Çünkü, asıl önemli olan, Masonlukta devam konusuna bizzat önericinin kendisinin kalben inanmasıdır. Devamsız olacağı zâten belli olan ve hatta belki de samimi olarak bizzat kendisi ifade eden bir hariciyi, sırf mason olsun da; nasılsa "*idare edereziz*" gibi aykırı düşünce ile teklif etmekten kaçınmasıdır. Böyle bir durumda, vakti olmadığını peşinen söyleyen bir adayın mason olduktan sonra devamsızlığı halinde, nasıl bir kusuru olabilir ki?

Masonun tekris yemini metninde, doğrudan, devam şartı maddesi yoktur. Ama, "*tüzüklere uy-*

mak" ve "çağrılara cevap vermek" şeklinde devamı zorlayan dolaylı yükümlülükler vardır.

Bunlar sırayla incelenirse:

"Tüzüklere uymak", aday mevcut ritüelik uygulamaya göre, henüz tüzükleri okuyamadan yemin ettiği için bir ölçüde müsamaha ile karşılanabilir. Çünkü, adayın, mason olmadan önce, okuyabildiği talepnâmedeki masonik ilkelerdir. Bunların dışında, tüzükleri de yemin etmeden daha önce okuması âdeti yoktur. İnsan, okuyamadığı şeyin kapsamından sorumlu olabilir mi? Cevabı tartışılır; ama, şimdilik geçelim!

Ancak, yeminde geçen, "çağrıya cevap vermek" demek; sadece, "duydum" veya "evet" demek değil; yapılan çağrıya bilfiil icâbet etmektir. İcâbet etmek demek de, sözle veya yazılı duyuruyla çağrıldığı loca toplantısına veya başka bir aktiviteye, mücbir mazereti dışında, katılmak demektir. Bu itibarla, ettiği yeminin bilincindeki her mason için, devam konusu, yemin metninde doğrudan geçmese bile, dolaylı olarak yer alan önemli görev niteliğindedir. Çünkü, her mason, mensubu olduğu locanın çalışma takvimini önceden bilerek, tabii ki kendi iş programının sonradan değişmesi durumu hariç olmak üzere, o locaya üye olmayı kendi hür iradesi ile beyan etmiştir.

Zaten bundan dolayıdır ki, loca kardeşleri tarafından kardeş olarak kabul edilmiştir. Öyleyse, şahsî takvimini bahane etmeye ve mâzeret olarak göstermeye hiç hakkı yoktur.

Eğer teklif edildiği locasının toplantı günleri, adayın daha Masonluğa girmeden önce, işine, ailesine veya diğer özel meselelerine ayırmak zorunda kaldığı takvimle çakışıyorsa; nasılsa idare ederim diyerek kendini ve müstakbel kardeşlerini peşinen kandırmak gibi bir zaafa düşmeden; ya kişisel programını devamını aksatmayacak şekilde yeniden revize etmesi, ya da başka günlerde çalışan locaları tercih etmesi gerekir. Adaya ahlâki açıdan ve önericisine Masonik Etiket olarak yakışan budur.

Bu nedenle, devam meselesinde daha kaynağa bağlı temel kriter, locaya aday teklif eden masonun, masonik yeterliği ve etiket anlayışıdır. Aday teklif etmek demek, Ülkü Mâbedine yarayışlı olacak müstakbel bir küptaşı, haricî âleme tekabül eden taşocağında ki taşların, yani toplumdaki insanların arasından uygun bir hamtaş olarak seçebilmek demektir. Bilgi ve deneyim gerektirir. Nitekim, Localar Genel Tüzüğü (LGT)'ünde Üstad Masonlara loca görevlisi olarak hemen seçilme imkânı -ki yazar bu görüşe katılmaz- verilmesine rağmen

men; Masonluğa aday teklif etmesi için Üstadlıkta iki yıllık yeterlik süresi (LGT 60) konulması ve adayı asgarî bir yıl tanıma şartı getirilmesi; bir kardeşin hem bir kimseyi Masonluğa teklif edebilmenin getirdiği sorumluluk ve yükümlülükleri yeterince idrâk ederek kuralları öğrenmiş olması, hem de teklif edeceği kişiyi gerçekten ve tam mânâsıyla tanımış olması gereklerinden kaynaklanmaktadır. Özetle, Masonluğun hedefinin Ülkü Mâbedi yapmak olduğunu idrak ve bu mâbedin ancak uygun taşlarla yapılabileceğini iz'an edebilecek; yani, bilebilecek ve seçebilecek.!

Öyleyse, devam meselesinde ilk sorumluluk önericiye düşmektedir. Daha sonraki sorumluluklar, tahkikatla yükümlü locala kardeşlerinin, görevlilerin ve tabii ki eğer görevini ihmal etmekteyse rehberindir.

Türk Masonluğu mevzuatının devam meselesine ilişkin anlayışını, bakışını ve yaptırımlarını da incelemek gerekir. Türk masonik juriprudansında, devam meselesi biri üyeler için ve diğeri görevliler için olmak üzere iki başlık hâlinde yer almaktadır. Üyeler için olanı, biri ilk iki derece için konulan yeterli devam sayısı ile belirlenen bağlayıcı husus; diğeri, tüm derecelerdeki üyelerin yıllık devamına ilişkin genel bir husustur.

Masonları, sadece ilk iki dereceyi kapsayan belirli bir dönem -üstad mason oluncaya kadar- için, devama teşvik eden bir yaptırım, tüzük'te, çırakların geçişi için, bir yıllık yeterlik süresi içinde öngörülen asgari 10 Çırac (LGT 92) toplantısına ve kalfaların yükselişi için de asgari 3 kalfa toplantısına (LGT 93) katılma zorunluluğudur.

Yazarın görüşüne göre, yılda ortalama 18-20 toplantı yapan localarda çıraklar için öngörülen devam yeterlik sayısı optimum değil, gerçekten asgari düzeyde kalmaktadır. Yazar, çırac öğreniminin % 50 devamla tamamlanamayacağına inanmaktadır. Kaldı ki, böylesi bir sayısal müsamaha, kardeşlerin daha sonraki devamlarını da olumsuz etkileyebilecek çok önemli bir faktördür. Belki de, yeterlik sayısının çırac toplantı sayısının 2 / 3'ünü bulacak şekilde yükseltilmesi, hem masonik eğitim, hem de etiket açısından daha anlamlı olur. Kaldı ki, masonik mevzuata göre locaların aylık resmî toplantı yeterlik sayısı, aslında, sadece **bir** olduğuna göre; teorik olarak bir yılda yeterli 9-10 toplantı için öngörülen çırac devam sayısı tüzüksel bir çelişki yaratmaktadır. Kalfa yeterlik devam sayısının 3 olarak ifade edilmesi de açık değildir. Meselâ, bir kalfa, çırac toplantılarına katılmadan, sadece 3 kalfa toplantısına katılsa;

devamı acaba yeterli sayılacak mıdır? Bu itibarla, kalfa yeterlik sayısının çırak toplantı sayısına ilâve olarak, yâni 2 / 3 çırak artı 3 kalfa olarak, düşünülmesi yararlı olur. Ancak, gerek günümüz uygulamasında kalfa öğretiminin genellikle tez veya panel şeklinde çok nadir fikrî çalışmalarla sınırlı kalmasının, hatta geçiş anlaması olarak geçiştirilmesinin yanında; Kalfası olmayan localarda bu şartın nasıl yerine getirileceği de önemli bir sorundur. Halbuki, kalfa öğretisi ve derecesi, Masonluğun belkemiğidir; Sandviçteki iki ekmek dilimi arasındaki, sandviçe adını veren katık misâli...

Peki, çırak ve kalfalar için böylesine bile olsa devam yükümlülüğü vardır da, Masonluğun en son ve âli derecesine yükselmiş olan üstad masonlar için acaba neden böyle bir sayısal yeterlik belirtilmeye gerek duyulmamıştır? Yoksa, nasıl olsa, üstad masonların devamlılık bilincini taşıdıkları mı kabul edilmiştir? Halbuki, localardaki devamsızlığın daha çok üstad mason sınıfından kaynaklandığı vakıadır. Devamı teşvik etmek ve üstad masonları daha etkili kılmak için; acaba, belirli sayıda derece toplantılarına katılmaları şartının yanında, ayrıca, her birinin belirli sayıda çırak ve kalfanın eğitiminden sorumlu tutulmaları; konferanslar, tezler, lektürler ve paneller-

de supervisor veya moderatör olarak görevlendirilmeleri özendireci olamaz mı? Aksi takdirde, üstad masonların, yıllar geçtikçe, "Ben unumu eledim, eleğimi astım." zihniyetine düşerek kanıksamanın getirdiği pesimistik devamsızlığa düşmeleri nasıl önlenecektir? Hani, sözü gelmişken, önce Üstadlar Locasının ve sonra Royal Arch'ın icadı ve Üstad Mason derecesinin tamamlayıcısı olarak İngiliz Masonluğunda kabul edilmesi de, bir anlamda, Önceki Üstadı Muhteremlere ve Üstad Masonlara bir meşgale yaratmak için olmamış mıdır?

Yazara göre, devamsızlık meselesine LGT-83 ile yaptırım getirilmesi, çıraklar ve kalfalardan çok, üstad masonlar için amaçlanmıştır. Çünkü, çırak ve kalfalar için bu maddenin göreceli işlerliği zaten daha düşüktür. Maddenin malûm lâfzî ve ruhî ifadesi "*Bir mason, bir yıl içinde, locasına, üç kere iadeli taahhütlü mektupla yapılacak hatırlatmaya rağmen, mazeret bildirmeden devam etmemişse, eğer Hazine borcu yoksa, loca kararı ile istifa etmiş sayılabilir (eğer Hazine borcu varsa gayrimuntazam sayılır); bu işlem, Büyük Görevliler Kurulunun onayından geçer.*" şeklindedir. Madde bu haliyle, pratik olarak, devamsızlığı pek önleyemeyen pasif bir tarzda işlemektedir.

Çünkü, yılda tek bir kere mazeret bildirilmesi hâlinde bile, maddenin geçerliliği kalmayacağından; suiniyet hâlinde, yılda bir defa mazeret bildirmek ve yıllık aidatı ödemiş olmak koşuluyla, uzun yıllar devamsızlığın sürdürülmesi mümkündür. Kaldı ki, yazılı uyarıların mevzuata göre iadeli mektup şartına bağlı olması yanında, bu yazılın uyanların yapılmasına ne zaman başlanacağı ve hangi aralıklarla yapılması gerektiğinin açıklanmaması hususları da maddenin işlerliğini engellemektedir. Belki de istenilen budur! Uygulama yönünden zorluklar ve müphem durumlar olduğu gibi; loca kararının Büyük Görevliler Kurulu onayına bağlı olması işlemi zorlaştırmaktadır. Örneğin, devamsızlığı istifa sebebi sayılmış bir üye ile kararın onaylanmaması hâlinde, Büyük görevliler kurulu, Üstad-ı Muhterem, Loca, devamsız kardeş ilişkileri ne olacaktır!

Loca kardeşlerinin devamsızlığına karşı oldukça hoşgörülü yaklaşan LGT, 27. madde ile loca görevlilerinin devamlılığına, biraz daha önem göstermiştir. Çünkü, ilgili madde, görevine peşpeşe üç toplantı veya aralıklı olarak görevine başlamasından itibaren toplam beş toplantı katılmayan üyenin görevinin sona ereceği ve loca kararı ile yerine yenisinin

seçilebileceğini âmirdir. Burada ki "seçilebileceği" ifadesi maddenin uygulamaya ilişkin yorumunu yumuşatmakta, hatta zorlaştırmaktadır. Peşpeşe üç veya toplam beş kere görevine gelmeyen görevlinin görevi nasıl düşer? Otomatik olarak mı? Yoksa, Üstadı Muhteremin girişimi ile locasında başlatılan işlemle mi? Beş seferlik devamsızlık ne kadar süre için geçerlidir; bir yıl mı, yoksa bir dönem mi? İfade "seçilir" şeklinde kesin olmadığından, karar Üstadı Muhtereme mi ve locaya mı bağlıdır? Bu görevli "idare" mi edilecektir; yoksa, yerine başkası seçilmeli midir? Yani, seçim ihtiyarî mi, yoksa mecburî midir? Bunun kararı Üstadı Muhtereme mi aittir; yoksa, loca kararına bağlanması mı gerekir? Üstadı Muhterem ve loca farklı düşünürse ne olacaktır? Bu maddenin işlemesine ilişkin yukarıda sıralanan belirsizlikler, diğer kardeşlere oranla çok daha önemli olan loca görevlilerinin devamsızlığına ilişkin kesin yaptırım getirememektedir. Oysa, görevliler yüksek devamlaıyla diğer kardeşlere örnek olmak zorundadır. Bunun için devamsız görevliler için gerekli yaptırımın diğer kardeşlere örnek olması gerekir.

Devamsızlık meselesinin genel olarak irdelenmesinden sonra sıra devamsızlık sebeplerinin belirlenmesine gelir.

Devamsızlık Sebepleri:

Devamsızlığın sebepleri neler olabilir?

Bir çok objektif veya subjektif sebepleri vardır. Çünkü devamsızlığın sebepleri, özel ve genel, kişiden kişiye ve locadan locaya, gerçekten bahaneye kadar çok değişir. Bazen sebeplerden bir kaçının bir araya gelmesi mümkündür. Aşağıda, yazarın aklına gelebilen; daha doğrusu sık duyulan, devamsızlık sebepleri satırbaşları hâlinde özetlenmeye çalışılmıştır. Bunların mâzeret değil, devamsızlık sebepleri olduğunu özellikle vurgulamak gerekir. Sıralama yazara göredir. Bazılarının kabul edilebileceği, bazılarının edilmeyeceği; azaltılabileceği, çoğaltılabileceği tabiidir.

Hastalık Sebepleri:

1. Yaşlılık, hastalık veya rahatsızlık;
2. Yaşlılık ve hastalık hâllerine ek ulaşım sorunları;

İş/Mesleki Sebepler:

3. Masonun iş değişikliği; yeni işyerinde mason olduğunun duyulmasının işine zarar vermesi ve işsiz kalması ihtimalinin yarattığı endişe;
4. Masonluğa müracaat ettiği dönemdeki iş şartlarının ve

programının elde olmayan sebeplerle ve engellenemez bir şekilde radikal değişmesi;

5. Kamu veya yerel yönetim görevlisi atanma nedeniyle meydana gelebilecek zaman darlığı veya siyasî veya yasal kısıtlamalar;
6. İş şartlarının değişmesi nedeniyle birden artan, sık ve uzun süreli seyahatlerle vadi dışında bulunmak zorunda kalmak;
7. İşinden ayrılmak ve yeni iş bulamamanın verdiği maddî ve manevî bunalımlar; hukukî veya malî müzayaka;

Malî ve Maddî Sebepler:

8. İşinden ayrılmak, emekli olmak, iş durumunun bozulması veya iflâs gibi sebeplerle, ekonomik durumun bozulması nedeniyle aidat veya diğer maddî vecibelerini zamanında veya hiç yerine getirememenin verdiği üzüntü ve mahcubiyet;
9. Malî ve maddî durumunun bozulması nedeniyle bütçe tasarrufu yapmak zorunda kalması ve ödenti dışı, ulaşım, yemek vb giderleri karşılayamamak;

Eş / Ailevî Sebepler:

10. Mason olduğunun eşinden veya ailesinden saklanması durumunda, ortaya çıkmasında eşinden veya ailesinden gelebilecek tepkiler; ailenin mutluluğuna gölge düşürebilecek tartışma ve huzursuzluk ortamı oluşması;
11. Eşin veya ailesinin masonik yaşam tarzına ayak uyduramaması;

Entelektüel Sebepler:

12. Masonluğun kurum ve fikriyat olarak genel yapısının ve öğretilerinin aslında kendi karakterine uymadığını bir süre sonra fark etmek;
13. Masonik fikrî ve felsefî çalışmaların kendi kişisel entelektüel yapısına ağır geldiğini veya uygun olmadığını farketmesi, Masonluğu ağır ve ciddî bulması, kendi kültürel yapısı ile Masonluğun bağdaşmaması; masonik disipline ve etikete uyum sağlayamaması; bu nedenle sıklıkla ve aslında aramakta olduğu neşeli ortamı ve eğlenceyi Masonlukta bulamaması;
14. Bunun tersi olarak, Masonlukta aradığı fikrî ve felsefî çalışmaları yeterli düzeyde bulamaması, hafif görmesi, tatmin olmaması, yeterli

görmemesi, felsefî kapsamda irdelenen din ve siyasa konularının kendi düşünce yapısına aykırı gelmesi; hep aynı konuların işlendiğinden şikayetçi olması nedeniyle Masonlukta zamanının boşa harcadığını düşünmesi;

Moral Sebepler:

15. Hastalık, ölüm, işsizlik, kişisel veya ailevî meselesinde kardeşlerinden beklediği ve umduğu maddî ve manevî Kardeşlik Sevgisi, ilgi ve vefâyı görememesinin ve bulamamasının; zor anlarında aranıp sorulmamasının, teselli edilmemesinin, sıkıntısının giderilmemesinin, terfi ve tayin beklentilerinin karşılanmamasının yarattığı hayal kırıklığı ve ruhsal çöküntü;
16. Devamsızlığın gerçek sebebinin bilinmemesine rağmen, kardeşleri tarafından serzeniş, sitem ve hatta istihza ile karşılanmasının meydana getirdiği moral ve ruhsal çöküntü;
17. Mensup olduğu locadaki kardeşleriyle meşrep ve karakter olarak bağdaşamamak;
18. Tesviye ilkesini unutup, haricî mevkiinin kibirine kapılmak;

19. Bir loca kardeşi ile Masonluğa bağlı bir mesele nedeniyle uyuşmamak;

Ticarî / Meslekî Sebepler:

20. Bir loca kardeşi ile iş, ortaklık, ailevî ilişki vb bir haricî nedenle anlaşmazlığa düşmek; iş ihtilâfî veya meslekî çekemezlik;
21. Masonluk hakkında kendisine doğru bilgi verilmiş bile olsa, dedikodular nedeniyle, varsaydığı bazı umutlar veya örnek olarak, doğrudan maddî ve politik destek, iş bulma ve tayin desteği, vb. beklentiler Masonlukta gerçekleşmediğinden dolayı hayal kırıklığına uğramak;
22. Tıp ve diğer insanî hizmet görevi sunan bazı meslek gruplarındaki kardeşlerin, adeta istismar edilmesine, meslekî imkânlarından yararlanılmasının, bu kardeşlerde zamanla meydana getireceği kaçınmalar ve uzaklaşmalar;

Masonik / Amasonik Sebepler:

23. Mavi Locada, Büyük Locada veya Skoç Ritindeki devam sorunu ve görev çakışması;
24. Yüksek Derecelerdeki terfi sorunlarının olumsuz etkileri;
25. Loca seçimlerinde istenilen göreve seçilememenin verdi-

ği burukluk veya istenilmeyen kardeşin/kardeşlerin seçilmesinin yarattığı kırgınlık ve hatta kızgınlık;

26. Kendi teklif ettiği haricînin reddedilmesi veya beğenmediği birinin Masonluğa girmesi;
27. Masonun, istenmediği, görev ve veya komitelere seçilmediği ve fikrî çalışmalar dışında tutulduğu gibi gerekçelerle kendisine yeterince ilgi gösterilmediği, ikinci plânda kaldığı, locasında pasifize edildiği veya dışlandığı zehabına kapılması;
28. Kendince loca görevlilerini veya büyük görevlileri, kişilik, çalışma ve davranış yönünden veya masonik müte-sebat yönünden beğenmemesi ve yetersiz bulması; kendisini aslında görevli kardeşlerinden daha üstün olduğunu sanması;
29. Haricî görevinin masonik çevre içinde geçerli olmamasından yakınması ve kardeşler arası eşitliği hazmedemediğinden duygusal bir davranışla locada hak ettiği saygınlığı bulamadığından ve yeterince itibar edilmesinden şikâyetçi olması;
30. Camiada kardeşlerden sürekli olarak kolayına altından kalkamayacakları veya fedakârlık gerektiren maddî

manevî aşırı isteklerde bulunulması ve görevler üstlenmeye zorlanmaları; Loca çalışmaları ile her türlü görevin ve sorunun, sadece, çalışkanlıkları ile temayüz eden birkaç kardeşe yüklenmesinin, bu kardeşlerde zamanla meydana getireceği bıkkınlık ve gözden uzak durmak amaçlı devamsızlıklar.

31. Masonun haricî âlemde meydana gelen bazı olaylardan, antimasonik kitaplardan, TV yayınlarından ve propagandalardan olumsuz etkilenmesi; Masonlukta gerçekten de kendisinin henüz bilmediği bazı örtülü ve tehlikeli hususların var olabileceği zehabına kapılması;
32. Haricî âlemdeki antimasonik propagandalara, mason otoritelerinin sessiz hatta pasif kalmasını kendisine yedirememesi, buna bağlı olarak ailesi ve çevresinden gelen eleştirilere karşı sanki mahcup duruma düştüğünü sanması; Masonluğu tanıma ve topluma yayma etkinliklerinin kendince yetersizliğinden şikâyetçi olması;
33. Masonluğa girerken, dışarıya karşı içinde sakladığı, ama aslında aradığı sosyete ihtiyaç ve merakın karşılığını Masonlukta bulamaması veya Masonluğa ilişkin te-

cessüsünü kendince tatmin etmesi;

Yukarıda sıralanan devamsızlık sebepleri sadece yazarın aklına gelebilenlerdir. Bunların dışında zâhiren genel veya kişilere özel daha başka geçerli özel sebepler olabilir. Bazı kardeşler, sayılan sebeplerin bazılarını, bunlar masonik değil, böylesi nedenler masonlar için söz konusu olamaz diyebilirler ve doğru bulmayabilirler. Ancak, uygulamada böyle sebeplerin, hatta daha amasoniklerin bile olduğu bir vakıadır. Zaten, neden olmasın ki? Masonluk da insanlık âleminde, kendilerini olgunlaştırmak amacıyla bir araya gelenlerin oluşturduğu bir kesit değil mi? İçinde insan hamuru ve beşer mayası yok mu?

Öyleyse, bu heterojen karışımın içinde hamından, henüz olgunlaşmamışından, çok olgunlaşmışına kadar her türlü karakter tipini, aynı ağacın değişik olgunluktaki meyvaları misâli bulmak mümkündür. Bunun için, devâmın arttırılması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesinde, beğenilsin beğenilmesin, yukarıda sıralananlar ve başkaları da dahil, her türlü muhtemel sebep dikkate alınarak analiz yapılmalı ve devamı teşvik eden rasyonel çözümler aranmalıdır.

Aslında, dünya Masonluğunda bir devam meselesi hatta krizi yaşanmakta ve buna karşı önlemler alınmaya çalışılmaktadır.

Özellikle ABD, Anglosakson ve diğer Avrupa ülkeleri Masonluklarına göre, yurdumuzdaki devamın daha yüksek olduğunu vurgulamak gerekir. Bu olumluluğun bir nedeni, yurdumuzdaki ortalama masonik yaşın daha genç olması; diğer bir nedeni, ülkede Masonluğa rakip olabilecek diğer sosyal ekzoterik veya ezoterik kuruluşların sayısal azlığı; ve nihayet üçüncü önemli nedeni, yurdumuzdaki masonik fikrî çalışmaların ve sağladığı ruhi tekâmülün halâ cezbedici olmasıdır.

Devamsızlık sebeplerini açıkladıktan sonra, ikinci önemli husus, devamlılığı özendirici işlevlerin ve çabaların, yine yazara göre, neler olması gerektiğinin yine satırbaşları hâlinde sıralanmasıdır.

Devamsızlığa Karşı Önlemler

1. Locanın yıllık veya yarı yıllık çalışma programı önceden dağıtılmalı ve içeriği kardeşlerin ilgisini çekecek ölçüde zengin ve değişik, masonik öğreti yönünden yoğun, kardeşlik bağlarını güçlendirecek şekilde aktif ve kaynaşmayı sağlayacak boyutta çekici olmalıdır.
2. Çalışma programı sadece belirli kardeşlerin değil; imkân ölçüsünde tüm loca kardeşlerinin katılımını sağlaya-

cak şekilde düzenlenmeli ve locanın tamamına hitap etmelidir; bazı kardeşler yönetsel veya fikirselsel olarak sürekli pasif bırakılmamalıdır; fikrî çalışmalar sadece yönetici kardeşlere veya bazı kardeşlere yönelik olmamalı; loca görevlisi olmayan her derecedeki kardeşlere fikrî çalışma yapmak, sunmak veya çeşitli komitelerde görev almak ve böylece kendilerini göstermek imkânı verilmek suretiyle kardeşler arasında bir ilgisizler ve küskünler sınıfı yaratılmamalıdır.

3. Kardeş sofraları, kardeşlerin kaynaşmalarına imkân veren çok yararlı bir ortamdır. Bu nedenle, kardeşlerin hepsinin veya büyük çoğunluğunun sofraya kalmasını sağlayacak önlemlerin alınması devamı arttıran önemli bir faktördür. Sofraları cazip kılıcı şartların ve etkinliklerin sağlanması loca devamını olumlu etkileyecektir.
4. Üstadı Muhterem ve görevliler, her kardeşe eşit mesafede kalarak "Tesviye"de eşitlik ilkesini korumaya özen göstermelidirler; bazen sadece bazı kardeşler üzerine yoğunlaştırılan ilgi, aslında tüm kardeşleri kucaklamaya yönlendirilmelidir.

5. Üstadı Muhterem veya görevlilerin kardeşlere karşı sözleri ve uyarıları kırıcı ve uzaklaştırıcı olmamalı; kim-senin haysiyeti rencide edil-memelidir. Hiçbir zaman nobran davranılmamalı ve nezaket çerçevesinde kalın-malıdır. Kırılabilen gönüller kazanılmalıdır. Unutulma-malıdır ki, Hz. Süleyman'ın aklı hikmeti gönüller fethet-mesinden gelir. Çünkü, de-vam gönül işidir; önemli olan gönül kazanmaktır; yoksa, ihtiyarî bir kuruluştaki polisi-ye disiplin tedbirleri ile kalı-cı devamlılık sağlanamaz.
6. Ölüm, hastalık, işsizlik ve diğer sıkıntılı durumlarda kardeşlerle mutlaka yakın-dan ilgilenmek, hâllerini ha-tırlarını sormak, maddî ola-rak yapılamasa bile manevî destek ve yardımı eksik et-memek suretiyle Masonlu-ğun efsanevî Kardeşlik Zin-cirinin baklalarını bir arada tutan çekim kuvveti niteli-ğindeki "Şefkat" ve "Vefâ" er-demleri en geniş şekilde uy-gulanmalıdır.
7. Ebedî Maşrık'a intikal eden-lere karşı kardeşlik görevi, masonlar için sadece cenaze-ye katılmak ve kabri başında tören yapmakla bitmemek-tedir. Geride kalan ailesinin maddî manevî sorunları ile yakından ilgilenmek ve yıl-dönümlerinde anmak loca kardeşlerinin başta gelen şefkat ve insanlık görevle-rindedir.
8. Devamsız kardeşler mutla-ka aranıp sorulmalıdır. De-vamsızlara özel durumları bilinmeden sitem veya işlem girişimi en azından müsa-mahasızlıktır. Arayıp sorma işlevinin kardeşlik haberleş-me zinciri vasıtası ile sistem-leştirilmesi gerekir. Her top-lantıdan sonra, zincirbaşı veya sorumlu görevli, maze-retli veya mazeretsiz olarak toplantıya katılmayan kar-deşleri arayıp sormalı; sebe-bini Üstadı Muhtereme ilet-meli; Üstadı Muhterem ge-reğini yaparak önlem almalı ve ilgi mekanizmasını çalış-tırmalıdır.
9. Kardeşlerin bayramları, yıl-başları, mutlu günleri ve tekris yıldönümleri sadece localardaki anonlarla değil; yazılı olarak da kutlanmak suretiyle ailesindeki ve ya-kın çevresinde gururu ve iti-barı yükseltilmeli ve Kar-deşlik Sevgisi tam anlamıyla yansıtılmalıdır. Kardeşler, Masonluğun külfet ve nime-tini eşit bölüşmelidir.
10. Kardeşler arası gruplar ha-linde düzenlenecek Aile Meclisi aktiviteleri, kardeş-lerin aileleri ile birlikte ço-luk çocuk kaynaşmasını sağ-

layacak ve muhtemel sorunları önceden görüp önlem alınmasına imkân verecek elverişli ortamlardır. Çünkü, loca bazında toplu olarak yapılabilecek aktiviteler, ekonomik nedenlerle sayısal ve niteliksel olarak amaçlanan yakınlığı pek de sağlamamakta; bir kaynaşma değil, sadece tanışma toplantısı olmak durumunda kalmaktadır. Diğer toplu sosyal aktiviteler de bu cümledir.

11. Çıraklık ve kalfalık dönemlerinde yüksek devamlı kardeşlerin, üstad mason olduktan sonra devamsızlık göstermeleri olağandır. Bunun en önemli nedeni, locada aktif görev almamaktan veya fikrî çalışmaya katılmamaktan meydana gelen üzüntü, bıkkınlık ve kanıksamadır. Bu husus, önce mazeret gönderme ile başlar; sonra mazeretli veya mazeretsiz devamsızlıkların sayısı artar, daha sonra mazeretsiz uzun süreli devamsızlıklar ve ilgisizlik başlar. İlgisizlik kardeşin, artık kopmak üzere olduğunu gösteren önemli bir tehlike sinyalidir. Çünkü, daha sonra devamsızlık kemikleştiği gibi; önceleri düzenli olan aidat ödemeleri de aksar ve hatta kesilir. Bu nedenle, Üstadı

Muhteremin en önemli görevi, kardeşlerin normal devamsızlıktan sonra, kopmaların başladığı aşama arasındaki ilgi azalması geçiş dönemini çok iyi fark etmek ve gereken etkili önlemleri zamanında almaktır.

12. Görevlilerin devamlılığı çok daha önemli bir meseledir. Her şeyden önce görevli belirlenmesi ve seçiminde objektif davranılarak; görev, adayın iş ve ailevi durumu, ayırabileceği zaman, kardeşleriyle ilişkileri, sosyal ve ruhsal yapısı, karakteri, görev bilinci ve sorumluluğu, kültürel düzeyi ve ekonomik durumu dikkate alınarak, adama göre görev değil, göreve göre adam kuralıyla, yapılmalıdır. İşinden başını kaşıyamayacak hatta ailesine bile zaman ayıramayacak kadar yoğun olduğu bilinen bir kardeşin, zaten göreve tâlip olması abes olduğu gibi; bu durumunu bile bile görev getirilmesi çok daha büyük hatadır. Görev dağılımı, eş dost kaygısı olmadan yapılmalı; emanet ehline verilmelidir.

13. Masonlukta devamlılığın, doğrudan yeminle bağlı olması bile, taahhüt olarak istenilmesinin birinci sebebi, kardeşlerin Masonluğu en

iyi şekilde öğrenmek için gerekli ortam ve zamandan yeterince yararlanabilmesi; ikinci olarak hayatına Masonluğu ne kadar intibak ettirebildiğini sergilemesi ve değerlendirilmesi; nihayet üçüncü sebebi iktisap ettiği Masonluğu yeni kardeşlerine öğretebilmesidir. Özetle, Masonluğu öğrenmesi, uygulaması ve öğretmesidir. Bu ana görevlerin yerine getirilmesi de, kendi kendine değil, kardeşleriyle birlikte loca çalışmasıyla olur. Bunun için masonlar localar kurarak çalışırlar. Her arının bir kovanı, her masonun da bir locası vardır. Locasız mason olmaz. Bu bilincin kardeşlere mutlaka aşılması gerekir.

14. Localar Genel Tüzüğünde belirtilen çırağların geçişi ve kalfaların yükselişi için gereken devam sayısı aranması şartı tam ve mecburî olarak uygulanmalı, kardeşler terfi için en azından istenilen sayıyı tutturmak zorunluluğunda olmalıydılar. Yeterli devamı sağlayamayan kardeşler terfi ettirilmemelidir. Çünkü, istenilen devam sayısının gerçek amacı kardeşlerin iyi yetişmesiye, bu sayıyı tutturamadığı için yeterince eğitilememiş olması gereken kardeşlerin terfi etmesi zaten yanlış ve

masonik kurallara aykırı düşecektir. Kaldı ki, böylesi bir yaptırım, o kardeşi belki biraz üzebilse bile, gerek o kardeşin ve gerekse diğerlerinin gelecek masonik yaşamları için de uyarı ve ibret vesilesi olacaktır.

15. Devam konusunda en önemli görev Üstadı Muhteremlerindir. Çünkü, locasını açmak, kardeşlere Masonluğu öğretmek ve onları bu yolda çalıştırmak gibi çok önemli bir görevi kendi arzu ve iradesiyle üstlenmiştir. Üstadı Muhterem locasındaki en devamlı kardeş olmalıdır. Ancak daha sonra, kardeşlerinin locaya devamını sağlayacak önlemleri almak, çareleri bulmak, toplantılarının masonik çekiciliğini arttırmak ve cazip hâle getirmek zorundadır. Loca öylesi bir kutsal mekân olmak özelliğini korumalıdır ki, kardeşler koşarak gelsin; çalışmalarda gamını kasavetini unutabilsin, kardeşlik sevgisinin sıcaklığı ile gönlü dolsun ve sonra daha yetkinleşmiş olduğunun bilinci ve mutluluğu ile yuvasına dönsün.
16. Bunun için de, her şeyden önce, Üstadı Muhterem devamın önemine inanmalı ve masonik yaşamında bunu kardeşlerine sergilemiş olmalıdır. Kovanda arıbeyi ve

sürüde çobanla, locada Üstadı Muhterem görev bilinci ve sorumluluk yönlerinden eşittir. Arıbeyi ilgisizse kovan dağılır veya çoban yeteksizse sürüdeki koyunları birer birer kurt kapar. Kardeşlerin devamlarını engelleyen bahaneler birer kurttur; Üstadı Muhteremin bu kurtları sürünün hem etrafından uzaklaştırması hem de sürünün dağılmamasını sağlaması temel görevidir. Öyleyse, devamsızlık sebebinin, Üstadı Muhteremler öncelikle kendilerinde aramalı ve gerekli önlemleri daha gerçekçi olarak belirlemelidirler

Buraya kadar, devamsızlık sebepleri ve devamsızlığı azaltıcı veya giderici önlem önerileri açıklanmıştır. Şimdi de, devamlı ilgili başka bir önemli etiket olan mazeret bildirimine geçilebilir.

Mâzeret Etiketi

Masonlukta mâzeret bildirme etiketi, bir zorunluluk veya yükümlülük olmamasına rağmen, çok önem verilen bir nezâket kuralıdır. Masonluk dışında da, bir kimsenin davetli olmasına rağmen katılamayacağı bir toplantıya mâzeret bildirmesi, mecburiyet olmamasına rağmen; bir âdâbı muaşeret, erkân, görgü ve nezâket gereğidir. Mâzeret bil-

dirmeyenler, suçlu değil; ama, kaba ve nezâketsiz sayılır.

Masonlukta, kimi zaman, İngilizce ve Fransızca'da *Excuse* karşılığı *Mâzeret* yerine, *Özür* veya *Engel* gibi karşılıklar kullanılmaktadır. Ancak, yazara göre, *Özür* kelimesi, sakatlık veya kusur hâllerini; *Engel*, yani *Obstacle* da, bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, mânia gibi insanî veya insani olmayan hususları biraz da fizikî olarak yansıttığından; doğrudan doğruya, insanî bir kavram olan, kendisinin veya başkasının bir özel durumunu açıklamak veya ortaya koymak anlamında, mâzeret ve mâzeret bildirimi ifadeleri daha masonik düşmektedir. Kaldı ki, *Engel* ve *Mânia*, malûm olduğu üzere, zaten tekris töreni sürecinde kullanılan gelen bir terimdir. Bu nedenle, kavram kargaşası olmaması için de, Masonlukta *Mâzeret* kelimesinin kullanılması sürdürülmelidir.

Masonlukta aynı devam meselesinde olduğu gibi, her ne kadar, Talepnâme doldurulması sırasında adaya böylesi bir mâzeret bildirme telkini yapılmamasına, tahkikat sürecinde bu meseleye değinilmemesine veya tekris yemininde böyle bir hususa yer verilmemesine rağmen; mâzeret bildirimi Masonluğun yazılı olmayan etiketi kapsamında gele-

nek olarak yer almaktadır. Bu itibarla, mâzeret beyanına özen gösterilmesi ve bir etiket olarak gereken önem verilmesi, en azından bir nezâket kuralı olarak gerekmektedir.

Bu itibarla, mâzeretin önceden belli olması hâlinde, toplantıdan daha önce bildirilmesi ve hatta eğer mümkünse bir önceki toplantıda açıklanarak izin alınması genel bir alışkanlıktır. Ancak, mâzeretler çoğunlukla âni, yani spontane ortaya çıktığından; mâzeret bildirimini, ya toplantı saatinden önce telefonla, ya toplantı sırasında ulaşılabilen bir kardeş aracılığı ile yapılmaktadır.

Mâzeret bildiriminin, hem mâzeret gönderen, hem de Üstadı Muhtereme ve loca kardeşlerine duyurmak görevini üstlenen kardeş için önemli bir kuralı vardır. Bu kural doğruluk ve dürüstlük kuralıdır. Bu kural, söylenen veya aktarılan mâzeretin, vicdanî ölçülere göre, muteber, meşru ve mâkul olmasıdır. Denilebilir ki, adı mâzeret olduğuna göre bu şartları zaten taşıması gerekir. Ama, pratikte böyle olmadığı; ya bu şartlara uymayan bahanelerin mâzeret olarak söylendiği; ya da, bu şartların, mâkul olmayan bazı devamsızlıklara kılıf yapıldığı da bir vakıdır. Böylesi durumlarda, söyleyen ve söylenen için meşruiyet kaybolmaktadır.

Aynı devamsızlık meselesinde olduğu gibi, meşru, makul ve muteber mâzeretlerin neler olduğunun bilinmesi gerekir. Geçerli mâzeretlerin neler oldukları konusunda fikir birliği yoktur. Kimileri çok muhafazakâr davranarak sadece hayatî önemi olan bir kaç konuyu mâzeret sayıp, diğerlerini kabul etmemek gibi daha katı bir tutum sergilerler. Kimileriye, yazar dahil, belki de daha müsamahalı davranarak başka konuları da muteber mâzeretler olarak benimserler. Bu nedenle, en katı üç mâzeret ve yazara göre diğerleri şöyle sıralanabilir:

Muhafazakâr Mâzeretler:

1. Kardeşin -Allah gecinden versin- ölümü;
2. Kardeşin çok önemli hastalığı;
3. Vadi dışında bulunmak mecburiyeti;

Müsamahakâr Mâzeretler:

4. Ailesinden veya yakınlarından birinin ölümü;
5. Kendisinin rahatsızlığı ve sağlık sorunu;
6. Her türlü, kaza, belâ ve force major durumları;
7. Ailesinden veya yakınlarından veya kardeşlerinden birinin, bizzat o kardeş tarafından ilgilenilmesi mecburî

olan, kaza, hastalık, rahatsızlık ve sağlık sorunu; eğitim, idarî ve adlî meseleleri;

8. Aksatılmaması gereken önemli bir devlet ve meslek görevi;
9. Rutin iş programı ve iş toplantılarının dışında vaki olan ve ertelenmesi vicdanen mümkün olmayan acil ve hayatî bir iş toplantısı veya meslekî faaliyet;
10. Program dışı bir masonik toplantı veya masonik görev;

Diğer Mâzeretler:

11. Burada sayılmayan; ama, mutlaka meşrû, muteber ve makul başka bir sebep veya sebepler.

Bazı kardeşlere göre bu sıralananların hepsi, yukarıda değinildiği gibi, ilk üçü dışında mâzeret olamazlar. Masonluğa böyle bakanlar için mâzeret, sadece, ölüm, ağır hastalık ve vadi dışında bulunmak olmalıdır.

Peki, bunun dışında locaya gelemecek kadar önemli bir sebep ortaya çıkmış da, bir kardeş istediği halde toplantıya katılmayacak duruma düşmüşse ve bunu mâzeret olarak nezaketen söylerse, kabul edilmeyecek midir?

Gelmeye mecbur mu tutulacaktır? Tabii ki, hayır!

Çünkü, Masonluk akla ve vicdana dayanır. Hiç kimse akıl ve vicdan dışı bir karara varmamak zorundadır. Masonluğun kuraları ve ilkeleri masonlara vicdanı terazi ve gönüllü ölçü olarak kullanmalarını emreder. Kaldı ki, Masonluğun temeli sayılan landmarklarda ve Eski Yükümlülüklerde bile böylesi bir katı davranış telkin edilmediğine göre; bir kardeşin kendince çok haklı bir mâzeretini, o kardeş ölmedi, veya ağır hastalanmadı veya vadi dışında değil diyerek reddetmek **innovasyonu** hiç kardeşliğe ve hatta insanlığa sığar mı?

Yukarıdaki 11. maddedeki, burada sayılmayan sebepler olarak, akla gelebilecek diğer ihtimaller, o gün işinin başından ayrılammak, katıldığı toplantının uzaması, beklenmeyen bir misafirin karşılanması ve ağırlanması vb zâhiri ve geçici sebepler olabilir. Ancak, böylesi sebeplerin belki mâzeret olarak kabul edilmesi değilse bile, hoş görülmesi ve müsamaha ile karşılanması, ancak, çok seyrek ve arasıra olması hâlinde mümkündür. Yoksa, aynı tür zâhiri mâzeretlerin sık sık tekrarlanması alışkanlığı müsamaha boyutunu tabii ki zorlayacak ve mâzereti sulandıran bahane haline gelecektir.

Sayıları bu mâzeret sebeplerinin dışında, türlü çeşitli şekillerde, hiç de inandırıcı olamayan, normal iş toplantısı, aile toplantısı,

eş dost toplantısı, diğer kulüp veya dernek çalışmaları, maç veya TV' de ilginç bir programın seyri gibi devamsızlık bahanelerinin açıktan veya örtülü olarak beyan edilmesi, Masonluğun güzelim Mâzeret Etiketini yozlaştırmaktadır. Çünkü, mason daha henüz adayken, kişisel gündemini, uğraşlarını, alışkanlıklarını ve hobilerini bilerek devam taahhüdünde bulunmuştur. Bu nedenle, sudan sebepler ve bahaneler için mâzeret beyan edilmemelidir.

Mâzeret bildiriminde diğer çok önemli bir olumsuzluk, toplantıya katılmayan veya mâzeret bildirmediği halde toplantıda görülemeyen bir kardeş için fiktif mâzeret beyan edilerek, o kardeşin korunmaya çalışılmasıdır. Bu nedenle, hiç yoktan, kendisini yolda gördüm veya telefon etti vb bir kılıftan sakınılmalıdır. Böylesi bir tutum, daha ziyade, öneren ve önerilen arasında veya rehberi ile kardeşi arasında veya dostluk ahbaplık ilişkisi daha sıkı kardeşler arasında görülmektedir.

Fiktif mâzeret beyanı bir çok yönden sakıncalıdır. Her şeyden önce doğru olmadığından Gönye-Şakul ilkesine yakışmaz. Diğer taraftan, sadece biraz keyifsiz olduğu için veya başka bir sebeple toplantıya katılmayan bir kardeşin hastalık mâzereti göndermesi veya birinin o kardeş için

böyle bir mâzereti bahane olarak beyan etmesi, ertesi gün geçmiş olsun için o kardeşi arayan Üstadı Muhterem ve diğer kardeşler için en azından yanıltıcı olmayacak mıdır? Locada herkes, Tesviye ilkesine göre, eşit olarak kardeşlerdir. Kardeşlik mesafeleri, şerefleri ve haysiyetleri eşit ve aynıdır. Bir kardeş korunmak istenirken, diğerleri aldatılmamalıdır. Mâzeret beyanı, ancak mâzeret gerçek olduğu takdirde geçerlidir.

Mâzeret beyan eden kardeş, kendisine bildirilen mâzeretin doğruluğunun gönül rahatlığı içinde olmalı; mâzeret bahanesi yaratmamalı; gerçek devamsızlık sebebinin ortaya çıkması hâlinde duyacağı mahcubiyetle haysiyeti rencide olmamalıdır. Bu itibarla, mâzeret bildiren veya aktaran kardeşler çok dikkatli olmalı; vicdanlarının sesini dinleyerek, bir kardeşi korumak için ötekileri yanıltmamalı ve masonik onuru ve kuralları hafife almak gibi açmaza düşmemelidirler.

Ayrıca, mâzeretini bildirmeye vakit bulan kardeşin, Hasenat katkısını söylemeyi unutmaması masonik şefkat ve vefâ erdemlerini sergileyerek Kardeşlik Zinciri'ne olan sağlam bağını kanıtlaması açısından örnek bir davranış olur.

Mâzeretin bir önemli yönü de mâzeretlerin kime bildirilmesi

gerektiğidir. Toplantı saatine kadar mâzeretin iletilmesi gereken makam Üstadı Muhteremdir. Ancak, Üstadı Muhtereme ulaşılması mümkün olmadığı takdirde, Üstadı Muhtereme iletilmek üzere, mâzeretin söyleneceği merciler, sırayla, Nazırlar, Sekreter, diğer Loca Görevlileri, Zincirbaşları, Rehber veya ulaşabilecek başka bir Kardeşdir.

Mâzeretlerin loca toplantısı sırasında gündemin ilgili bölümünde söylenmesi halinde, hitap, tabii ki, Üstadı Muhteremdir. Bir önemli husus da, iletilen mâzeretin sebebiyle birlikte açıklanmasıdır. Yani, kardeşin mâzeretli olduğunun söylenmesi yeterli değildir; mâzeretin sebebi de kısaca açıklanmalıdır. Çünkü, Üstadı Muhterem mâzeret sebeplerini locasının genel devam durumu açısından ve mâzereti iletilen kardeş bakımından bilmek ve sebeplerine göre gerekli önlemleri almak; kardeşi arayıp sormak ve eğer yardım gerekiyorsa desteklemek durumundadır.

Loca görevlilerinin devamlılığı ve mâzeret bildirimleri diğer kardeşlere göre çok önemlidir. Görevliler devamlarına diğer kardeşlere göre daha çok özen göstermek ve dikkat etmek suretiyle, hem örnek olmak, hem de vazifelerini aksatmamak durumundadır. Görevlilerin

mâzeretli veya mâzeretsiz devamsızlıkları durumunda loca çalışmalarının ve özellikle ritüel törenlerin aksama ihtimali ortaya çıkabilir. Bu nedenle, gerçekten mecburî bir sebeple toplantıya katılamayacak bir görevlinin, mutlaka, mümkün olduğunca önceden, doğrudan Üstadı Muhteremden izin alması; varsa yedeğini veya vekilini arayıp onu göreve hazır hâle getirmesi gerekir.

Loca görevlilerinin mâzeretsiz toplantıya katılmamaları büyük nezaketsizlik olması ötesinde; aynı zamanda da, isadları sırasında yemin ettikleri görevlerini ihmal etmeleri anlamındadır. Devamsız loca görevlileri için tüzüklerde yaptırım getirilmemesinin asıl sebebi budur.

Vadi dışında bulunmak, hastalık veya başka bir meşru sebeple loca toplantılarına bir süre için katılamayacak olan bir kardeşin yapması gereken, önce bu durumunu Üstadı Muhteremle görüşmesi ve sonra da varılacak mutabakata göre gerekli süre için usulüne göre izin almasıdır. İzin durumu için hazineye borçlu olmamak şartı aranır. İzinli üyenin matrikülü geçici olarak donduğundan, bu üyenin devamsızlığı nedeniyle locanın genel devam yüzdesi olumsuz etkilenmez. Bu nedenle, uzun sürecek devamsızlıklar için en iyi çözüm izin alın-

ması; ve bu izin gerektiği ve uygun görüldüğü takdirde uzatılmasıdır. Tabii ki, izin hakkının iyiye kullanılması esastır.

Devam ve Mâzeret Etiketleri İçin Yorum

Masonlukta devam, Landmark ve yeminle bağlı yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen, manevî bir taahhüt olduğu gibi; mâzeret bildirimini de devamla ilgili bir nezaket kuralı olarak Masonik Etiket kapsamındadır. Devamlılık, hele, aradan yıllar geçtikten sonra devamlılığın korunması, bir gönül işi, Masonluğa karşı sarsılmaz bağlılık ve sevgi göstergesidir. Bu nedenle, Masonluğun yaşlı başlı piri fanileri havanın dondurucu soğuşunda bile binbir zahmetle ve ulaşım zorlukları ile loca çalışmalarına katılarak Hakikat arayışlarını sürdürürler. Ama, gönülü olmayanlar, genç yaşlı farkı olmaksızın, mecbur tutulabilseler bile gelmezler. Genel sebepleri, küsme, kırılma, soğuma, bıkkınlık ve en çok kullanılanı da "*Masonlukta aradığımı bulamadım*" bahanesidir.

Peki, böyle kardeşlerin durumu ne olacaktır?

Tüzüğe göre (LGT 83), gerekli karmaşık prosedür yerine getirilebilirse loca kararı ile istifa etmiş sayılabileceklerdir. İstifa tek taraflı bir irade beyanı olduğuna göre, bir kişi veya kurum tarafın-

dan başka birinin arzusu hilâfına istifa etmiş sayılması hukuken karmaşık bir durumdur; olsa olsa, üyeliğinin düşmesi söz konusu olabilir. Zaten, aidatını ödememişse gayrimuntazam ilân edileceklerdir. Yani, gayrimuntazam yapılarak uykuya yatırılacak veya zorunlu bir istifa ile kendisi uykuya yatacaktır.

Bu yaptırımların her ikisi de, kardeşin Masonlukta tamamen ayrılması, ihraç veya tard edilmesi anlamında değildir. Ancak, süreksiz, ama geçici olarak, masonik çalışmaların ve Kardeşlik Zincirinin dışında tutulması ve kalması anlamındadır. Bir masonun kendi isteği ile yani istifa suretiyle, süresiz geçici olarak, uykuya yatması kendi hür iradesi ile ilgili olduğundan hiç bir şey söylenemez. Ancak, gayrimuntazam yapılarak süresiz geçici olarak uykuya yatırılması Eski Yüklülük ve Landmarklarda devam mecburiyeti veya aidat ödeme şeklinde bir mükellefiyet veya üzerine sarahaten yemin edilmiş bir husus olmadığından ağır düşmektedir.

Nitekim, aidat ödememek veya devamsızlık, Masonluğa aykırı davranışlara dahil bir masonik disiplin suyu olmadığından, o kardeşin Yargı Kurulunda yargılanması ve cezalandırılarak sürelili veya süresiz Masonlukta uzaklaştırılması olağan değildir. Ancak, yargılama sürecinde

ödenti ve diğer malî mükellefiyetleri baki kalmak üzere locaya devamı engellenebilmektedir. Devamsızlık halinde, LGT-84 ve özellikle 85. Maddelerle yapılabilen, ancak, üyeyi gayrimuntazam ilân ederek, Masonluktan geçici olarak süreksiz uzaklaştırmak gibi idari bir tasarruftur. Bu kardeş, eğer varsa, aidat borcunu ödeyip, gerekli işlemleri yerine getirdikten; yoksa, sadece gerekli işlemleri yerine getirdikten sonra tekrar masonik çalışmalarına katılabilecektir. Devamsızlık nedeniyle istifa etmiş sayılan kardeşin tek yapacağı, masonik çalışmalara dönmeyi istemek olacaktır. Böyle bir durumda o kardeşin, Masonluk dışındaki harici alemde tutulması, tabii ki, anlamsızdır.

Devamsızların istifası alınmış sayılarak gayrimuntazam yapılması konusundaki gerekçeler, o kardeşin Masonluğa ilgisizliği, söz verdiği halde toplantılara katılmaması, yükümlülöklere iştirak etmemesi, loca görevlerini ve meselelerini paylaşmaması, fikrî çalışmalar yapmaması gibi, daha çok o kardeşi ilgilendiren; ama, aslında, Masonluğa aykırı davranışlar kapsamına girmediği için doğrudan doğruya büyük ölçüde zarar vermeyen olumsuzluklar meyanındadır. İstifasının alınmasının sebebi temerrüd halindeki devamsızlığıdır. Yani, devam konusunda vermiş oldu-

ğu taahhütü ihlâl etmiştir. Devam için yemin etmemiş, masonik bir landmarka uymamazlık etmemiş; sadece şöyle veya böyle devam etmemiştir. Fakat, yemine hânis olmamıştır.

Halbuki, edilen Çıracak, Kalfa ve Üstad Mason yeminlerinde, genel kapsamda verilen devam taahhüdünden çok daha kesin, çok daha açık, çok daha önemli; hatta, yemini bozmanın şerefsizlik olduğunun vurgulandığı hususlar vardır. Örnek olarak, yurduna ve ailesine bağlı kalmak, hak ve adaletten yana olmak, başkalarının hakkını kendi hakkı gibi korumak, kardeşlerinin yardımına koşmak, insanların yardımına koşmak, insanlara insanca ve kardeşlere kardeşçe davranmak, cehalet ve taassuba karşı savaşmak, her zaman her türlü kötülüğe karşı koymak, bir kardeşin ve ailesinin namusunu ve şerefini kendisinininki gibi korumak, işaretlere ve çağrılara cevap vermek gibi!

Bu vecibeler, hatta yemine bağlı olduğu için vazgeçilemez farzlar, zaman zaman unutulsa ve bazen maalesef yerine getirilmese bile, bundan dolayı hiçbir kardeşin gayrimuntazam yapılması veya istifasının alınarak uykuda tutulması akla dahi gelmez. Çünkü bütün moral ve ahlâki bu vecibeler, devamsızlık veya ödenti gibi kayıtlı kuyutlu, imzaya veya

makbuza bağı, yani somut olarak kanıtlı yükümlülükler olmadıklarından; kesin olarak yemin metni kapsamında oldukları hâlde, ihlalleri hâlinde cezalandırma veya gayrimuntazam yapma durumu ile pek karşılaşılmaktadır. Örnek olarak, bir kardeşinin yardımına koşmayan başka bir kardeşe, gönülden kırılma dışında, yeminine hânis oldu diye ne gibi bir masonik işlem yapılabilir ki? Halbuki, yukarıda sayılan yemine bağı bu masonik farzlar ve vecibeler, mutlaka Masonluğa aykırı davranışlar kadar, hayati; ama, devam ve mazeret meselesinden çok daha önemlidir. Edilen yeminin yukarıda sayılan veya daha başka vecibelerinin ihlâli hâlinde, genellikle gayrimuntazam ilân etme, istifa etmiş kabul etme veya Masonluktan tard etme gibi işlemler yapılmadığına göre; bir yemin değil, ama bir taahhüt meselesi olan devamsızlık durumunda, hele mâzaret de beyan etmiyor gerekçesiyle, bir kardeşin Masonluktan geçici olarak sürekli uzaklaştırılması, yazara göre, pek haklı değildir.

Merhum Pek Muh.: Ziya Umur. 33° K.: in, ferâsetle, "*Camiye veya kiliseye gitmiyor diye bir adam dininden çıkarılamaz.*" dediği gibi, devamsızlık halinde istifasını almak veya gayrimuntazam ilân etmek gibi, bir kardeş için üzücü; ve hatta gayrimunta-

zamlığın Masonluktan tard edilmeyle eşanlamlı olduğunu sanabilecek harici âlemde üzüntü sebebi olabilecek dedikodu ve suçlamaya maruz bırakılmak suretiyle şerefi ve haysiyeti ile oynanılmamalıdır. Çünkü, masonik prosedürü ve terminolojiyi bilmeyen harici âlem, gayrimuntazam ilân edildi veya istifası alınarak uykuya yatırıldı lâfını; kimbilir ne yaptı da Masonluktan atıldı şeklinde çok yanlış değerlendirebilir. Böyle bir töhmet altında kalmak, o kardeşin itibarını düşürebilir ve hatta şerefini rencide edebilir. Halbuki, masonlar, kardeşlerinin şerefini kendilerinininki gibi koruyacaklarına yemin etmişlerdir. Öyleyse, devamsızlığı nedeniyle istifa etmiş kabul edilse bile ve gayrimuntazam da olsa, yargı prosedürü ile ihraç veya tard edilmedikçe, o devamsız kardeşin bizim kardeşimiz olduğunun hatırdan çıkarılmaması ve şerefının korunması gerekir.

Devamsızlar konusunda ne yapılmalıdır veya ne yapılabilir?

Devamsız kardeşlerin üzerlerinde gerçekten özenle ve incelikle, ama onları hiç incitmeden, durulmalıdır. Devamsızlık sebepleri hassasiyetle incelenerek ortaya çıkarılmalıdır. Örnek olarak, işini kaybetmiş veya hastalanmış bir kardeşin, ilk ve en önemli meselesi, mutlaka, önce iş peşine

düşerek kendinin ve ailesinin geçimini sağlamak veya hastaysa sağlığını kazanmaktır.

Böyle bir kardeşin devamsızlığı hem hoş görülmesi, hem de sorunlarını çözebilmesi için yardımcı olunmalıdır. Sorunları büyük destekle giderilerek devamı sağlanmaya çalışılmalıdır. Bu veya başka sorunları olan kardeşler, bıkıp usanmadan, yazılı ve sözlü olarak aranmalı ve hâlleri hatırları sorulmalıdır. Ama, "yüzünüzü görmekten mahrum kaldık" gibi riyâmsı ve serzenişli kelâm-ı kibarla değil; samimi olarak aranmalıdır. Malî durumu bozulan kardeşler pahalı aktivitelere katılım için bizar edilmemelidir. Ama, kendisini yalnız kalmış kardeşlere masonik aktivitelerde imkân verilerek devamları özendirilmelidir. Ama, iş, aile veya sağlık durumları vb haklı gerekçeleri olan kardeşlerin muntazaman devam edebilmeleri mümkün görülüyorsa, bir süre için, anlayış gösterilmeli veya izinli sayılmalıdır. Üzerlerine fazla gidilmemeli; hemencek Masonluktan kopmalarını, küsmemeleri ve kaybedilmemeleri sağlanmalıdır.

Eğer aidatlarını ödeyemez veya diğer malî mükellefiyetlerini yerine getiremeyecek durumdaysa, haysiyetleri kırılmadan, yardımcı olunmalıdır. Hele hele, yaşlı ve hasta kardeşlere bu hu-

susta daha çok ihtimam gösterilmelidir. Gençliklerindeki devamlılıkları ve yaptıkları masonik hizmetler mutlaka dikkate alınmalı ve lehlerine değerlendirilmelidir. Kendileri unutulmamalı ve vefasızca bir köşeye terk edilmemelidir. Birini mason yapmak ve kardeş olarak kabul etmek basit bir mesele değildir. Karşılıklı kardeşlik bağı kolayına kurulmaz ve Zincir'in kırılarak bir baklasının atılması da kolay olmamalıdır. Bir kardeşi, devamsızlığından dolayı, gayrimuntazam yaparak Masonluktan uzaklaştırmadan; yani kardeşlik imtiyazını şöyle veya böyle geri almadan önce, özellikle devamsızlık ve ödenti meseleleri için, loca kardeşlerinin ellerini vicdanlarına koyup çok iyi düşünmeleri gerekir.

Yazara göre, Büyük Loca Tüzüğü (BLT-36)'nde açıklanan Masonluğa aykırı davranışlar dolayısıyla geçici veya sürekli haricî âleme iade edilen kardeşlerin dışında, gayrimuntazamlığa yol açan aidat meselesi veya devamsızlık meselesi, gerçekten masonik aile içinde kalması gereken, ihmal veya kusur şeklinde uyan ve hoşgörü boyutunda tutulmalıdır. Böyle kardeşlerin durumu, istifa veya gayrimuntazam ifadeleri dışında ayrı bir statüde değerlendirilmesi; ama, Masonluğun emrettiği gerekli ilgi ve yardım hiç kesilmeden localarına

mümkün olduğunca çabuk dönembilmeleri temine çalışmalıdır. Çünkü, anne - baba, eve seyrek geliyor veya gelmeyi ihmal ediyor ve de para vermiyor diye hiç öz oğlunu dışlayıp kapının önüne koyar veya muntazam aile camiasının dışında tutacak şekilde davranır mı?

Çünkü, doğrusu istenirse, asıl mesele, devamsızlığa mütemayil bir kişinin Masonluğa teklif edilmemesi ve teklif edilmişse azamî derinlikte bir tahkikat süreciyle bu özelliğinin ortaya çıkarılarak kabul edilmemesidir. Zaten, ancak iki yıl deneyimli bir Üstad Masonun, teklif edeceği hariciyi asgari bir yıl tanıyor olması demek; o kardeşin, önerdiği adayın devamsızlık huyu olup olmadığını da biliyor olması demektir. Eğer, şüphesi varsa, kendisi aydınlanmadan ve kefalet altına girmeden, teklifi bekletmesi gerekir. Sonradan, değişen şartlar dolayısıyla, devamsızlık ortaya çıkarsa, tabii ki, önericinin bir kabahati yoktur veya çok daha sınırlıdır. Tahkikat Üstadları, devam meselesini çekinmeden sormalı, incelemeli ve görüşlerini açık olarak belirtmelidir. Tekrisi takiben başlayan, Çırac ve Kalfa sürecini içeren, asgari iki yıllık eğitim sürecinde, devamsızlık eğilimi gösteren kardeşlerin daha dikkatli bir gözlemler değerlendirilmesi ve eğer gerekiyorsa iyice anlaşılncaya kadar

terfilerin uzatılması ve bekletilmesi yararlı olur. Ama, teklif ve kabul edildikten, hele Üstad Mason yapıldıktan sonra, devamsızlık ediyor ve toplantılara katılmıyor diye, gayrimuntazam ilânına kadar götürülmek suretiyle gönlünün kırılması ve haysiyetiyle oynanması - yazara göre- pek de masonik davranış ve bir kardeşçe anlayış sayılamaz.

Kaldı ki, hastalık ve işsizliğe bağlı devamsızlık meselelerinin ötesinde, belki işlerinin gerçekten yoğunluğundan, doktorlar, üniversite yöneticileri ve öğretim üyeleri, kamu veya yerel yönetim görevlileri, siyasilere, hukukçular ve üst düzey yöneticileri örnekleri gibi bazı kardeşler vardır ki, çok istedikleri hâlde pek devamlı olamamakta ve bunun da mahcubiyetini duymaktadır.

Bazen katılmak fırsatını buldukları toplantılarda karşılaştıkları sitem veya serzenişler kendilerini üzmemekte ve belki de uzaklaşmalarına vesile olmaktadır. Halbuki bu gibi kardeşler, bir kardeşin veya bütün insanların her hangi bir sıkıntısı olduğunda, gece gündüz demeden insanlık ve kardeşlik sevgilerini hemen eyleme dönüştürerek hizmete koşturmak suretiyle haricî âlemdeki masonik yaşamın yardım ilkesi ve şefkat erdeminin en güzel misâllerini göstermektedirler.

Haricî âlemde masonik davranışlarını sürdürmekte ve davranmaktadırlar.

Böyle kardeşlere devamsız diye takaza etmek ve hatta işi gayrimuntazam ilânına kadar götürmek, kısa vadede kardeşliğe yakışır mı; uzun vadede Masonluğa yarar sağlar mı?

Bir üst düzey yönetici kardeşin, bir kamu görevlisi kardeşin, tanımış bir işveren kardeşin, bir doktor kardeşin, bir gazeteci veya yazar kardeşin, bir rektörün veya üniversite hocasının veya Tesviye ilkesine göre her hangi bir kardeşin, kaybedilmesi ne demektir? Yerleri bir daha nasıl dolar? Meslekî özelliği olan kardeşlerin konumları itibarı ile Masonlukla toplum arasında yararlı bir işlev üstlendikleri çok iyi bilinir ve takdir edilirken, gayrimuntazam yapılarak camianın dışında değilse bile, kenarında tutulmaları doğru olur mu? Diyelim ki, gayrimuntazam ilân edildiler! Bunun kime yararı olur? Kim kazanır?

Özellikle, Masonluğun topluma yayılması ve masonik düşüncenin evrensel boyutta tüm insanlığı kucaklamasının söz konusu edildiği bir süreçte, böylesi değerli ve önemli kardeşleri devamsız diyerek gayrimuntazam ilân etmenin veya müstafi saymanın zararı sadece Masonluğa olur ve inşası düşünülen Ülkü Mâbedi'nin yapımını aksatır ve

yavaşlatır. Bu itibarla devamsız kardeşlerin değerlendirilmesinde, kardeşlerin bireysel ve özel yararı yanında, Masonluğun genel yararı da ön plânda tutulmalıdır.

Masonluğun hedefi olan Ülkü Mâbedi'nin inşasında kullanılacak taşların arasında işe yaramazı yoktur; her taş bir yerde mutlaka bir işe yarar. Kimi temeltaşı, kimi köşetaşı, kimi kapaktaşı, kimi kilittaşı olduğu gibi; kimi de duvar taşları arasındaki küçük bir boşluğu doldurur. Bu nedenle, inşaat işinde, taşın iyisi, kötüsü, hamı, düzgünü ayrımı yapılmaması kuraldır. Çünkü, taş yerinde ağırdır. Bütün taşların, zamanı gelir ve yeri bulunur. Her taşın bir yararı olur bilinciyle muhafaza edilmesi meslekî ustalığın şartıdır. İnşaat iş bitene kadar hiç bir taş atılmaz. Ülkü Mâbedi yapımı süregelen bir faaliyet olduğuna göre, kaç yüzyıldır devam ettiğine ve ilelebed devam edeceğine göre; hiç bir taştan, yani masondan, çok istisnâî durumlar dışında, vaz geçilemez.

Devam ve mâzeret etiketine bir nostalji ile son verilebilir. Edward Oakley adında bir kardeş, daha 1728 yılında, yani Spekûlâtif Masonluğun kuruluş döneminde yaptığı konuşmada masonlara "*Ruhsal Ev'in inşasında asıl Köşetaşı (Lapis Angularzs)'na inanç ve güvenle bağla-*

nan Canlı Taşları" olarak seslenmiştir. Buradaki Köşetaşı ile Hz. İsa'yı simgeler. Kitabı Mukaddes (I. Petros 2. Mektup, 2. Bap, 4. Âyet)'te "İman edenler için o taş değerlidir. Ama, iman etmeyenler için duvarcıların beğenmeyip kaldırıp attıkları bir taştı. Oysa, baş köşeye konulan bir taş oldu!" sözlerinde Köşetaşı Hz. İsa ve Canlı Taşlar masonlar olduğu gibi; aslında, beğenilmeyip atılan taşın günü geldiğinde Ülkü Mâbedinin köşetaşı olduğunun vurgulanmış olması herkese ibret vesilesidir.

Öyleyse, bu kural genelleştirilerek, hiç bir taştan nâhak ye-

re vazgeçilmemelidir. Masonlukta devam etiketinin yaptırımı olan gayrimuntazam ilân etme veya istifa etmiş sayma müeyyidesine ezoterik olarak bu açıdan da bakılması masonik olur.

Çünkü, zaten haricî taşocaklarındaki Ülkü Mâbedi'ne lâyük taş potansiyeli **Hacı Bayram Veli'nin "Karataşa su koyarsan / Kırk yıl ıslatır isen / O taş yine kaskatıdır / Hünerli taş olur"** kavlince sayısal ve niteliksel olarak çok azdır; bir de seçilerek küptaş yapmak üzere iş yerine getirilen mevcutlar har vurup harman savrulmamalıdır...

KAYNAKLAR

- AYAN Tamer, *Masonik Flora*, 1992 AYAN Tamer, *Masonik Demirci*, 1993
AYAN Tamer, *Masonlukta İnanç Evrimi: Masonik Buket*, 1994 AYAN Tamer, *EKSR "Olgunlaşma"*, 1994
AYAN Tamer, *Hamtaşın Evrimi*, 1998
AYFER Murat Özgen, *Ansiklopedik Mason Sözlüğü, İst.*, 1992 AYFER Murat Özgen, *Masonlukta Etiket*, 1993
CARR Harry, *The Freemason at Work*, Lewis, London, 1985 CARR Harry, *World of Freemasonry*, Lewis, London, 1985 CARTWRIGHT, E.H., *Masonic Ritual*, Lewis, London, 1985
CLEGG Robert, *Mackey's Revised Encyclopedia of Freemasonry*, New York, 1966 COIL Henry Wilson, *Coils Masonic Encyclopedia*, Macoy, New York, 1961
COIL Henry Wilson, *Conversations on Freemasonry*, Macoy, 1976 DYER Colin, *Symbolism in Craft Freemasonry*, Lewis, London, 1986 EDWARDS Lewis, *Rule and Teach*, London, 1956

- ERGİNSOY Abdurrahman, *Derece El Kitapları*, HKEMBL Yayınlan No.3, 1987
GÖKDOĞAN Robert Freke, *The Concise History of Freemasonry*, London, 1920
GÖKDOĞAN Mukbil, *Masonlukta Etiket*, İzmir, 1986
- HUNTER Bruce, *Masonic Dictionary*, Macoy, Richmond, 1986
IŞIN Okan, *Masonik Etiket*, Ankara, 1982
- JONES Bernard, *Freemasons' Guide and Compendium*, Harrap, London, 1988
KEŞİM Tuncay, *Devamsızlık*, Tesviye, 32, 1998
- MACKEY Albert, *Jurisprudance of Freemasonry*, Macoy, 1980
MEACHAM Henry, *Masonic Etiquette*, New York, 1965
- PICK Fred & KNIGHT Norman, *The Freemason's Pocket Reference Book*, F.Muller, 1983
PRESTON William, *Freemasonry and its Etiquette*, New York, 1978
- ROBERT Allen, *The Craft and Its Symbols*, Macoy, 1974
UMUR Ziya, *Devam Meselesi*, Şakul Gibi, 3
- WAITE Arthur Edward, *A New Encyclopedia of Freemasonry*, New York, 1970
WARD, J.S.M., *The MM's Book*, Lewis, London, 1986

BİR MASON'UN BAŞARISININ ARDINDA NELER VARDIR?

Faruk ERENGÜL

Gönülden bağlı olarak geçirdiğim 43 senelik masonik hayatımda edindiğim kanaat ve inançların sonucu olarak "Bir Masonun Başarısının Ardında" neler bulunduğunu 33 maddede derleyip topladım. Bunları sâdece başlıkları ve yerine göre çok kısa tanıtıcı özetleriyle sunacağım.

1- Sevgi vardır,

2- Bilgi vardır,

3- E.U.M.'nın Evreni "Bilgi ve Sevgi"den yarattığı ve evrim sürecinde "Bilgi ve Sevgi Birikimi"ni sürekli gelişme yolunda programladığı inancı ile, her Mason'un kendisinin bu programın vecibelerine uygun bir yolda olup olmadığını belirlemek için nefis muhasebesi yapmak, vicdanının sesini dinlemek alışkanlığı vardır.

4- Masonluğun baş amacının kendisini bu yolda yüceltmek olduğu bilinci ile, Masonluğu yaşam tarzı olarak benimsemek vardır,

5- Bütün insanların eşitlik, özgürlük ve kardeşliğine inanmak vardır,

6- Çevreyi sevmek, vatanını sevmek, dünyayı sevmek ve daha da yücelterek kendisini "Kâinatın Vatandaşı" gibi hissetmek vardır,

- 7- Mutlu ve verimli bir yaşam için; yaşlılık ve emeklilik çağının sosyal güvencesine kavuşmuş olmak vardır,
- 8- Büyük düşünce, büyük teşebbüs ve büyük cesaret sahibi olmak vardır,
- 9- Amaca ulaşma yolunda bütün maniaları aşmayı sağlayan spiritüel ve moral güç vardır,
- 10- Zaferin mağlûbiyetten hemen bir adım ötede olduğu inancı ile sabır ve sebat vardır,
- 11- Başarısızlık durumunda tekrar toparlanmanın en büyük itici kuvvetinin "Ümit" olduğu bilinci ile ümidi asla kaybetmemek vardır,
- 12- Kendine güven ve kendine saygı vardır,
- 13- Başarının büyük bir sırrı olan ketûmiyet vardır,
- 14- Dinlemeyi bilmek vardır,
- 15- İyi bir şey söylenemeyecek durumda susabilmek vardır,
- 16- Aykırı düşünce ve inançlarla bir arada yaşayabilmek için tolerans vardır,
- 17- Çalışmanın ibâdet olduğu bilinci ile yaşamak vardır,
- 18- Adalete ve nasafete riayet vardır,
- 19- Tanrı sevgisine ulaşmanın en güzel kaynağı olan şefkat vardır,
- 20- Başkalarının, bilhassa Mason kardeşlerinin kafa, gönül ve kültür yapısından yararlanmak için onları dinlemek yazılarını okumak ve üzerlerinde düşünerek konu hakkında kendi öz düşüncelerini yaratmak vardır,
- 21- Bütün bu hasletleri hiyerarşik bir düzen ve disiplin içinde tâlim ve tedris ile özümseyen Mason'un olgunluk çağı boyunca, iyi bir örnek ve fedâkâr bir eğitici olarak, gelecek kuşakları iyiye, doğruya, güzele ve Hakikate yönlendirmeyi görev bilmesi vardır,
- 22- Dünyanın neresinde olursa olsun; insan hakları ihlâlî, zulüm, asimilâsyon, soy kırımını gibi hareketlere karşı insiyâki infial hissi vardır,

23- Dünyanın neresinde olursa olsun; zelzele, sel, göçük gibi âfetlerden perişan olanlara maddî ve manevî yardımların öncüsü ve destekleyicisi olmak vardır,

24- Yakında veya uzakta, dünyanın neresinde olursa olsun eğitim amaçlı yatırımların, en hayırlı ve makbul yatırım olduğuna inanmak ve özendirme vardır,

25- Akıl baskı altında tutan; kin, garez, intikam, haset, tamah, riyâ, yalan, iftira gibi her türlü bâtil düşünce ve davranışların esaretinden kurtarıp, "masonik düşünce özgürlüğü"ne erişmek suretile daima doğru ve âdil kararlar alarak ve insafla uygulayarak, vicdanı nedâmet ve azaptan ilelebet korumak vardır,

26- Gerçek insanı alelâde insandan ve de hayvandan farklı kılan en mümeyyiz vasfın; "Metafizik Düşünce" olduğu bilinci içinde: kendisinin nereden geldiğini, ne amaçla geldiğini, kozmik misyonunun ne olduğunu, nereye gideceğini düşünmek vardır,

27- Evreni kaplayan metafizik ve parapsikolojik konuların, ve de agnostik sırların; aklın gücü, müsbet ilimler ve ivme ile gelişen teknoloji sayesinde günden güne fiziksel açıklamalara kavuşacağına inanmak vardır,

28- Cevap aramaktan asla vazgeçemediğimiz enigmatik sorunların çözümünde müsbet ilimlerin yetersiz kaldığı yerde "Sezgi" ile Hakikate ulaşmaya yönelerek huzur aramak ve bulunduğu içtenlikle inanıyor olmak vardır,

29- Ritüellerde alegori ve sembollerle telkin edilen öğreti ve bildirilerin zahirî manâsının derinlerinde bulunan ezoterik (bâtınî) mânâlarına nüfuz imkânı kazandıran kriptolojik yeteneğe ulaşmak ve bundan Kutsal Kitaplar'da ve de insanlığın büyük eserlerinde de yararlanarak amaçlanan gerçeğe ve hedefe yakînen yönelmek vardır,

(Burada bir parantez açarak tek bir örnek vermekte, fayda görüyorum): Kutsal Kitaplarımızda ve de Ritüellerimizde "Nuhun Gemisi" üzerinde önemle durulmaktadır. Zahirî manasını hepimiz çok iyi bilirsiniz. Ama bu bildiride "Acaba ne amaçlanıyor diye, bâtinî manasına nüfuz çalıştık mı?" Bildiri diyor olmalı ki: (Nuh Peygamber senin, korunacağın tufan, kin, haset, tamah, yalan, riyâ, iftira, irtikâb, şehvet gibi sapıklıklar tufanıdır. Bu tufan azgınlaştığı sırada, vicdanının içinde geometrik bir noktada inşa edeceğin "Nuhun Gemisi"ne sığın.

Tanrı, geminin kapaklarını bizzat kapayarak seni bu tufan içinde boğulmaktan kurtaracaktır). Atmosferimizdeki bütün su buharının bir anda, bir noktada yağmura dönüşmesiyle yeryüzü su seviyesinin ancak birkaç cm yükselebileceği âşikâr olduğuna göre, senin yapacağın Nuhun Gemisi'nin, beşbin metreyi geçen Ararat Dağı'nın tepelerine sembolik olarak çıkması, senin vicdanının, civarın en yüksek yeri olan bu tepelerin üstünde en yüce mertebelere ulaşarak kurtulacağının işaretidir. İşte ancak bu vicdanın sesi; Tanrı ile başbaşa kaldığında yapacağın nefis muhasebesinde sana ebedî huzur müjdesi taşıyabilir.

Ve bu Nuhun Gemisi, her Masonun vicdanının içinde inşa etmeyi amaçladığı "İdeal İnsanlık Mâbedi"nin ta kendisidir).

30- Erişilen hikmet ve sırları, iz'an sahibi olmayan ehil olmayan ellerde zulme uğramaktan korumayı bilmek vardır,

31- Masonluk prensiplerinin ve öğretisinin standartlarına uymayan davranış hallerinde, Masonluk yeminlerini hatırlamak, duyulan nedâmetin telâfi yolunu aramak ve de tekrarından sakınmak vardır,

32- Cehaletin karanlıklarından kurtulup, Hakikate ve Tanrıya giden aydınlık yolu seçmekte, kendi vicdanının sesinden başka hiç bir emre zorlanamayacağının bilincinde olmak vardır,

33- Netice olarak, bir Mason'un başarısının ardında: Masonluğu iyi anlamış, sevmiş ve temessül etmiş olmak vardır.

BİR DİLEK

Halil İbrahim GÖKTÜRK

İkinci Meşrutiyette, Selânik'te "Genç Kalemler" adıyla bir dergi yayınlanmıştır. Bu derginin kurucusu ve yazarlarından pek çoğu kardeşlerimizdendi. Özellikle, **Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Kâzım Nami Duru, Mehmet Emin Yurdakul, Aka Gündüz** ve daha bir çokları ağıdalı Osmanlıca-ya karşı savaş açtılar. Böylece "sâde dil" yâni, yeni dil akımı başlatılmış oldu. Katı ve bağınaz aykırılıklarla bu konudaki tartışma ve sürtüşmelerin uzun yıllar arkası kesilmedi. Buna karşılık Türk dilinde gelişen sâde dil akımı gürleşerek büyüdü. Atatürk dil devrimi ile birlikte Türk Dil Kurumu'nu da kurmak gereğini duymuştur.

Öte yanda eski tutucu yazar ve şairler, eskiyen dilleriyle birlikte

artık karanlık geçmişe gömüldüler. Oysa Ömer Seyfettin, kısacık ömrüne sığdırdığı, güzelim has hikâyeleriyle bugün hâlâ okunuyor ve sanki aramızda yaşıyor gibi. Bu sonucu sâde ve yumuşak diline borçludur. Ne var ki, bugün de, Batıdan ve Doğudan giren türlü yabancı sözcükler Türk Diline sürekli saldırmaktadırlar.

Sizler, "Türkçem benim bayrağım, diyen, söz ve kalem sahipleri, bu kirli ve karmaşık saldırıya karşı sessiz ve önlemsiz mi kalacaklar? Yarınlara akıp giden bayrak dilimizi ve kültürümüzü savunmayacak mıyız? Bu görevi, olabildiğince anlaşılır, arı ve duru türkçe kullanarak başarı ile yerine getirebiliriz. Oysa ki, Fransızlar, gelişmiş dillerini korumak üzere yeni bir yasa bile çıkardılar.

Dahası, yıllarca önce, eski üstadlarımızın öncülüğünde başlayan o sâde dil akımı ve sürümü, bugün bizler için bir onur ilkesi ve vasiyeti sayılmaz mı? Varsın tutucular yollarında gitsin. Bizler, Türkçe'yi sevenler, bu konuda üzerimize düşeni, elimizden

geleni, söz kalemlerimizin buyruğuna vermeyelim mi? Sanırız, ayrıca, öngörülü eski üstadlarımızın eserleri gibi, hâlâ yaşayan ruhları da hoşnut olacaktır.

Dileriz öyle olur.

MASONLUĞUN NURU

Alp GÜRKAN

Evrende söylenmemiş söz yoktur. Bize düşen; söylenenleri bir nebze anlamak ve anlatmaya çalışmak, daha önemlisi, ona uyumlu davranabilmektir.

Tüm ezoterik doktrinlerin amacı "Mutlak Hakikate" varmaktır. İnsanlık tarihi boyunca peygamberler, filozoflar, simyacılar ve daha niceileri hep evrendeki yaratılışın sırrını, yâni hep hakikatı aramışlar ve kendilerine göre çeşitli yollar benimsemişlerdir. Tekrisimizden beri bizlere amacımızın hakikate ulaşmak olduğu, Masonluğun ise, "hakikatin" ne olduğu konusunda dogmatik bilgiler vermediği, ancak ona ulaşmak için yollar gösterdiğini görüyoruz. Masonluk, gerçeği araştırır ama târif etmez. Masonluk, üyelerine hakikatı aramayı ve bu yolda çaba göstermeyi hedefler. Ancak, önünüze hiç bir hakikat sermez. Çünkü bir hakikatın tarif edilmesi, o kavrama dogmatik bir yapı getirir ve bu da Masonluğun özüne karşıdır. Masonluk her türlü dogmaya karşı olup üyelerine özgür düşünmeyi, vicdanına göre hareket etmeyi, böylece insanlar arasında tolerans ve insanlık sevgisi yaymayı amaçlar. Bu amaca ulaşmak için. Masonluk hakikat yolunda çalışmayı telkin eder. Bunu da aklı ve bilimi ön planda tutarak yapar. Sadece aklı kullanmakla yetinmez, aklın bittiği yerde sezginin de önemli olduğunu, ancak bu sezginin her zaman ayaklarının yere basması gerektiğini bildirir. Her Mason, akıl ve sezgi yeteneği ile bu yolda sarfedeceği gayret ölçüsünde hakikate ulaşabileceğini söyler. Hakikate yaklaşılması için özgür düşünce yetisinin kazanılması şarttır. Masonlukta sembol-

lerle düşünmenin de çok önemli anlamı bu yetiyi kazandırmaktadır. Masonlukta bir bilgelik okulu olduğuna göre Mason gerçeğinin kendisini dogmatik olarak elde etmeyi istemekten çok, belki de ona tamamen ulaşamayacağının bilinci içinde, hakikate giden yolda kendini eğitmek için çaba sarfetmektedir.

Hakikate ulaşma yolunun en önemli ögesi "Kendini Bilmek"tir. Kufu Piramiti'nin ve Delfi Tapınağı'nın girişinde "**Ey buradan içeri giren önce kendini tanı**" diye yazmaktadır. Ezoterik doktrinlerde Tanrı'nın bile evreni yaratmadaki amacının kendini tanımak olduğu öne sürülmektedir. Tanrısal bir olgu olan insan, aynı zamanda Tanrı'nın bir ifadesidir de Yine ezoterik öğretilerde evreni yaratan Tanrı'nın evrenden ayrı olmadığı evrenin Tanrı'nın bir parçası olduğu belirtilir. Yâni evrendeki canlı cansız tüm maddeler Yaradan'ın silik birer kopyasıdır. Tüm canlılar içinde Tanrısal öz taşır. Ancak insan, bunun bilincinde olabilmekte ve bu nedenle de "En el Hak - Ben Tanrı'yım" diyebilmektedir. Kendindeki bu cevherin farkına varan ve ona göre yaşamasını bilen insana "Kâmil İnsan" diyoruz. Masonluğun bize kazandırmak istediği erdem de budur.

Sık sık mâbetteki ritüelik toplantılarımızda ve kardeş sofralarında tartıştığımız "Kendini Bil" ifadesini kanımca 4 bölümde incelemek yerinde olacaktır.

1. Kendini tanımak,
2. Kendini olduğu gibi kabullenmek,
3. Kendini vicdanının sesine göre geliştirmek,
4. Ve bunların sonucu olarak "Kâmil İnsan" olmaya ve "Mutlak Hakikat"e ulaşabilmeye gayret etmek.

Eski Mısır'ın kutsal yazıtlarında iki tür insan vardır deniyor. **İlâhî niteliğin şuurunda olup bunu tamamına erdirmek için gayret sarfedenler ve diğer taraftan bunu, isteyerek veya ellerinde olmadan unutmuş olan ve hiçbir zaman inisiyeler gibi ölümü yenmeyi bilemeyecek olan insanlar.** Bu inisiyatik öğretiye girişimizin de amacı bu şuura yeteneğimiz ve çabamız, yâni kepeçimizin hacmı kadar, sahip olabilmek.

Alfred Tennyson "**Kendinizi tanıyın, kendinizi biliniz, kendinizi kontrol ediniz; bu sizi ilahî kudrete götüren yoldur**" demektedir.

Hadîs-i Şerif "**Kendini bilen nefsinin bilir. Nefsinin bilen Allah'ı bilir.**" diye buyurmaktadır. Bu düşünce ile tefekküre dalan, madde

ve mânâ âleminin bütünleştiği kendi öz yapısında kendini yaratan Yüce Varlığın, Mutlak Yaratıcı Gücü'nü, sonsuz Hikmet'ini görür.

"Kendini bil, bu yolla Tanrılar âlemini de bilirsin. Tanrıya ancak kendi çabanla ulaşırsın." diyen Pisagor'a göre ruh, yaşam basamağının en alt derecesinden başlayarak giderek yukarı tırmanır ve "Kâmil İnsan" oluncaya kadar yeniden dünyaya bir çok hayat geçirirdi. Artık yeniden bedenlenmeyecek olan bu mükemmel insan bu kısır döngüyü kırarak son kez yaşar ve ölünce de Tanrı'ya ulaşır. İniyatik öğretisinin 4. ve son basamağına gelen inisiye, kendi iç varlıklarının derinliğine inerek "Tanrısal Işığı" görür, hakikatı akılda, fazileti ruhta hissedirdi.

"Hiç kimse bile bile kötülük etmez, kötülük bilginin eksikliğinden gelir" diyen Sokrat'a göre bilgi ahlaki bir değere sahiptir ve erdemli olma aklın yetişmesine, bilginin açık ve olgun olmasına bağlıdır. En değerli bilgi ise sık sık tekrarladığı "Kendini Bilme" bilgisidir. Bunun için "Daimonion" adını verdiği 20 yy. başlangıcındaki filozofların Geist diye adlandırdığı tanrısal özünün, yâni vicdanını sesini dinlemelidir. Erdem, bilgi ile ilgilidir, ancak bu yalnız bilgi olarak kalmamalı, aynı zamanda yaşanmalıdır da. Ama ne yazık ki Sokrat, Atina'ya bu kavramı ile yeni tanrılar getirmek suçu ile ölüme mahkum edilmiştir. Öğrencisi Platon da **en yüksek değer nedir sorusuna; ruhun kendi kendisine yetmesi, amacını kendi içinde arama-sıdır** diye yanıtlamıştır.

İnsanlık tarihi boyunca nice büyük insan **"Kendini bilmenin erdemini"** üzerine düşünmüş ve bunu ifade etmeye çalışmıştır.

Buda: **Bizzat kendi kendinizin rehberi ve yardımcısı olunuz ve başka bir yardım aramayınız. Hakikat sizin rehberiniz ve yardımcınız olsun. Izdırabın kaynağı, kendi kendimizi tanıtmaktan doğan bilgisizliktir.**

Konfüçyüs: **Büyük ve üstün insan kendi kendini bulmaya çalışır. Düşkünler ise başkaların aramaya çalışır.**

Sokrat: **En büyük fazilet bilgidir. O da kendini bilmektedir, bu da sonsuz mutluluktur.**

Hz. Ali: **Allah, yoktan yarattığı insanı bilim edinme yetenekleri ile donatmıştır, ona kendini tanıma kolaylığı ihsan etmiştir. Bilim, inanan kişinin kendini bilmesiyle Allah ve evren karşısındaki durumunu, yerini almasıyla başlar. Kendini bilmeyen kişinin Allah'ı bilmesi de mümkün değildir, demektedir.**

Rönesans sonrası insanın kendisi ile uğraşan filozoflar da gerçeğe ancak insanın kendini bilmesi ve kendine sahip olması ile ulaşabileceğini söylemektedirler.

Kant: ***Doğa insanı dünyaya fırlatmış ve sanki ona şunu söylemiştir: Eğer günün birinde bir başarıya, bir mutluluğa erişersen bunu başka bir kuvvete, bir varlığa değil, yalnız ve yalnız kendine borçlusun; en alt basamakta kalman da, en üst basamağa çıkman da senin kendi eserindir.***

Max Scheler: ***İnsan kendi kendisine hiç bu kadar sorun olmamıştı. İnsan artık ne olduğunu bilmemekte ve bilmediğini de bilmemektedir,*** demektedirler.

Herder'e göre ***"İnsanın alın yazısı ancak tüm yaradılışın kitabından okunabilir"***. İşte hakikate varmayı amaç edinen insan, hiç bir zaman mutlak hakikate varamasa bile kendini tanıması ve daha sonra bilmesi ile bu yolda mesafe kazanmış olacaktır.

Hegel: ***Bu bir tarih öncesiz ve sonrasız bir Tanrılığın fikirler dünyasında insanda kendi kendinin bilincine varma tarihi-dir"*** demektedir.

İnsanın insanı sevmesi, insanın insanı tanınması, insanın önce kendisini tanıması ve bilmesi ile mümkündür. Kendini bilmek demek hem bir insanın kendi vicdanına dayanan bir ahlâk felsefesine başlamak, diğer yandan, bunun kaçınılmaz sonucu olarak da daha eskilerin üzerinde uğraştıkları gibi varoluşun ve insanın özünü araştırmak demektir.

Kendimizi tanımak için ilk yapmamız gereken şey ön yargılardan kurtulmaktır. İnsan akli doğumundan itibaren, çevresi tarafından bir takım kuruntularla, ön yargılarla yâni putlarla doldurulur. Kendini bilmenin ilk yolu bu putları ortadan kaldırmaktır. Hakikati aramak ve onu örten ön yargılar ve taassup gibi örtüleri kaldırmakla insanın gözleri açılır, dünyayı olduğu gibi görür ve kendi düşünsel ve duygusal güçlerini nasıl geliştireceğini öğrenir. Bunu başarmak için gerekli olan akıl insanda mevcuttur. Akıl aynı zamanda bir bağımsızlık işlecidir de. Yeter ki insan aklını kalıplardan, ön yargılardan kurtarmış olsun. Böylece insan gerçeğin üzerindeki örtüyü kaldırıp, gerçeğe daha çok yaklaşabilir. Hepimiz İmparatorun Elbisesi hikâyesinde imparatoru çıplak olarak gören çocuğun hikâyesini biliriz. İşte tefekkür hücrelerinde, ön yargı, cehâlet ve taassuptan kurtulan kişi de böyle, gerçeği görme yeteneğine kavuşacaktır. Tefekkür hücrelerinde başlayan Tekris töreninde bize verilmek istenen de budur zaten. Tefekkür hücrelerinde adayın tüm madenî eşyaların alınarak geçici heveslerle kendimizi kandırmamız gerektiği vurgulanır. Madenî eşyaların üzerindeki geçici parıltıları ile sembolize edilen ön yargının, ırk, din, sosyal mevki gibi kendisini diğer insanlardan sun'î olarak ayıran farklılıkların insanı kendinden ayırdığı belirtilmektedir. Daha önemlisi kendi ve yakın çevresininin menfaatinin, hattâ tüm iyi niyetinin karşın toplumda

oluşan ön yargılar ve taassup nedeniyle sözde toplum menfaati gibi görünen düşüncelerin etkisinden kurtularak sadece vicdanın sesine kulak vermesi öğütlenir. Aday tefekkür hücrelerinde vasiyetini de yazar. Ama bu hiç bir zaman dünyanın maddî yanını da tamamen yadsıyan bir hal değildir. Zaten Masonluk ruhun yüceliğinin tamamen yadsındığı nihilistik bir düşünceden ne kadar uzaksa, maddeyi tamamen red eden katı mistik felsefeden de o kadar uzaktır. Artık aday karanlıklar içinden geldiği âlemden sonra Tefekkür Hücrelerinde eski ön yargı ve putlarından kurtulur. Yeniden doğmak için hazırdır. Ona kendi içindeki gizli taşı bulması için sembol dili kullanılarak mesajlar verilir. Remzi Sanver K.: 'imiz bakın ne diyor? **"Kişinin kendisi ve aslında kendisinde farklı olmayan kâinat ile ahenk içerisinde girebilmesi ölümsüzlüğün temel şartıdır. Bu ise ancak kendi benliğimize inip kendimizi tanıyabilmemiz ile mümkündür. Bundan dolayıdır ki her inisiyasyon töreni ölümle başlar, zira inisiyatik ölüm insanın benliğinin dehlizlerinde yaptığı bir gezintidir."** Eski Mısır'da, eski Yunan'da ezoterik doktrinlerin hepsinde aday tekrisine önce tefekkür hücrelerinden başlar. Tefekkür hücreleri arzın ortasında, yerin yedi kat dibindedir. Bu Odysseus'ta da, Dante'de de böyledir. Aday burada tehlikeler atlatacak, eziyet çekecek, böylece kendisi sınanacaktır. Ancak bizim öğretimimizde ise azap ve eziyet yoktur. Aday burada kendine dönecek, kendini baştan değerlendirecektir. Burada kendi yalnızlığında bir değerlendirme yapacak, kendini kendinden kurtararak kendi öz benliğine dönecek, nefis muhasebesi yapıp ruhunu temizleyecektir. Kendimizi bilme yolunda çabalar ile bizi baskı altına alan ve özgür düşünme yeteneğimizi sınırlandıran ön yargılardan ve taassuptan kurtulacak, ve böylece aklın gerçekleştirdiği, adâlet ve hoşgörünün güzelleştirdiği Hakikate erişeceğiz. Orta çağın özgür düşünürleri simyacılar da, kurşun madenlerin en saf ve bozulmamış olan altına çevirmeye çalışırken aslında VİTRİOL kelimesindeki gibi kendi içindeki felsefî taşı, yâni en saf ve en bozulmamış yanını olan, kendi vicdanını bulmaya çalışıyorlardı. Sürekli ateşe bakarken kendi vicdanlarını görüp, aslında kendi ön yargılarını temizliyorlardı.

Bir kabala kitabı olan Bahir, yâni "Işığın Kitabı"nda Rabbi Nehvuni-ah: **"İnsanların Tanrısını görmek istediklerini, ancak evinin neredede olduğunu bile bilmediğini söyler ve yanıt olarak da insanın kendi kalbine bakması gerektiğini, çünkü Tanrının yaşadığı yerin insanın yüreği olduğunu belirtir. Visita Interiora Terrae, Rectificato, Invenies Occlutum Lapidem;** yerin derinliklerine in, araştıır, dünyayı ve maddeyi tanı; düzelterek, temizlenerek, hatâ ve kusurlarından arınarak; gizli taşı felsefe taşını, Masonlukta mikâp taşını bulacaksın. Yine kabalanın en önemli kitaplarından biri olan Zohar'da insan maddî dengeyi sembolize eden dört un-

surla yani hava, su, toprak ve ateşle bağlantı halindedir. İnsan ilahî tarafını bulmadan önce dört kabuğunu da kırmalıdır. İnsan, içindeki baskıları ve çelişkileri ahenkli hâle getirmek zorundadır. İnsanlar arasındaki birlik ancak böyle kurulabilir. Tasavvuf yolunda da dört kapı vardır. İlk kapıda Şeriat öğretilir. Daha sonra sırasıyla Tarikat ve Mârifet kapılarından geçilir. Nihayet ilahî Hakikate erişildikten sonra kapiya gelinir. Bu eğitimlerde amaç insanın kendi kendisini bilerek, son kendisinin evrenin bir parçası olduğunu anlaması, insanlık sevgisiyle ilahî hakikati kavramasıdır.

Kendi kendimiz olamamamız, vicdanımızın sesini dinlemedeki güçlüğümüz, ya onu dinlemeyi red etmemize, ya da ondan daha önemlisi onu nasıl dinleyeceğimizi bilmememizdir. Onun genellikle kulağımızı sağır edecek şekilde yüksek sesle konuşacağını, bizi uyaracağını umarız. Ancak o, sadece kalbimizin duyacağı bir sesle konuşur. Onu duya-bilmek için de kendi kendimizle yalnız kalmalıyız, yâni tefekküre dalmalıyız. **"Ara sıra günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanın sesini dinlemeliyiz. Ancak böyle zamanlarda, iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar gözlerimizin önünde açılır, düşüncelerimiz Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz Yüce Varlığa doğru yükselmeye başlar"** der ritüelimiz. Kendi kendine kalmak kolay iş değildir. Bazen insan çok iyi tanıdığımızı sandığımız, ancak yabancı kaldığımız birisini, yâni kendimizi görme korku ve utancına kapılabiliriz. Ancak bu korku ve utancı yenebilirsek kendi kendimizi tanımaya başlar ve yaşamla uyumlu bir şekilde beraberliğimizi devam ettiririz.

Kendimizi nasıl bilebiliriz sorusuna Maslow bakın nasıl cevap veriyor: **"Yaratıcı olma, içten gelerek davranma, kişilikli, güvenilir olma, başkalarına özen gösterme, sevebilme, gerçeği özleme gibi niteliklere sahip olabilirsek ancak kendimiz olabiliriz."**

Mason öze dalmalı, hakikati aramalı ve belki de en önemlisi, bulunanın kendimiz olduğunu anlamalıyız. Ancak o zaman sonsuz mutluluğun tadına varabiliriz. Dinlerin, felsefenin, doğu ve batı ezoterik çalışmaların ortaklaşa amacı tek bir noktada, kendini bilmekte yoğunlaşır. İnsanın kendini tanıması bu yolda objektif bir bilgiye ulaşması çok çaba ve çalışma isteyen zahmetli bir iştir. Kişi tutkularına tutsak olcaksa, kendini maânevî sevgilerden uzak tutacak, bilinçsiz ve doyum-suz olarak kendini bilmemekten doğan sahte huzurla kendini kandırıcaksa Masonluk denen bu dar yoldan uzaklaşmalı. Bu yol güçlöleri yüceltir, güçsüzleri deliliğe götürür. Spinoza **"Evreni sonsuzluğun bakış açısından görebilirsek, yâni kendi kendimiz olabilirsek bizi mutluluktan alıkoyan ihtiras ve şiddetli arzularımızdan kurtulabiliriz. O zaman da her şeyi bir bütün olarak kavrar ve**

her şeyin aslında tek bir şey olduğunu anlayabiliriz" demektedir. Ezoterizmde *"yukarıdaki her şey aşağıdakine eşittir"* ilkesi benimsenmiştir. İnsan ancak bunu hisseder ve ona uygun davranırsa gerçek mutluluğa ulaşabilir. İnsanın bu gerçeği, yani Evrenin bir bütün olduğu, kendisinin de bu parçanın, küçük ama önemli bir parçası olduğu, canlı ve cansız her şeyin bu bütünden bir cevher taşıdığı gerçeğini kavradığında ve onu tüm samimiyeti ile benliğinde hissettiğinde başka türlü davranması da mümkün değildir. Böylece tüm Evrenle ahenk içinde yaşayarak gerçek mutluluğa erişecektir.

İnsanın esaretinin birinci nedeni, onun cehaleti, ve herşeyden önemlisi kendisi hakkındaki bilgisizliğidir. İşte bu nedenle bütün eski inisiyatik öğretilerde kurtuluşa giden yolun başlangıcındaki ilk emir *"Kendini Bil"*dir. Mason, kendisini tanıma ve anlama çabasında vicdan muhasebesi yaparak kusurunu anlamaya çalışır. Kusurunun yerine akıl ve hikmeti ile sahip olduğu ve vicdanında uygun gördüğü deneyimleri yerleştirerek gerçeği algılamaya daha fazla yaklaşır. Ancak insan hiç bir zaman kusurlarından tam olarak arınamayacağını bilmeli, insanın bu yolda bile kusur işlemesinin mümkün olduğunu kavramalı, bu nedenle alçakgönüllü ve başkalarının hatalarına karşı toleranslı olmayı bilmelidir. Tekâmülün gerektirdiği de budur. *"Kâmil İnsan"* tüm olayları, olmasını istediği gibi değil, olduğu gibi karşılar. Hiç bir zaman ihtiras, kıskançlık ve kine kapılmaz. Kendini tanıma; ideal olması gereken karşısında alçakgönüllü, ancak aynı zamanda özgür ve ahlâkî değerlerin gerçekleştirici olacak öz bilince sahip olmalıdır. Jung'un *"bana gelmiş ve bundan sonra gelecek olan ve esasen ezeli değişik döngüsü içinde bulunan, güzel-çirkin, iyi-kötü, aydınlık-karanlık herşeye kabullü bir tavır içinde bulunmak ve bu yolda kendi doğamın da olumlu ve olumsuz yanlarını kabul etmek suretiyle bu yaşam oyununu oynamaya azmettim."* dediği gibi biz de kendimizi tanıyarak ve "İnsan" olmanın bize görev ve hedef olarak verildiğinin bilinciyle davranmalıyız.

İnsan olmak sonsuz bir amaçtır ve bu sonsuz bir çaba gerektirir. Çünkü insan, öteki canlılardan farklı olarak yüksek tinsel güçlerin bir sistemidir. Onun bedeni bu sistem için sadece organik bir ortamdır. Bir hindu düşünürü olan Vivekananda *"Dünyadaki bazı dinlerin, Tanrı'ya inanmayanlara ateist demesi gibi, biz de kendine, kendi ruhunun yüceliğine inanmayanlara ateist diyoruz"* diyor. Mason da maddî varlığının geçici olduğunu, esas olanın ruh güzelliği ile bu dünyada *"Akıl ve Hikmetin kurduğu, Kuvvetin gerçekleştirdiği ve Güzelliğin süslediği"* mâbedin önemli olduğunun bilincinde olmalıdır. Yani mason kendi mâbedini kurarken maddî varlığından öte, daha önemli değerler olduğunu kavramalıdır. Bunun da ilk aşaması kendini bilmektir. İnsan bir "orta halkadır." Bir biyolojist:

"Antropoid maymunla, medenî insana geçiş arasındaki kayıp halkayı nihayet buldum. Kayıp halka biziz" diyor. Medenî insan, yâni bizim **"Kâmil İnsan"** dediğimiz insan ne demektir? Yüreğinde canlı-cansız herşeye saygı ve sevgi duyan, özün güzelliğine ermiş insan demektir. İnsan hem doğal, hem de tinsel bir varlıktır; iki dünyanın yurttaşdır. Bizim bedenimizde geliştiği gibi içimizde de tinsel bir varlık gelişir. Bu gelişme bir bütündür ve varlığımızın özü olan hakikate erişmek için gereklidir.

Ham taşı yontarak sembolleştirilen kendi nefisini islah etmek, kusurlarını azaltarak tekâmül yolunda ilerlemek ancak önce kendini tanımlamakla mümkündür. Böylece, insan hem kendisi ile hem de kendisi dışındaki dünya ile ahenk içinde yaşayacaktır. Mason öğretisinin en önemli amaçlarından biri kendimizin sulh ve sükûn içinde kendimizle barışık halde olmamızdır. Kendi içinde iç huzurunu sağlayamayan bir insanın başkalarına da huzur ve mutluluk veremeyeceği kesindir. Vicdanımızdaki bütün kıskançlık, haset, kibir, bencillik duygularını atıp bunların yerine insanlık sevgisini koyabilmişsek, bütün insanları ama tek tek ırk, din, dil, inanış farkı gözetmeksizin karşılıksız sevebiliyorsak Masonluk yolunda ilerleme yoluna girmişiz demektir.

20. yy. başlangıcında filozoflar insanı tümüyle ele alan bir kavramı yeniden ele aldılar: Geist yâni, Tanrısal öz, yâni vicdan. Erich Fromm vicdanı nasıl tanımlıyor: **"O, kendi kendimize karşı, yine kendimizden gelen bir tepkidir. O, bizleri kendi kendimize, üretici bir biçimde yaşamaya, tam anlanda ve uyumlu bir biçim gelişmeye çağırır, yâni potansiyel olarak ne işek o olmamızı isteyen kendi benliğimizin sesidir."** Geist'in başlıca görevi hayata hükmetmektir. İnsanla hayvanlar arasındaki fark işte buna sahip olmada yatmaktadır. Geist sahibi varlık olarak insan hürdür, psiko-vital bağımlı değildir; dünyaya açıktır. Geist insana yabancı olmayan ve eşya gibi algılanmayan tek şeydir. Geist hürriyet demektir. Kendi bilincinin, ne olduğunu ve nereden gelip nereye gideceğinin sınırlarının saklandığı yerdir. Nesnelere özü hakkında soru sorulabilir? Ve hakikate varma yolunda düşünce ve hareketleri yönlendirebilir? Scheler'in de dediği gibi **"İnsanın kozmzdaki yeri hayat ile bu Geist arasındadır. İnsan hem hayattan hem de Tanrısal Geist'ten pay alır."** Geist, kendisinin, evrenin ve Tanrının ilişkisinin çözümlendiği yerdir. Geist bizim mesleğimizde **"akıl ve hikmet"** ile ifade edilir ve Tekris töreninde Üs.: Muh.: **"in aday'a 'Nur' verilmeden hemen önce söylediği 'Söndürmek veya temizlemek, yakmak veya ısıtmak, yok olmak veya ölümün ötesine geçmek... Bunlar arasında size bir seçme olanağı veriyoruz. Hangisini isterse-niz, onu elde edersiniz. Hakikatı arayın Onun Nur'undan korkmayın."** ifadesinde olduğu gibi insanın ölümsüzlük ile belirttiği

hakikate varmak, ancak insanın Geist'inin bilincine varması ile olacaktır. İşte Geist, aklı ve bunun bir sonucu olarak ide bilgisini; tüm evrene ve insanlığa karşı duyduğu sevgi ve saygıyı kapsar. Scheler'e göre **"Geist'e -yâni bizim ifademize göre "akıl ve hikmet'e sahip olmak özgür olmak demektir. İnsanın da bu özgürlüğü kendi kendisinin bilgisine sahip olmak demektir."** İnsanın kendi kendini tanımasından sonra, gerek kendinin, gerekse evrenin ilâhî güzelliklerinin ve sırlarının farkına varır ve içi yüce bir sevgi ile dolar. Erdem, insanın düşüncede bağımsızlığı, kendini belirlemede özgür olması demektir.

"Kâmil İnsan" ancak kendini bilmekle olur. Kendini bilmek de akıl ve hikmetle mümkündür. İnsan sonsuz bakımından bir hiç, hiçlik bakımından ise her şeydir. Yâni insan, sonsuz ile hiçlik arasındadır ve amacı kendi olanaklarının, yetenek ve algılarının elverdiği oranda aklını hiç bir zaman unutmadan mutlak gerçeğe ulaşmak olmalıdır. Masonun hakikatın tek yargıcının kendi akli ve gidilecek tek temyiz de vicdanı olduğunu bilmesi gereklidir. Mason kendine saygı ve güven duyan, ahlâkî mükemmeliğe erişmeye çabalıyarak kendisini kendi nezdinde, en büyük değer hâline getirmeyi hedef edinen kişidir. Kendini bilme; ham taşı yontma ile sembolize edilen allegori, benliğimizde var olan gurur, bencillik, çıkarıcılık, kin tutmak, önyargılı davranma gibi pürüzlerini giderme, yâni benliğe hâkimiyet ile olur. Üs.: Muh.: adaya **"Benliğe hâkimiyet akılla olur. Ne mutlu akli kendisine rehber seçenlere"** demekle kendini bilme yolunda akıl ve hikmetin önemini vurgulamaktadır. İnsan aklını kullanarak kendisini anlamaya ve kavramaya çalışmalıdır. Bunda başarılı olan insanlar kendilerini bilen ve erdem sahibi kimselerdir. Ancak böyle kimseler içlerindeki egoizm duygusunu yenerler, kendileri kadar içinde yaşadıkları toplumu düşünürler, kendilerini lâıyk oldukları yere koyarlar, fazlasını istemezler, doğruluğu, adaleti, kardeşlik sevgisini her şeyin üzerinde tutarlar. Sevgi dolu, fazîletli, iyi ahlâk sahibi bu kişiler ulaşmak istediğimiz kişilerdir. Bu mücadelede başarılı olabilmek için insanın kendi kendini aldatmaması ve hakikat karşısında cesur olması gerekmektedir. Bu ancak sabır, tevazu, samimiyet, tolerans ve sıkı kardeşlik bağları ile gerçekleşir.

Her insanın kendine ait yetenek ve güzellikleri vardır. Kendini bilen insan bunları bulur, değerlendirir ve geliştirir. Leo Buscalgia **"kendini bilen, kendi gereksinim ve potansiyellerine inanır, bunların başkalarınınkiyle sık sık çeliştiğini görür ama bu çelişmelerin gelişme ve değişimleri için olumlu bir gücü oluşturduğunu anlar."** demektedir. Kendini tanıyan ve bilen kişi bu karşıt ve çelişik durumlardan yararlanarak yeni sentezler yapar ve kendini geliştirir, değer kazanır. Kötülükleri görerek iyiyi, çirkinlikleri görerek güzelli-

gi ister. Ayrıca öfke ve kaygının kaynağı olan iç huzursuzluğundan kurtularak başkaları ile iyi ve sağlıklı ilişkiler kurar.

Masonluk hakikat hakkında kesin tarifler vermez. Belki de insanın hiç bir zaman mutlak hakikate ulaşamayacağını bildiği içindir bu. Mutlak hakikatı bilmemiz de mümkün değildir. Bizler ancak hakikat kavramı üzerinde konuşabiliriz. Hakikat kavramı; bilgimizin mekânda ve düşüncede yer alan somut veya soyut kavramların, nesnelerin tabiatına, özüne ve cevherine uygunluğudur, diyebiliriz. Hakikat zamana ve mekâna nüfuz eden bir zekâ tohumu ve sevgi gücüdür. Dilimizde hakikat; beş duyumuz ile algıladığımız ve deneyler sonucu bilimsel olarak kendini belli eden, somut olaylar olarak kullanılmaktadır. Genel felsefe sonuca ulaşmadan biri akıl, diğeri sezgi olmak üzere iki ana yön kabul etmiştir. Sosyolojiye göre ise hakikat ruhsal hayatımızı kapsayan madde, hayat, ruh toplum kavramlarına ilişkin bilinç ve kanı beraberliğidir.

Ashında hakikat göreceli değildir. Ancak insanın hakikate erişmedeki yetersizliği ve ona olan uzaklığına bağlı kişiler hakikatı değişik şekilde algılayabilirler. Bu algıyı kabullenebilirlerse insanlar arasındaki tolerans ve buna bağlı olarak sevgi gelişecektir. Yoksa hakikat, olduğu gibi gerçekliğe uygunluk olduğu için, kişilere ve onun kavrayışına bağlı olmadığı için insanların değişen kanılarından ve inançlarından tümüyle bağımsızdır. Hakikat hiç bir günün malı değildir. Hakikat öyle bir şeydir ki herkes onun nurunu kendi akıl ve ruh gelişimi oranında görecektir. Hakikat insanın inandığı şeydir. Belki de inancın kendisidir, yeter ki kendimize karşı samimî olalım.

Mutlak Hakikati kavrayamadığımızı, ona ulaşamayacağımıza göre bize düşen yine onun yeryüzündeki tezâhürü olan insanı anlamak ve sevmektir. Hallac-ı Mansur'a göre **"Tanrısal nur, içinde Tanrısal sevgiyi de barındırmaktadır."**

Kendimizi bilme yolunda ilerleme ile hiç bir zaman mutlak gerçeğe ulaşmamız mümkün değildir. Ancak Erich Fromm'un dediği gibi **"Gerçek bilgiye erişmenin tek yolu sevgidir."** Mutlak gerçeği kavramak onun ululuğu karşısında olanaksız olduğu için, onun sınırsızlığı karşısında boyun eğmeli ve Tanrı'yı, insanın uğrunda çalıştığı her şeyin simgesi, kutsal dünyanın kendisi, sevgi ve doğruluk olarak algılanmalıdır. Dünyayı tümüyle kavramanın yolu düşünceyle değil eylem birliğiyle olmalıdır. Tanrı sevgisi, Tanrıyla yaşama edimidir. Bu, kişinin doğru yaşam biçimine önem vermesini gerektirir. Bütün büyük öğretilerin ve dinlerin altındaki gerçek temel doğru inanç ve doğru eylemdir. O da insanlık sevgisidir. Eckhart'ın dediği gibi: **"Eğer ben bu nedenle Tanrı'ya dönüşmüşsem ve o beni kendisiyle bir kılmuşsa şu halde hiç ayırım yoktur aramızda, bazı insanlar**

Tanrı'yı göreceklerini hayâl ediyorlar, öyle ki Tanrı sanki orada duruyormuş gibi. Ne var ki gerçek bunun dışındadır. Tanrı ve ben: biz biriz. Tanıyarak Tanrı'yı onu içime alırım. Tanrı'yı severek içine girerim onun." Her birimizin tek başına evren, tek başına bir varlık olduğunun bilincine ulaşabilirsek, tüm insanlara karşı sevgi ve saygı duymaya başlarız. O zaman insan evrende küçük ama çok önemli bir varlık olduğunu ve evreni oluşturan canlı veya cansız varlıklardan farklı olmadığını görebilirsek hakikatı kavrayacaktır.

Hartmann'ın dediği gibi "**Kendi kendini tanıma, insanı Tanrıya benzer kılan, dünyada olup biteni etkileme ve gerçeğin atölyesine katkıda bulunma gücü ve yeteneğidir."** İnsandan dünyanın yaratıcısı olması istenmektedir. İnsan, hem doğanın bir parçası, hem de akıl ile donatıldığı için doğayı aşan bir varlıktır. İnsan, kendisini insanlığın bir parçası olarak kabul eder, içinde insan sevgisi, adet ve doğruluğu tam olarak hissettiği, yaşamın en önemli amaçlarının bunlar olduğunu anladığı ve ona göre yaşadığı ölçüde kişi Masonluğun nurundan yararlanarak kendini bilecek tüm insanlar ve insanlıkla bir bütün olacak, evrenin bir parçası olarak Tanrısal özünün farkına varacak, yâni "En el Hak diyebilecek ve "Kâmil İnsan" olma yoluna girecektir.

KAYNAKLAR

1. DERECE RITÜELİ

Leo BUSCAGLIA: *Kişilik*

Perle EPSTEON: *Kabala*

R. EMMANUEL: *Gizemli Bilgilerin Kaynakları*

Cihangir GENER: *Ezoterik-Batını Doktrinler Tarihi*

Macit GÖKBERK: *Felsefe Tarihi*

Ziya FİÇİCIOĞLU: *Kendini Bil, Mimar Sinan Dergisi Sayı:64, Yıl:1987*

Erich FROMM: *Yeni Bir İnsan, Yeni Bir Toplum*

Erich FROMM: *Kendini Savunan İnsan*

İoanna KUÇURADI: *Yüzyılımızda İNSAN FELSEFESİ*

Ömer Faruk KURT: *Kendini Problem Yapan Varlık, Mimar Sinan Dergisi Sayı:64, yıl:1987*

Remzi SANVER: *İnisiyasyonun Metodolojisi ve Masonluk*

İÇGÖRÜ

Vedat PARACIKOĞLU

Mâbedimizdeki her toplantımızda Üstad-ı Muhterem ve nâzırların, ardi ardına çekiç darbeleri ile, çalışmamızın başladığını duyurmasından hemen sonra Üstad-ı Muhterem şu sözleri tekrarlar:

"Mason dışarıdan gelecek hiçbir güç ve yardıma güvenmeksizin kendi kendini yüceltmeye çalışmalıdır. Arasında günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanının sesini dinlemelidir. Ancak böyle zamanlarda iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar gözlerimizin önünde açılır, düşüncelerimiz Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz Ulu Yaradan'a doğru yükselmeye başlar. Dileyelim ki bu yükselmeye elbirliği ile yapacağımız çalışmalar bize yeni güçler bağışlasın."

Bu sözleri her duyuşumda, bende değişik duyguları çağrıştırdığını ve yaşama daha farklı gözlerle bakmaya başladığımı hissedebiliyordum. Bu sözlerin beni böyle-

sine etkilemesinin ve Üstad-ı Muhterem'in her toplantıda böyle bir hatırlatma yapmasının nedeni neydi? Üzerinde düşündüğümde ve konuyla ilgili olabilecek değişik kaynakları okuduğumda Üstad-ı Muhterem'in o tek cümle ile bizlere üzerinde uzun uzun düşünülüp konuşulabilecek, son derece zengin bir konuyu özetlediğini farkettim. Bu konu çağlar boyunca filozofların, edebiyatçıların, bilim adamlarının, din adamlarının ve pek çok başka alanların ilgisi içerisindeydi ve üzerinde yazılmış sayısız ve çok geniş inceleme, yazı ve sözler vardı.

Bu cümle, bizleri kendi özümüzden başlayarak Evrenin Ulu Mimarı'na ulaştıracak olan, binlerce yıldır tüm insanlığın aşmaya çalıştığı yol'u anlatıyordu ve bu yolu öyle kolayca açıklamak ve aşabilmek olası değildi. Sonuçta bu konu bana tez konusu olarak verildiğinde, bu kısa çalışma ile yapabileceğim sâdece bir pencere açmak, dikkatleri bir kez da-

ha bu konu üzerine çekmek ve düşündürmekten öte bir şey olmayacağını anladım.

Öncelikle, çalışmanın sınırlarını çizebilmek için, kavramsal bir açıklama yapmak zorunluluğu hissettim. Bunu yaparken amacım, o cümlede bizlere anlatılanları bir kelime ya da kavrama mahkûm etmek değil, ama çalışmamın dağılmasını engelleyerek, hedefini belirlemektir.

Başlangıçta konumu özetleyebilecek Türkçe bir kavram, kelime bulmakta zorlandım. İngilizce kaynaklarda irdelemek istediklerime en yakın tanımlayıcı kavram olarak "Solitude" kelimesini buldum. Oxford sözlüğünde Solitude: Yalnız kalmak, kendinle başbaşa kalmak hali olarak açıklanıyordu. Bu kelimedenden yola çıkmaya karar verdim. Başka kaynaklarda konuya uygun, Arapçadan dilimize geçmiş, Osmanlıca sözcüklerle karşılaştım: İtikâf, Tefekkür ya da Tefekküre dalmak gibi.

Mustafa Nihat Özön'ün Büyük Osmanlıca-Türkçe sözlüğünde İtikâf: Bir yere kapanıp ibâdetle vakit geçirmek, TDK Türkçe sözlüğünde ise 1-Kendini bir konuya vermek 2-Dünya işlerinden vazgeçip bir yere kapanma, ibâdet etmek şeklinde açıklanıyordu. Yine aynı kaynakta Tefekkür: Düşünme, düşünüş, Tefekküre dalmak: Düşünceye dalmak olarak tanımlanıyordu.

Tüm bu tanımlar irdelemek istediğim konu ile bazı açılardan yatkınlık gösterse de bir türlü asıl anlatmak istediğim tam karşılığı bir kelime bulamamıştım. Nihayet okuduğum bir kitapta aradığım kelime ile karşılaştım. Henüz Türkçe sözlüklere tam olarak girmemiş olsa da "İÇGÖRÜ" kelimesi tez konumu en geniş hali ile kapsayan kelimeydi. O kelime üzerinde yoğunlaşarak tez başlığım olarak içgörü'yü seçtim. İncelediğim kaynaklarda bilinçlilik ve içgözlem tanımları da kullanılıyordu, ancak bu tanımlar ile içgörü arasında benzerlikler olsa da, arada kesin anlam farklılıkları da bulunuyordu.

Bilinçlilik: İçimizden çıkanların, yaptığımız şeylerin, duygularımızın, tasarladıklarımızın kendiliğindeliği olarak duyumsanması anlamındayken, İçgözlem: (Introspection) ise bunun aksine dikkatimizin bu etkinliklere değerlendirci, düzeltici, denetleyici, engelleyici bir şekilde yönetilmesi anlamına geliyordu. Bilinçlilik'te eylemsel bir amaç olmadan farkındalık, içgözlem'de ise denetleyerek doğrulama-doğrultma, yâni eleştirel bir yaklaşım söz konusuydu. Bu iki tanımdan farklı olarak, ama tam bu ikisinin ortasında ise, içgörü yer alıyordu.

İçgörü: Bilinçli bir şekilde ama duygu ve düşüncelerimize hiçbir ket vurmadan, denetleme, düzeltme ve engelleme yapmadan

kendi iç dünyamızı, kısaca bizi gerçekten biz yapan ve değer yargıları ile kısıtlanmamış özbenliğimiz hissetmek demektir. Yani içgörüde amaçlı bir farkındalık olsa da bu sâdece gözlem yapmaya yöneliktir, herhangi bir eleştirel yaklaşım söz konusu değildir. Bir başka kaynakta ise içgörü, daha özet olarak şöyle tanımlanıyordu: İnsanın dışsal, çevresel etkilerden tamamen soyutlanarak kendi iç dünyasını, vicdanının sesini dinlemesi kendini gözlemlemesi. Özetle, asıl konumuz olan "Bir eylem şekli olarak **İçgörü**: İnsanın kendisine zaman ayırıp, sessiz bir ortamda, düşüncelerindeki tüm engelleme ve eleştirellikten sıyrılarak, kendi varlığı ile başbaşa kalmasıdır." Yaşam sonsuz bir değişim çemberidir. Yaşadığımız olaylar, günlük telâşlar, çevremizde olup biten herşey ve delicesine bir hızla değişen dünya ve teknolojinin üzerimizde yarattığı baskılar ve maddî kaygılar, kısacası hepimizin vermek zorunda olduğu varolma savaşı içerisinde, herbirimizin zaman zaman tükenmişliği, yaşamın anlamsız geldiğini ya da enerjimizin bittiğini hissettiğimiz anlarımız olmuştur. Bu devrim içerisinde bizler ve dünyamız sabit ve aynı kalamayız, ancak kendimize ayıracağımız özel yalnızlık ve sessizlik anlarında duraklayarak düşünmek, kendimizi yeniden keşfetmek ve bu hoyrat ve hızlı değişim sürecinin

bizlere unutturduğu özdeğerlerimize yeniden kavuşmak şansını kendimize sağlayabiliriz. Böyle özel anlar kendimize vereceğimiz bir nefeslenme molası, bir hediye olmak yanında; akıl ve hikmet, kuvvet ve güzelliği bulmak yolunda rehberimiz de olacaktır. Yaşamımızın her anında hepimizin bu gereksinimi hissediyor olduğumuza inanıyorum. Her koşul altında bu gereksinimi duyabiliriz. Sağlıkta, hastalıkta, terkedilmişliğin dayanılmaz çaresizlik anlarında, sevdiğimiz birinin ölümünde, çocukluk ya da erişkinlikte, kimi zaman kalabalık içindeyken, kimi zaman bilinçli ve istekli olarak, kimi zaman da koşulların ve çevremizin zorlamasıyla yalnız kalmak isteği ve zorunluluğu duyulabilir. Bâzen hiç istemek ve hazır olmasak da yalnızlık ve sessizlik gelip üzerimize, ruhumuza kendiliğinden çöreklenir, böyle anları çoğumuz pek dirençli bir ağrı gibi yaşarız; oysa bu anların ne kadar değerli belki de bilinçaltımızın ve ruhumuzun gereksiniminden kaynaklanan istençli tercihleri olabileceğini düşünerek ve o anları bize verilmiş bir ceza ya da kadersizlik olmaktan çıkararak, acı çekmek yerine çok değerli kazanımlar elde etmek için değerlendirebiliriz. Kimi zaman da kendi isteğimizle ve bilinçli olarak yaşamın acımasız gerçeklerinden, çevremizdeki olaylardan, baskılardan kurtulmak, ya-

şamı sorgulamak için seçeriz yalnızlığı ve sessizliği, yâni bilincinde olsak da, olmasak da yalnızlık ve sessizlik hep bizimledir, yanıbaşımızdadır.

Dünyevî ya da cismanî yaşamımızda kendisini dinlemek, içgörü anlarını yaşamak için kendisine zaman ayıran, sessizliğe ve yalnızlığa gereksinim duyanlar, çevrelerindeki insanlar ve toplum tarafından tembellik, hareketsizlik ve üretici olmamakla suçlanabilmektedir. Bir yere veya bir şeye dâvet edildiğimizde işlerimizin yoğunluğu, berber randevumuz, alışverişe gitmek zorunluluğu, toplantılarımız v.b. bizi dâvet eden kişi ya da topluluk tarafından geçerli mâzeret olarak kabul edilebildiği halde, dâvete katılamayacağınızı çünkü o saatin sizin yalnız kalmak için ayırdığınız saat olduğunu söyledüğünüzde en azından garip kaba veya egoist olmakla suçlanabilirsiniz. Toplumumuzda yalnız kalmak istemek ve bunu bir mâzeret olarak ileri sürmek hep bir şüphe ve güvensizlik uyandırır. Günümüz insanı âdeta sessizliğe, yalnızlığa ve içgörü anlarına zaman ayırma istek ve gereksinimini kaybetmiştir. Ne zaman tamamen kendi kendimizle kalabileceğimiz boş bir vaktimiz olsa onu hemen eğlenceli bir şekilde çevirmeye, meşguliyetler bulmaya çalışırız. Ya bir kitap veya dergi alırız elimize, ya radyo veya televizyonu açarız ya da çevre-

mizdeki insanlarla sohbeta başlarız. Kısacası hep kendimizi kendimizden uzaklaştırmaya çalışırız. Toplumsal öğretisi ve şartlanmaların oluşturduğu ortak davranış kalıpları yalnızlığı kaçınılması gereken ve olumsuzlayan bir tavır içindedir, bireyler yalnızlık ve sessizliğin korkulacak ve kaçınılması gereken bir eylemsizlik hâli olduğuna inanmışlardır. Oysa sessizlik, yalnızlık, kendi kendimizle kalarak yaşayabileceğimiz içgörü anları ve yaşamın gerçek merkezine ve anlamına bu yolla dönüş, büyük ödüllere doludur, yaşamımızı etkiler ve değiştirir, kendimizin farkına varmamızı, yaratıcılığımızı ve gerçek mutluluğu bulmamızı sağlar. Bu yolla yaratıcı ruhumuzu, arzularımızı keşfeder, çevremiz ve doğa ile iletişim kurma yeteneğimizi çoğaltabiliriz. Çoğu zaman konuşarak kuramayacağımız düşünceler ve eylemsel bağlantıları sessizlikle elde edebilir ya da konuşarak bozabileceklerimizi bozulmadan koruyabiliriz.

İçgörü ile kendimize ait gerçekleri keşfedebildiğimizde körleşmeye yüztutmuş duygularımızı onarabilir, önceliklerimizi yeniden düzenleyebiliriz. Eğer yaşamın gerçek anlamını bulmak ve içsel sesimizi duymak istiyorsak tekrar tekrar ve düzenli olarak bu içgörü anlarına dönmemiz gerekebilir. İçgörü ulu yaradanın bizlere verdiği insanî değerleri-

mizi koruyarak yaşatabilmek yolunda bir zorunluluktur. Bu yolla yaşamımızın her kararında kendimiz, insanlık ve doğamız için en iyinin, en doğrunun ve en güzelin ne olduğunu keşfedebilmek şansımız olacaktır.

Yalnızlık ve içgörü eylemi, insanlığın en ilkel çağlarından beri deneyimlediği ve belki de eski dönemlerde değeri çok daha fazla bilinmiş bir kavramdır. Bazı ilkel kabîle kültürlerinde erginlik yaşına ulaşan gençlerin bir ormana, dağa ya da çöle bir süre yalnız yaşamak üzere bırakıldığını biliyoruz. Bu sürede yalnız bırakılan gencin Tanrı ile teması geçmesi, bir şarkı bestelemesi ve büyülü bir rüya görmesi beklenirmiş. Rüyasız geri dönenler başarılı olunca dönmesi için tekrar tekrar o yalnızlıklarına gönderilirmiş. Ancak başarılı olarak geri gelenler erişkinliğe kabul edilirlermiş. Yalnızlık ve içgörünün deniz yıldızları gibi eksik parçalarımızı tamamlama ve tam olma şansını verdiğine inanılmış.

Yunanlı filozof Epictetus "Kapılarınızı dış dünyaya kapatıp yalnız kaldığınızda kesinlikle yalnızım demeyin. Çünkü Tanrı ve kişisel dehânız sizinledir. Yaptıklarınızı görebilmek için bunların dışında bir ışığa ihtiyacınız var mı?" diye soruyor İnsanlığa.

İçgörü için ayıracağımız bu sessizlik ve yalnızlık anları, kesinlikle bir zaman kaybı değildir,

aksine, tükenmiş ruhsal enerji ve gücümüzü yerine koymak ve içbarışımızı sağlamak için bir gereksinimdir; bu sâyede dış dünyaya daha sağlıklı ve bütünlenmiş olarak dönmek ve kazanımlarımızı aktarmak şansına sahip olabiliriz. Böyle anları işimizde, evde, yolculuklarda, evlilik yaşamında ve hattâ kalabalık bir cadede bile yakalayabiliriz. Örneğin sevdiğimiz bir kişiyle ya da eşimizle kumsalda elele ve sessizce yapılan bir yürüyüşün kazanımları çok yüksek olabilir.

Düzenli bir içgörü çabası ile iç dünyamızın ritmini yeniden yakalamak ve onunla uyum sağlamak mümkün olur. Yalnızlık ve sessizlik bir değişim ocağı gibidir, ancak orada geçireceğimiz anlarda kendimizi bilmek şansını bulabiliriz. Aksi halde, herbirimiz toplumun ve kurulu düzenin edilgen piyonları, kurbanları olmaktan ve yarattığımız illüzyonlarımızın peşinde koşmaktan kurtulamayız. Yaşam zamana karşı ama insanların kendileri için zaman ayıramadıkları bir yarışa dönüşmekte, âdeta toplumsallaşma ve sosyalleşme ile yalnızlık arasında bir rekabet savaşı biteviye devam etmektedir.

Hint kökenli filozof Krishnamurti soruyor "Hiç şöyle sırtınızı dik tutarak kıvıldamadan oturup yaşamın güzelliğini tattığınız oldu mu? Zihninizi başıboş bırakıp öyle değersiz şeyleri değil de, coş-

kularınızı, derin duygularınızı ortaya çıkartmasına, keşfetmesine izin verdiğiniz oldu mu?"

Ve devam ediyor "Öyle zamanlarda herşeyi iştirsiniz, tâ uzak-taki gürütüleri iştittığınız gibi daha yakınızdaki sesleri de iştirsiniz. Tüm sesler birden kulaklarınıza ulaşmaya başlar, o zaman, dar bir kanal içine hapsedilmiş zihniniz özgürlüğüne kavuşur. Bu biçimde dinlediğinizde içinizde olağanüstü bir değişim başlar. Bu öyle bir değişimdir ki, istencinizin hiçbir katkısı olmaz, siz istesenez de, istemeseniz de değişim gerçekleşir. Bu değişimin büyük bir güzelliği vardır. Size doğüstü bir derinlik kazandırır."

Aranızda böyle bir deneyimi yaşayan ya da böyle bir zihinsel açılım anını en son ne zaman yaşadığını anımsayanınız var mı acaba?

Oysa günlük telâşlar arasında bir an durup kendi iç dünyamızı gözlemleyebilirsek, aslında nasıl da küçük dünyevî dertler, tasalar ve beklentiler yüzünden kendimizi üzdüğümüzü, hırpaladığımızı farkedecek ve yaşamın amacının aslında bu demek olmadığını keşfedebileceğiz. İçsel dünyamız ve ruhumuzla doğru ilişkiyi kurabilmeyi başardığımızda yaşamdaki herşeyin aslında ulu bir amaca yönelik olduğunu, orada hatâlara ve raslantılara yer olmadığını, tüm yaşadığımız olayların onlardan birşeyler öğren-

memiz için bize verilen kutsal ödüller olduğunu anlayabileceğiz.

Amerikalı yazar Alice Koller "Yalnızlık, diğer insanların hayatınızda olmayışından çok, kendi varlığınızın tam olarak farkında olmaktır. Yalnız olmak kendi seçimlerinizi özgürce yapabilmek lüksüdür" derken, yalnızlığın bir cezadan çok bir ödül olduğunu anlatıyor.

Yalnızlık yaşamın geri kalmış ya da yavaşlamış şekli değildir. Sâdece yalnız kalabilmeyi öğrenbilmiş olanlar kendileri ve hayatı tam olarak bilebilirler.

İçgörü ruhun istirahatidir, uykunun bedene verdiğini ruhumuza ancak yalnızlık ve içgörü verebilir; ruhumuz bu yolla beslenir, yenilenir ve yaratır. Böyle anlarda denetleme, sansür, yargılama, ve değerlendirme yoktur. Zihnimiz ve ruhumuz bu şekilde sâkinleşir, neşe ve huzura kavuşur, tam bir iç barışı yakalaması mümkün olur.

Yalnızlık, yaratıcılığın da temel şartıdır. Yaratıcılığın her aşamasında mutlaka yalnızlığa gerek duyulur. Yalnızlıkta büyük bir yaratıcı güç gizlidir, tüm yapılması gereken içgörü ile bu yaratıcı gücü keşfetmek ve harekete geçirmektir. Hayatımız hep birşeyler öğrenmek için didinecek geçiyor. İçgörü anları öğrendiklerimizi sindirmek ve yaratıcılığa yönlendirmek zamanlarıdır. Zihnimizi tamamen sessiz ve

durgun bir hale getirebildiğimizde, yaratıcı anlayışımızı ortaya çıkacaktır. İnsan, toplumun düşünce, baskı, korku, endişe, şüphe ve etkilerinden ne kadar uzak kalabilirse o oranda yaratıcı olacak, yenilik ve buluşlar konusunda beynini ve ruhunu özgür kılacaktır.

Leonardo da Vinci yalnızlık ve yaratıcılık arasındaki bağlantıyı şöyle anlatıyor: "Eğer yalnızsanız tümüyle kendinize aitsiniz demektir, yanınızda bir kişi varsa kendinizin yalnızca yarısına sahipsinizdir. Çevrenizde birden fazla kişi bulunduğunda ise, aynı durum daha da vahim olarak sürecektir."

Hintli doktor Deepak Chopra ise "Kendi iç sessizliği ile ilişki kurmayı bilmenin yerini tutacak hiçbir ilham, bilgi ve değişmezlik yoktur." diyor.

Kendimizle başbaşa kalacağımız böyle anları yakalayabilmek, yaşamın karmaşası içinde, pek kolay değildir. Montaigne böyle anları nasıl yakaladığını ve bu anlardaki kazanımlarını bakın nasıl anlatıyor:

"Hiç kimsenin sizi rahatsız edemeyeceği bir yerimiz olmalı. Bu yerimiz öyle özel olmalı ki dış dünya ile alâka ve bağlarımız orada yer bulamamalı; orada karımız, çocuklarımız, sahip olduğumuz ünvanlar, paramız, mallarımız, hizmetçilerimiz hiçbir şeyimiz bulunmamalı. Böylece

onları kaybettiğimiz an geldiğinde hiçbir şey bize onlarsız ve yeni görünmemeli."

Yalnızlık ve içgörü mutlaka tek başına kalmak zorunluluğu içermeyebilir. Başkaları ile birlikte olduğumuzda da yalnızlığı deneyimleyebilir ve hattâ yanımızdakilerle paylaşabiliriz. Herkez başkaları ile beraberken nasıl yalnız olunabileceğini ve bu anların nasıl paylaşılabilirliğini bilemeyebilir. Ama bu öğrenilebilir bir davranış şeklidir. Eşler, arkadaşlar, dostlar, kardeşler ve toplum olarak birbirimize yalnızlıklarımızı yaşayabilmemiz için yardımcı olmalıyız. Kişilere hiçbir şey söylememe özgürlüğünü tanımalıyız. Nezâket, birinin sessizliği tercih edişini diğerlerinin anlayışla kabul etmesini gerektirir. Bu sâyede birbirimizi gassetmeden birbirimize bağlanmayı da öğrenebiliriz. Yalnızlık bağımlılığı reddetmektir, ancak karşılıklı bağıllıkla paylaşılabilir. Mutsuz ve başarısız birlikteliklerimizde bu nezaketin eksikliği veya yokluğunun, yanımızdaki insanın yalnız kalmak ihtiyacı duyduğu anlara saygı göstermemiş oluşumuzun ilişkiye olumsuz etkilerini inkâr edebilir miyiz? Çoğumuz sevgilerimiz, yoğun arzularımız ve bir anlamda bağımlılıklarımızla sevdiklerimizi ve dostlarımızı boğuyor değil miyiz? Dostlarımızı, yakınlarımızı ve kardeşlerimizi tam bir sevgi ile sevebileceğimiz

duyarlılığı ancak derin yalnızlıklarımızda bulabiliriz. Ne kadar kendi kendimizle kalır ve içgörü ile kendimizi keşfedebilme şansını kendimize tanırsak kardeşlerimiz için de o kadar duyarlı olmayı, onları ne söyledikleri için değil, ne oldukları için sevme şansını yakalayabiliriz.

Sessizlik yalnızlığın ve içgörü'nün ayrılmaz parçası, kardeşidir. Sessizlik tek başına, kendi içerisinde konuşmak kadar güç taşır. Pek çok şeyi anlatabilir. Bir ressamın gölgeleri anlatmak için ışığı kullanması gibidir, ruhlarımızı açığa çıkarır ve kalbimize fısıldar. Bu yolla ruhumuz ve kalbimiz birleşir.

Lübnan asıllı Amerikalı şair-ressam Kahlil Gibran şöyle demiş: "Sessizliği çok konuşandan, hoşgörüyü tahammülsüzlerden, sevecenliği zâlimlerden öğrendim, yine de gariptir bu öğretmenlerime hiç minnettar değilim."

Sessizlik ve yalnızlık, birlikte, zaptedilebilen bütün duygusal tepkilerimizin tamamen kontrol altında olduğu anlamına gelir. Vücudumuzda da herşey bir sessizlik ve sükûnet ile çalışır. Organlarımızdan sesler duymaya başladığımızda bir şeylerin yanlış gitmekte olduğunu anlarız. Vücudumuzda olduğu gibi ruhumuzda da sessizlik huzur ve dinginlikle eşdeğerdir. Yaşantılarımızda susmanın ve sessiz kalmanın güç, hattâ acı verici ama sessiz kalınmasının daha doğru ve

yararlı olduğu anlar ve olaylarla karşılaşırız. O anlarda sessiz kalabilmek, bunun yolunu keşfedebilmek, insanı güçlü kılar; bunu başarabilen insanlar ruhlarına, günaha karşı kendisini koruması için, zaman ve şans tanıyorlardır.

Çevrenize bakınız, mutlu ve başarılı bulduğunuz kişilerin hemen hepsi çevrelerindeki büyük kalabalıkların ortasında yalnızlığın bağımsızlığı yaşayarak, özgürce ve kendi irâdeleri ile çevresel etki ve baskılardan etkilenmeden karar verebilenler ve bağımsızlığın mükemmel tatlılığını içlerinde duyumsayabilenlerdir. İçsel değerlerini tanımamış ve onları bağımsız kılamamış insanların, gerçekten mutlu ve başarılı olmak şansları yoktur. Sâdece mutluluk oyunu oynarlar ve tatminsizlikler içerisinde yaşamalarını tüketirler.

Yalnızlığın bir serüven ya da zorluk olup olmadığı, onu algılayış şeklinize ve yaşama bakış açınıza bağlıdır. Yalnızlık, bizi bazı özel durumlar dışında, onu seçip seçmememiz konusunda tamamen özgür bırakır. Bir telefon, bir kitap ya da bir müzik sesi ile o yalnızlık ve sessizlik anlarından özgür kılabiliriz kendimizi. Yalnızlığı kalplerimizde ve düşüncelerimizde yalnızlık acısı çekmeden yaşamalıyız, bunu başara bildiğimizde gerçeği görmek, kendimizi bilmek, kendimiz olmak, kendimizi özgün ve ilginç

kılmak için sonsuz olanaklara kavuşuruz. Kısacası bu bir seçim işidir, yalnızlıkları bir keyif ya da kazanım anı veya ceza olarak yaşamak bizlerin seçimidir. Bu seçimi yaparken öncelikle kendimizle dost ve arkadaş olmalıyız, kim olduğumuza ve bize özel verilmiş tanrısal değer ve armağanlarımıza saygı duymayı öğrenmeli, kendimize karşı sabırlı davranmalıyız.

Sonuç olarak; bu kısa çalışma ile içgörü kavramını açıklamaya, günlük telâşlarımız içerisinde kendimizle başbaşa kalabileceğimiz, insanlardan uzak ve sessiz, içsel sesimizi yakalayabileceğimiz zaman dilimlerini ve ortamları yaratmamız ve bunu alışkanlık haline getirmemiz gerektiğini, yalnız kalmak olanağımız yok ise kalabalıklar içerisinde dahi yalnızlık ve sessizliğin yaşanabileceğini, bu anlarımızda

kendi iç dünyalarımızın zenginliklerini keşfederek büyük kazanımlar elde edebileceğimizi anlatmaya ve kardeşlerimi bu konuda bir kez daha düşündürmeye çalıştım. Başarabildiğimi umuyorum.

Taşlarımız yontma ve düşüncelerimizi Evrenin Ulu Mimarı'na doğru yükseltme yolunda içgörü kavramının önemli bir rehberimiz olacağı inancı ile çalışmama J.J. Rousseau'nun bir sözü ile son vermek istiyorum. "Pek geç keşfettiğim bu yol öyle verimli oldu ki, bana herşeyi unutturdu. Kendimle başbaşa kalmak alışkanlığım sonunda bana dertlerimi duyumsatmaz oldu. Mutluluk kaynağının bizde bulunduğunu, mutlu olmasını bileni mutsuz kılmanın ötesi insanların elinde olmadığını deneyimimle öğrendim."

KAYNAKLAR

- 1- Deepak Chopra. *Ageless Body, Timeless Mind, Creating Affluence*
- 2- Fyodor Dostoyevski, *Karamazov Kardeşler*
- 3- Sigmund Freud. *Rüyaların Yorumu*
- 4- Krishnamurti. *Think on These Things*
- 5- Jean Jacques Rousseau. *İtirafnar*
- 6- Erich Fromm *Sevme Sanatı*
- 7- John E. Geno-Arnold Goldberg *Zihin Modelleri*
- 8- Olga Kharitidi. *Çembere Giriş*
- 9- Karen Horney *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi*
- 10- Karen Horney *Psikanalizde Yeni Yollar*
- 11- Doğan Cüceloğlu *İçimizdeki Çocuk*
- 12- Dale Salwak *The Wonders of Solitude*
- 13- Shakti Gawain *Creative Visualization*

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Tamer Ayan	Merdiven Sembolizması	18.10.1999
KÜLTÜR	Önder Öztürel	Tan Yerinin İlk Işıkları	15.10.1999
	Deniz Oksal	Yabancı Sözüyle Atatürk	12.11.1999
ÜLKÜ	Şinasi Afacan	Masonlukta Teklif ve Rehberlik	30.09.1999
	Cem Mahruki	Dünyada Masonluk	11.11.1999
KARDEŞLİK	Oğuz Tegin	Vitriol	07.10.1999
HÜRRİYET	Levent Aksüt	Cam Piramit Antalya	05.10.1999
	Mehmet Demirel	İnisiyasyon	19.10.1999
	Necati Böke	Allegori, Sembol ve Hikmetler	02.11.1999
	Ferhan Dinçer	Salim Rıza'dan Nur-u Ziya'ya	16.11.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SEVGİ	Sevil, Çalıőkan, Nazım Doğan, Osman Güven	M.:ik Öğreti, Bireyi Ne Ölçüde Etkiler	25.10.1999
ATLAS	Faruk Bil	Media Etiği: Depremden Sonra ve Genelde	03.11.1999
MÜSAVAT	Doğan Yalım	Masonluk Nedir?	24.09.1999
	Doğan Güvenç	"Evrensel Müzik Üzerine"	08.10.1999
	Moiz Varon	Zamanın Masonik Boyutu	22.10.1999
	Ünal Yılmaz	Atatürk'ün Karizması	05.11.1999
LİBERTAS	Heinz Gebauer	Hiram Anahtarı	15.09.1999
	Ahmet Özmete	Mesleğim ve Masonluk	29.09.1999
	Heinz Gebauer	Hiram Anahtarı 2. Bölüm	13.10.1999
	Süleyman Kasırğa	Masonluk Bakış Açısından Elektriğin Tarihçesi	27.10.1999
	Tevhit Arıkan	Goethe'nin 250. Doğum Yılı	24.11.1999
HAKİKAT	Koray Acarlı, Yorgo Petridis	Tıpta Etik	21.10.1999
	Kaya Paşakay	Kudüs'ten Esintiler	18.11.1999
	Dimitri Frangopulos	Hakikat Lo.:sının Tarihçesi	02.12.1999
AHENK	Tamer Ayan	M.:lukta Merdiven Sembolizması	13.10.1999
	Nuri Yıldırım	Cumhuriyetin Eğitim ve Kültür Hizmetleri	27.10.1999
	Ömer Kuran	Atatürk'ün Kendi Sözleriyle Anma	10.11.1999
ERENLER	Tarık Günersel	Őiir Dünyasında Bir Gezinti	24.09.1999
	Ergin Koparan	Resne'den Sur'a Erenler	08.10.1999
	Barbaros Sağdıç	Evrenin Evrim Diyalektiği	22.10.1999
DELTA	Ahmet Türkoğlu	Niçin Evrenin Ulu Mimarı?	11.10.1999
	Tolga Iskır	Landmarklar ve Semboller	25.10.1999
	Melih Yonsel	Evrenin Yaradılıőının Sırrı	22.11.1999
SADIK DOSTLAR	Ahmet Erman	21. Yüzyılda Masonluk	07.10.1999
	Murat Bilgili	17 Ağustos 1999 Sabaha Karşı Gelen Ziyaretçi Doğaydı	21.10.1999
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	04.11.1999

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Ahmet Kurtaran	Milenium Eőiėindeki Mahőerde Masonluk	18.11.1999
ÜLKE	Coőkun Gőzendor	Bir M.: 'nun Ayni Nafakadan Nakdi Nafakaya Geçiş Formasyonunda alıőma	21.09.1999
	Ali Oktay Cever	Cumhuriyetin 75. Yılı ve Masonluk	05.10.1999
	Hasan Erman	Adalet	19.10.1999
	Koray Darga, Burçin Oraloğlu, Zeki Alasya	Atatürk ve Cumhuriyet	02.11.1999
HÜMANİTAS	Maurice Alfandari	Masonluk 2000 Yılında Varlığını Korumalıdır?	12.10.1999
	Marco Benbanaste	Büyük Bir Tarihin Ebedi Maőrıka Gőüőü	09.11.1999
	Yasef Yoaf	Haőhaőiler Kimlerdir?	23.11.1999
HULUS	Kimon Mingiuri	Tarihdeki Ünlü Masonlar	29.09.1999
	Walter Machate	Sayısal Sembolizmin Gizemi	27.10.1999
	Lefter Karakaő	İnisiyasyon ve Ezoterizm	27.10.1999
FREEDOM	Haluk Bitek	Türk M.: 'luğunun alıőma Yönteminin Diğer Bazı Obediyanslarla Kısa Mukayesesi	08.10.1999
	Ahmet Han	Tarihin Kırılma Noktalarında Masonluk	14.10.1999
	Utku Oğuz	ağlara Damgasını Vurmuő Benzersiz Bir Dahi; Atatürk	11.11.1999
DEVİRİM	Atila Aykol	Depremeler Önlenebilir, Önemler Alınabilir.	22.09.1999
	Biröl etinelik, Ozan Tanyü, Vedat Demirel	M.: 'lik Seyahat	
	İsmail Örengil, etin Emgen, Mehmet İzli, enap Övüncü	Őuurlu İnanç	03.11.1999
PINAR	Teoman İkin	Adalet ve Eşitlik	19.10.1999
	Tayfun Ulusoy	K.: 'lik Sevgisi ve Masonlukta Saygı	19.10.1999
	Ali Sina Kumcuoğlu	Atatürk	16.11.1999
SEVENLER	Ahmet Aydın	Düşünce Özgürlüğü	15.10.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Muhittin Söylemezoğlu	Masonluğu Sevmek ve Masonluğu Sevdirmek	26.11.1999
HİSAR	Tamer Ayan	Mustafa Kemal Atatürk	09.11.1999
ÜÇGEN	İlker Aşık	Kader	22.10.1999
	Haluk Öztürk	Türk ve Dünya Masonluğu	05.11.1999
ÜÇİŞİK	Oktay Gündoğdu	1923'den 1935'e Kadar Ülkemizdeki M.:ik Gelişmeler	11.10.1999
	Fahrettin Süer	Büyük Nutuktan Alıntılar	08.11.1999
GÜN	Murat Bilgili	17.08.1999 Sabaha Karşı Gelen Ziyaretçi Doğa idi	30.09.1999
	Mutlu İzmen, Ergun Özacar, Emin Ayabakan	Atatürk'ü Anarken Atatürk'çü Düşünce İdeolojisi	11.11.1999
ÖZLEM	Aydın Harezi ve Doğan Karadeniz	M.: Düşünce	20.09.1999
	Halim Akbaş, Cüneyt Ziya Ülgen	Atatürkçü Düşünce	01.11.1999
BAŞAK	Işık Ece	Deprem ve Marmara'nın Geleceği	30.09.1999
	Ertan Birkan	Kilvining Katedrali	14.10.1999
	Ergun Önen	Atatürk'ün Büyük Eseri Cumhuriyetimiz	11.11.1999
İREM	Cem Öven	Başlangıç Üzerine Yorum	01.10.1999
	Oktay Barlas	Ölümü Yenmek	12.11.1999
PIRAMİT	Tamer Ayan	A.B.D.'de Masonluk	12.11.1999
NİLÜFER	Haluk Payaslıoğlu	Bireyin Yükselişi	14.09.1999
	Erhan Başoğlu	Reşat Nuri Güntekin K.:'in Eserlerine Masonik Açıdan Bakış	12.10.1999
	Tuğrul Dirimtekin	Dil Bayrağı Türkçe	26.10.1999
	Nurhan Hüryaşar	Atatürk ve Üniversitesi Reformu	09.11.1999
	Mehmet Şişmangil	Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi	09.11.1999
	İbrahim Afif Karakılıç	Atatürk ve Yaratıcılık	09.11.1999
	Erhan Başoğlu	Atatürk ve Çocuk, Cumhuriyet Kronolojisi	09.11.1999
BURÇ	Tayfur Ekin	Yardımlaşma	27.09.1999
	Naif Timur	Masonik Prensiplerin Hayata Geçirilmesi	25.09.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tamer Ayan	Shrine Masonluğu	08.11.1999
SEMBOL	A. Pulad Verbaş	Üçgenin Sembolizması	04.10.1999
	İzzet Evin	Sembol	18.10.1999
GÜVEN	Adnan Sütmen	İnsanı Yeniden Yapılandırmak	25.11.1999
MEŞALE	Şevki Gökerman	Anlamak	10.11.1999
	Galip Dolun	Masonluğun Sembollerle Yaptığı Açıklamaların Yorumu	24.11.1999
ANADOLU	Raşit Temel	Başlamak	19.10.1999
SEZGİ	Baysan Altınar	Anadolu Aydınlanması	14.09.1999
	Emin İzgi	Sevgi	28.09.1999
	Erol Aydın	90. Yılında Masonluk	12.10.1999
	Nusret Semi	Felsefi ve Masonik Açından Atatürk	26.10.1999
	Muzaffer Mısırlıoğlu	Atatürk ve Cumhuriyet	09.11.19
AKIL ve HİKMET	Adnan İğnebekçili	Masonik Açından Zaman ve Mekân Kavramı	07.10.1999
	Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu,	Masonluğun Yazılı ve Yazılı Olmayan Üstün Gürtuna Kuralları	21.10.1999
	Çetin Kaya Apatay	İki Ömür Atatürk	11.11.1999
YEDİTEPE	Murat Bilgili	Uyanış	11.11.1999
	Çetin Kaya Apatay	İki Ömür Atatürk	11.11.1999
	Erich Werner	Yabancı Gözüyle Atatürk	11.11.1999
	Gernot Riebenstein	Atatürk	11.11.1999
GÖNYE	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde Masonluğu Nasıl Anlıyorum?	11.10.1999
GÜZEL İSTANBUL	Cumhur Şenol	Ülkü Mâbedi	08.10.1999
	Ö. Vedat Hendekli	Masonlar Nasıl Dağılırlar?	08.10.1999
	Atilla Aykol	Türkiye Bir Deprem Ülkesidir	22.10.1999
	Ahmet Madenci	Atatürkçü'lük ve Cumhuriyet Kavramı	05.11.1999
GÜNİŞİĞİ	Haldun Tarlan	Sevgi Üstüne	20.09.1999
	Kaya Paşakay	Fransa'da Masonluk	01.11.1999
	Işık Dikmen	Atatürk	15.11.1999
TANYERİ	Özkan Tetik	(Atatürk Haftası) 19 Mayıs 1919	12.11.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Fevzi Dabanlı	Haber Mukaddes Yorum Serbest Midir?	26.11.1999
SADAKAT	Kaya Paşakay	Kudüsten Esintiler	05.10.1999
	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine	19.10.1999
	Naif Timur	Masonluk ve Sevgi	02.11.1999
MARMARA	Eyüp Altaylı	Mısır'da Ezoterizm	13.09.1999
SABAH GÜNEŞİ	Tanju Koray	M.:luk ve Ezoterizm	11.10.1999
	Sürelî Solakozlu	Atatürkçülük ve Kemalizm	08.11.1999
DOSTLUK	Tuğrul Şavkay	Masonik Gelenekte Konuşma	27.09.1999
	Hasan Erman	Masonlukta Adalet	11.10.1999
GELİŞİM	Burçin Orhon	Varoluşçuluk	12.10.1999
	Galip Dolun	Masonluğun Bize Anlatmak İstediklerini Yorumlarken	23.11.1999
ONUR	Ali Dinçol	Cumhuriyet	26.10.1999
UMUT Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu, Üstün Gürtuna		Masonluğun Yazılı Olan ve Yazılı Olmayan Kuralları	04.10.1999
	Tamer Ayan	Yüksek Dereceler ve E.K.S.R.	15.11.1999
YAKACI	Necdet Egeran	Deprem ve İnsan	20.09.1999
	Raşit Temel	Başlamak	04.10.1999
	Cemil Soğukçelik,	Türk Kültürünün Tarihsel Değişimi; Türklerin Kerim Mehmetzade Tarih Boyunca Kullandıkları Alfabeler	18.10.1999
	İsmail Hakkı Demirci	M.:luğun Dört Temel Erdemi	29.11.1999
KADIKÖY	Ahmet Han, Levent Tarhan, Osman Yiğit, Salih Karahasanoğlu	Küreleşme Sürecinde Ekonomi, Siyaset ve Kültür	01.11.1999
GEOMETRİ	Tanju Koray	Tabloların öyküsü	06.10.1999
	Tamer Ayan	Prince Hall (Zenci) Masonluğu	20.10.1999
	Cevat Güralp	Mısır Ezoterizmi	03.11.1999
	Aktan Okan	2000'lerde Masonluk	17.11.1999
DOĞU	Kaya Kerim Ekinci	Masonik Düzen ve Etiket	05.10.1999
	Atalay Tarlaabaşı	Masonluk Tarihi	19.10.1999
	Kaya Kerim Ekinci	Üstatların Görevleri	19.10.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Aykut Akmenek	Masonluk Tarihi	02.11.1999
ÜLKÜM	Kaya Paşakay	Fransada Masonluk	21.09.1999
	Reşit Ata Neden Eli Boş Geldin?	Genç Kardeőim Hoş Geldin, 19.10.1999	
	Tunç Timurkan	Başka Bir Açıdan Masonluk Tarihi	16.11.1999
	Tayfun Akgüner Olarak Atatürk'çülık	Ulusal Modernleşme İdeolojisi 30.11.1999	
UFUK	Kemal Göneñ	Atatürk	18.11.1999
DORUK	Tunç Timurkan	Başka Bir Açıdan Masonluk Tarihi	14.09.1999
	Semih Tezcan	Artık Çağlardan Günümüze Masonluk	12.10.1999
	Ömer Hülügü, Tamer Ayan	M.:lukta Rit Nedir ve Belli Başlı Ritler	26.10.1999
GRANİT	Şinasi Afacan, Enis Basım, Tamer Erel, Haluk Oral,	Cumhuriyeti Karőılarken	Zeki Alasya 25.10.1999
	Şinasi Afacan, Haluk Oral,	Zeki Alasya Atatürk	08.11.1999
TESVİYE	Nusret Semi	Felsefi ve Masonik Açıdan Atatürk	04.11.1999
SABAH YILDIZI	H. Hüseyin Bildirici,	Zafer Doğan, Rifat Tanıl Atatürk	08.11.1999
ATAYOLU	Yalkın Gençer	Tekris Öncesi ve Tekris	04.10.1999
	Murat Bilgili	17 Ağustos 1999 Günü Gelen Ziyaretçi "Doğa" idi	01.11.1999
ALTAR	Enver Yalçın, Tahir Yurtsever, Ömer Galatalı,	90. Yılda Binalarımız	05.10.1999
	Yüksel Atasel, Murat, Atakiői, Kerem Kenanoğlu, Ali Çakır, Zeki Alasya		05.10.1999
	Koray Darga, Burçin Oraloğlu, Zeki Alasya	Atatürk ve Cumhuriyet	02.11.1999
	Ahmet Gücükoğlu, Özcan Akıőık, Mehmet Calkı, Manuel Akcanbazyan,		
	Haluk Hızlalp, Tunç Őanad,	Lemi Gülman Masonlukta Ritler	16.11.1999
NAR	Talha Gencer	Deprem Açıısından Bölge, Şehir ve Yapı Planlaması	25.10.1999

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
YÜCEL	Tamer Ayan	Yüce SUN K.:in Konferansı Anadolunun Gönül Işıkları	30.09.1999
	Selim Ramazanoğlu	Doğudan Yükselen Işıkla Görülenler	14.10.1999
	Faruk İllıkan	1909 Öncesi Osmanlı İmparatorluğu ve M.:lar	25.11.1999
GÜZELLİK	Mehmet Uçar	Özgür Düşünce	21.09.1999
	Necati Böke	Üç Harften Bir Söz Oluşur	05.10.1999
	Cem Özyurt	Masonluk Nedir?-	19.10.1999
	Özgür Polvan	Sembol ve Allegori	02.11.1999
	Yılmaz Suner	Masonik Disiplin, İtidal, Basiret, Cesaret, Adalet ve Sevgi Üzerine	16.11.1999
KÜRE	Ata Anıl	İnsan Toplum ve Masonluk	06.09.1999
	Nino Debahar	Mâbedin Felsefesi	04.10.1999
	Yaşar Levent	Ben Mason muyum?	29.11.1999
	İzak Abudaram	Bahailik	01.11.1999
ÇEKİÇ	Murat Bilgili	17 Ağustos 1999 Sabaha Karşı Gelen Ziyaretçi "Doğa" idi	14.09.1999
	Murat Büyükerhun	Tarihde Kalanlar	26.10.1999
	Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu,	Masonluğun Yazılı Olan ve Üstün Gürtuna, Ali A. Şahin Olmayan Kuralları	23.11.1999
TAŞOCAğI	Tamer Ayan	Shrine Masonluğu	22.09.1999
	Cemalettin Gürel	Deprem Nedir?	06.10.1999
	Ergun Zoga	Bir Masonun Vazgeçilmez Görev ve Sorumlulukları	06.10.1999
	Alp Ulusoy	Örnek İnsan "Dr. Albert SCHWEITZER"	03.11.1999
ANIT	Şadan Ersoy	Hiram Efsanesi Üzerine Yorumlar	08.11.1999
	Erdoğan Ersever	Ateşi Çalmak	08.11.1999
KÖRFEZ	Ruşen Dora	İlahi Komedyadaki Tekris Gibi Yolculuklar	11.11.1999
ZEYTİNDALI	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine	08.10.1999
	Celil Layiktez	İzmir'de 1856'da Kurulan Gayri Muntazam B.: L.: ve Getirdikleri	22.10.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH	
IRMAK	Zihni Tekin, Ibrahim Erentay	Depremiñ Düşündürdükleri	14.09.1999	
	Haluk Pektaş	Masonluğun Kısa Tarihiçesi	28.09.1999	
	Faruk İlikan	1909 Öncesi Osmanlı İmparatorluğu ve Masonluk	12.10.1999	
	Zihni Tekin	Depremiñ Düşündürdükleri	12.10.1999	
	Faruk İlikan	19 Mayıs 1999-29 Ekim 1923 Arası Dönem ve Cumhuriyetiñ İlanı	26.10.1999	
	Erşan Tınay, Burçin Oraloğlu,	Yazılı Olan ve Üstün Gürtuna Olmayan Kurallar	09.11.1999	
	Atila Gönenli	Elektronik Ticaret Devrimi	23.11.1999	
	SEBAT	Halil Nadaroğlu	İnsan Sevgisi	05.10.1999
	Koray Darga, Burçin Oraloğlu, Zeki Alasya	Atatürk ve Cumhuriyet	02.11.1999	
	RÖNESANS	Osman Çelik Uluöz	Mâbed ve Semboller	19.10.1999
VEFA	Orhan Sağcı	Masonluğun Aydınlatılması	08.10.1999	
	Ali Öztekin	Atatürk'ü Anlamak	05.11.1999	
SUR	Barbaros Sağdıç	Evreniñ Evrim Diyalektiđi	30.09.1999	
	Zihni Bengüer	Duvarlar, Surlar ve SUR	14.10.1999	
	Dursun Buğra	Anderson Nizamnameleri ve Landmarklar	11.11.1999	
ANKARA				
UYANIŞ	Avarkan Atasoy	Mesleğimize İlişkin Bir İnceleme	15.10.1999	
	Eralp Özgen	Nereden Nereye Geldik?	05.11.1999	
DOĞUŞ	Hüseyin Özkan	Eski Mükellefiyetler	12.10.1999	
	Özer Ergenç	Cumhuriyet ve Masonluk	26.10.1999	
YÜKSELİŞ	Emin Alp Yalçınalp	M.:luk	04.11.1999	
İNANIŞ	Cemil Tezcaner	Cehalet-Taassup-Riyâkârlık	10.11.1999	
	Yavuz Dirim	Türk M.:luğu	25.10.1999	
	Cahit Meço	Atatürk ve Lâiklik	08.11.1999	
BİLGİ	Özcan Erdoğan	Nasıl M.:uz	22.09.1999	

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Selçuk Batualp	M.: 'luk Bilim ve Sanat	03.11.1999
	Numan Şahin	M.: M.: 'luğu Etrafına Nasıl Anlatmalıdır?	17.11.1999
BARIŐ	Necdet Açanal	Paramasonik Kuruluşlar	01.11.1999
DİKMEN	Alpağan Taçoy	Beni Öyle Tanırlar	04.11.1999
YILDIZ	Metin Şükrü Erhan	Atatürk ve Tolerans	25.11.1999
ÇANKAYA	Asım Akın	Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik	08.10.1999
	Fuat Göksel	Ahlâk Kurumlarının İrdelenmesi	22.10.1999
ARAYIŐ	Orhan Topçuoğlu	Masonik Yardım	05.10.1999
	Mustafa Şişman	Moriah Dağı	19.10.1999
ÜÇGÜL	Kemali Betazıt	M.: 'lukta Niçin Din ve Siyaset Konuőulmaz?	13.10.1999
	Yunus Eşkinat, Tamer Levent	Postmodernizm ve Sanat	20.10.1999
ÇAĞ	Güngör Yerdeş	Kim, Kimdir?	18.10.1999
	Arsan Toprak	M.: 'luk Üzerine	01.11.1999
ANKARA	Hüseyin Sakaoğlu	Kendini Bilmek	08.10.1999
	Erol Erciyaş	İnsan Atatürk	05.11.1999
	Yaşar Aysev	Türk M.: 'luğu 90 Yaşında	19.11.1999
ATANUR	Metin Ercan	Binlerce Yıllık Öğütler	10.04.1999
ÇUKUROVA	Gülhan Slem	Saygı	26.10.1999
	Süleyman Utkan	Dostluk ve Masonluk	04.11.1999
ERDEM	Aykut Şeran	Cumhuriyet ve Devrimler	19.10.1999
	Osman Şahin	Cumhuriyet Ankarası	02.11.1999
DENGE	Murat Akal	Sorumluluk Bilinci ile "Bir Şehir: İstanbul"	12.10.1999
DOĞAN GÜNEŐ	Engin Bellisan	Atatürk Yolu	08.11.1999
	Okan Işın	Bireysel Özgürlüklerin Bedeli	22.11.1999
ÜÇNUR	Ahmet Bosut	M.: 'ik Tanımlar	25.10.1999
BAŐKENT	Yaşar Aysev	Türk M.: 'luğunun 90. Kuruluş Yıldönümünde Düşündükdükleri	01.11.1999
	Saadettin Çelikaksoy	İyi, Doğru ve Güzele Dair	15.11.1999
HOŞGÖRÜ	Nüvit Özden	Kim Kimdir?	03.11.1999

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
ANTALYA	Ertuğrul Eyiler	Uç Basamak	21.10.1999
YÖRÜNGE	Tahir Çeb; Mehmet Murat Ünal	Deprem	12.10.1999
	Ethem Sena Çınar	M.: 'luk Bize Ne Öğretiyor?	02.11.1999
PERGEL	Ertan Delilbaş	Kabala	19.10.1999
UYUM	Mahir Güney	Duygusal Zekâ	14.10.1999
	Kazım Çağlar	Çağdaş Birey	11.11.1999
AND	Yaşar Aysev	Türk Masonluğunun 90. Yılı	22.10.1999
ESKİŐEHİR	Ergun Zoga	Değişim Sürecinde M.: 'luğu Nasıl Anlıyorum?	04.11.1999
ÇINAR	Yaşar Aysev	Türk M.: 'luğunun 90. Yılıının Düşündürdükleri	14.10.1999
	Cem Tabuman	Yaşam Üstüne Düşünceler	04.11.1999
EVRİM	Işıkhan Güler	Deprem Üzerine	18.10.1999
PUSULA	Yaşar Aysev	90. Yılıının Düşündürdükleri	20.10.1999
ODAK	Mümtaz Turfan	Deprem	21.10.1999
ÖZGÜRLÜK	Kaya Demirkan	Bir Efsane: Leyla Gencer	26.10.1999

İZMİR

İZMİR	Tayfun Erkızan	Sevgi Mabedi	23.09.1999
	Nüvit Vardarlı	Mason Olarak Dış Alemde Görevlerimiz	23.09.1999
	Ergün Aybars	Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi	21.10.1999
	Sabri Acar	Akılın ve Bilginin Egemenliğı	18.11.1999
NUR	Ahmet Köknar	İyilik ve Güzelliğın Kaynağını Bulmak	23.09.1999
	Atilla Köksal	Normal Doğum ve M.: 'ik Doğum	12.10.1999
	Hüsnü Erkan	Cumhuriyet Döneminde 3 Model	26.10.1999
	Yavuz Daloğlu	21. Yüzyıla Girerken Atatürk'çü Düşünce	09.11.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
PROMETHEE	Omer Akyüz	Hermes Trimejist'in Felsefesi	06.10.1999
	Fevzi Demir	Atatürk ve Çalışma Hayatı	20.10.1999
	Kemal Haykır	Kişisel İnsiyatifin Önemi	17.11.1999
GÖNÜL	Ayhan Yalay	M.: 'nun Bireyselliği ve Evrenselliği	30.09.1999
	Erhan Dökmen	İngiliz ve Alman M.: 'luğu İzlenimlerim	14.10.1999
	Baykal Yaylalı	Sevgi ve Merhamet	11.11.1999
	Yavuz Böke	Ülkü Mâbedi Yapımının Neresindeyiz?	25.11.1999
İR FAN	Ayhan Yalay	Sevgi	15.11.1999
ÜMİT	Reşat Kinancıgil	Ümit Muh.: L.: 'sının Kuruluşu	28.09.1999
	Rafael Levi Eser Yaratmak	İnsanlığın Sığınacağı Kusursuz	23.11.1999
	Emre Kolonkaya	Alev Saçan Yıldız ve G Harfi	23.11.1999
	Ufuk Üner	İnsanlığa Hizmet Yolunda Zenginlik, Mevki ve İktidar Rolü	23.11.1999
EYLEM	Gökhan Yuncu	Evrensellik	27.09.1999
	Levent Alp	Ulusallık	27.09.1999
	Hüseyin Özkan	Evrensel M.: 'lukta Ulusallık	27.09.1999
	şadan Gökovaıı	Atatürk ve Cumhuriyet Işığı Altında İzmir	25.10.1999
	Mustafa Özbaran	Otenazi Olgusu Karşısında Tıp Adamı mı, M.: 'mu?	08.11.1999
MANİSA	Ekrem Er	Beyaz Önlük	17.11.1999
EGE	őeyda Çetin, Hakan Ersöz, Sabri őiriner	Ezoterik Kurumlar I	30.09.1999
	Aydoğ Aktepe, Melikcan Taner, őeyda Çetin	Ezoterik Kurumlar II	14.10.1999
IŞIN	Atilla Ege	M.: 'lukta Yardımlaşma	27.09.1999
	Ali Bayar	Gönye-Tesviye ve şakul	11.10.1999
	Erbil Sirel	Alev Saçan Yıldız	11.10.1999
BAŞARI	Özkan Aras	Uzak Doğu Felsefesinin Ana Öğeleri ve Günümüz Yaşam Koőullarında Uygulanabilirliği	04.10.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Raşit Beşerler	Haricî Âlemde M.: 'lar Arası Dayanıőmanın Gereği, Yöntemleri ve Sınırları	18.10.1999
	Can Taneli	Ahilik	01.11.1999
	Sertaç İőlekel	İkinci Derecenin Felsefesi	01.11.1999
ÜŐSÜTUN	Oktay R. Soley	Bir Ç.: M.: 'nın Görevleri	15.11.1999
	Metin Gözen	Paylaşma Üzerine	23.09.1999
	İsmail Hamit Hancı	Varlık, Canlı, İnsan, Toplum ve Ötesi	07.10.1999
	Fevzi Demir	Atatürk, Cumhuriyet ve Demokrasi	21.10.1999
	Hasan Acargil	Önlüksüz Bir M.:	04.11.1999
	Yavuz Özdoğan	M.: 'luğun Yazılı Olmayan Kuralları Üzerine Bir Söyleşi	18.11.1999
	KARŐIYAKA	Ahmet Bülent Göksel	Medyadaki Őiddetten Etkilenen Mason
Özkan Aras		Uzun İnce Bir Yoldayız	21.06.1999
Mehmet Ali Oran		Üçüncü Dalga	11.10.1999
Şadan Gökvalı Altında İzmir		Atatürk ve Cumhuriyetin Işığı	25.10.1999
Halil Akgüngör		Bizim Yolumuz Nur ve Sevgi Yoludur	22.11.1999
Metin Yılmazlar		Sır Saklamak	22.11.1999
KORDON		İrfan Dayıoğlu	Kardeşlik, Sevgi ve Yardımlaşma
	Atilla Dirlik	Gerçek Atatürk	04.11.1999
	Uğur Pabuççuoğlu	Kendini Bil	04.11.1999
	Atıl Koruyan	İyi Bir M.: Olma Yolun.: Neresindeyiz?	18.11.1999
DOğA	Tamer Çınaroğlu	Son Günlerin Düşündürdükleri	06.10.1999
TAN	Seymen Bilginer	MU Medeniyeti	28.09.1999
OCAK	Oğuz Akyüz	Ömer Hayyam	25.11.1999
	Sevcan Karabay	Semerkant ve Hasan Sabbah	25.11.1999
ŞAKUL	Caner Ömür Biricik	Ateş, Su ve Toprak	04.10.1999

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İMBAT	İbrahim İzmit	21. YY.'da Türk M.:luğun Geleceği	02.11.1999
NİRENGİ	Ergün Aybars	Türkiye'de Çağdaşlaşma	27.05.1999
	Hakan Atis	Bencillik İyi Duyguları Yok Eder	10.06.1999
	Suat Aydar	Hangi Topluluğa Katıldık	30.09.1999
	Ali Baloğu	Benliğe Hakimiyet Akıl ve Hikmetle Olur	11.11.1999
	Oktay Keşkek	Benliğimizi Nasıl Yüceltebiliriz?	11.11.1999
IŞIK	Macit Toksoy	Başlangıçlar	04.10.1999
	Murat Tuncay	Susabilmek	04.10.1999
	Orhan Uçar	M.: Öğretisi ve Semboller	01.11.1999
AGORA	Atilla Ege	Kişilik ve Karakterler	23.09.1999

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Enis Sayıt	İstanbul 1927	24.11.1980	Güney Yıldızı	11.03.1999
A. Şefik Baran	Bursa 1906	08.02.1951	Gönül	26.04.1999
Gani Türksel	İzmir 1915	30.11.1961	Tan	01.05.1999
Ahmet Bircan Aykol	Safranbolu 1932	08.05.1985	And	09.06.1999
Aydın Tuğrul	Samsun 1941	30.01.1986	Kardeşlik	19.06.1999
Konstantinos Doykos	İstanbul 1909	14.05.1956	Hulus	10.07.1999
Mehmet Sabih Gider	Burhaniye 1931	07.04.1981	Yücel	16.07.1999
Jean Claude Haydou	İstanbul 1942	08.02.1989	Atlas	02.08.1999
Mahmut Güney	Çorum 1930	10.02.1976	Ülke	02.08.1999
Selahattin Adil Göksel	Üsküdar 1925	07.05.1986	Atayolu	08.08.1999
Mustafa Nejat Yaman	İstanbul 1931	15.01.1980	Hisar	17.08.1999
Ali Rıza Özgencici	Sivrihisar 1947	02.03.1988	Vefa	03.09.1999
Adnan Akasad	İstanbul 1913	02.06.1958	Çekiç	11.09.1999
Sinan Gürtürk	Ankara 1953	03.10.1985	Bilim	29.09.1999
Yusuf Kadri Dicle	İstanbul 1922	26.10.1976	Kardeşlik	03.10.1999
Ekrem Yener	Sakarya 1953	24.03.1986	Sembol	14.10.1999
Cengiz Ayan	İstanbul 1929	13.04.1979	Piramit	15.10.1999

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb.: Maş.: a intikal eden kardeşlerimize Ev.:in Ul.: Mi.:ndan sonsuz mağfiret
ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sab rlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

6. Message From the Grand Master Sahir Talât AKEV
7. The Current Masonic value of
the Turkish Press and its History..... Can KAPYALI
30. Crosssections from our
Masonic History (III. section)..... A. Oktay GÜNDOĞDU
43. Autodiscipline in MasonryKoparal ÇERMAN
49. The Ethics of regularity in Masonry.....Tamer AYAN
79. What is behind a Mason's success?..... Faruk ERENGÜL
83. A Wish.....Haşil İbrahim GÖKTÜRK
85. Light of Masonry Alp Gürkan
96. Introspection Vedat PARACIKOĞLU
105. News from Lodges Mimar SİNAN
119. Obituaries Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziye Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2000

NO : 114